

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
DLA PROJEKTU**

**„PROGRAMU INTERWENCJI SAMORZĄDÓW
TERYTORIALNYCH W CELU ZMIANY
SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ I INTEGRACJI OBSZARU
FUNKCJONALNEGO SUBREGIONU EGO POŁOŻONEGO
WE WSCHODNIEJ CZĘŚCI WOJEWÓDZTWA
WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO”**

„PRO EGO 2014-2020”

Zamawiający:

**Stowarzyszenie EGO Kraina Bociana
ul. Małeckich 3 lok. 28
19-300 Ełk**

Wykonawca:

**EKOTON Sp. z o.o.
siedziba: ul. Ciepła 12/4; 15 - 472 Białystok
biuro: ul. Włókiennicza 7A lok. 14U,
15 - 464 Białystok
tel./fax. (85) 744-67-95**

Zespół autorów:

**dr Grzegorz Chocian
mgr inż. Beata Gładkowska - Chocian
mgr inż. Agnieszka Łuniewska**

grudzień 2015 r.

SPIS TRESCI

1. PODSTAWA OPRACOWANIA.....	5
2. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ JEGO POWIĄZANIACH Z INNYMI DOKUMENTAMI	7
2.1. POWIĄZANIA PROGRAMU Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	11
3. INFORMACJE O METODACH ZASTOSOWANYCH PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY	56
4. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA	59
5. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO	64
6. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA ISTNIEJĄCEGO STANU ŚRODOWISKA, W TYM NA OBSZARACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYM ZNACZĄCYM ODDZIAŁYWANIEM ORAZ POTENCJALNE ZMIANY TEGO STANU W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU.....	64
6.1. STAN ŚRODOWISKA OBSZARU EGO, W TYM NA OBSZARACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYM ZNACZĄCYM ODDZIAŁYWANIEM	64
6.2. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU	107
7. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA ISTNIEJĄCYCH PROBLEMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCYCH OBSZARÓW PODLEGAJACYCH OCHRONIE NA PODSTAWIE USTWY Z DNIA 16 KWIETNIA 2004 R. O OCHRONIE PRZYRODY	108
8. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA CELÓW OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONYCH NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ SPOSOBÓW, W JAKICH TE CELE I INNE PROBLEMY ŚRODOWISKA ZOSTAŁY UZWZGLĘDNIONE PODCZAS OPRACOWYWANIA DOKUMENTU	117
9. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA PRZEWIDYWANEGO ZNACZĄCEGO ODDZIAŁYWANIA, NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TEGO OBSZARU, A TAKŻE NA POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA.....	121
10. PRZEDSTAWIENIE ROZWIĄZAŃ MAJĄCYCH NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZENIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO, MOGĄCYCH BYĆ REZULTATEM REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TEGO OBSZARU	132

11.	PRZEDSTAWIENIE ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKTOWANYM DOKUMENCIE WRAZ Z UZASADNIENIEM ICH WYBORU ORAZ OPIS METOD DOKONANIA OCENY PROWADZĄCEJ DO TEGO WYBORU ALBO WYJAŚNIENIE BRAKU ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH, W TYM WSKAZANIA NAPOTKANYCH TRUDNOŚCI WYNIKAJĄCYCH Z NIEDOSTATKÓW TECHNIKI LUB LUK WE WSPÓŁCZESNEJ WIEDZY	134
12.	STRESZCZENIE SPORZĄDZONE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	136
13.	SPIS LITERATURY	138
14.	SPIS RYCIN	141
15.	SPIS TABEL	142

1. PODSTAWA OPRACOWANIA

Przedmiotem niniejszej *Prognozy Oddziaływania Na Środowisko* jest projekt „PRO EGO 2014-2020” - „Programu interwencji samorządów terytorialnych w celu zmiany społeczno-gospodarczej i integracji obszaru funkcjonalnego Subregionu EGO położonego we wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego” (dalej zwany Programem). Powyższy dokument został opracowany na zlecenie Stowarzyszenia EGO Kraina Bociana przez firmę EKOTON Sp. z o. o. z Białegostoku.

Podstawę prawną wykonania niniejszej *Prognozy oddziaływania na środowisko* stanowi ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2013, poz. 1235 ze zm.). Zgodnie z art. 46 ww. ustawy opracowujący dokumenty planów i programów jest zobowiązany do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Poprzez przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko rozumie się postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji polityki, strategii, planu lub programu, obejmujące w szczególności:

- uzgodnienie stopnia szczegółowości informacji zawartych w Prognozie oddziaływania na środowisko,
- sporządzenie Prognozy oddziaływania na środowisko,
- uzyskanie wymaganych ustawą opinii,
- zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu.

Wobec powyższego, Stowarzyszenie EGO Kraina Bociana, wystąpiło do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Olsztynie o zakres i stopień szczegółowości informacji zawartych w Prognozie Oddziaływania Na Środowisko. Przy sporządzeniu niniejszego dokumentu uwzględnione zostały otrzymane uzgodnienia.

Zakres sporządzanej Prognozy określa art. 51 pkt. 2 ustawy z 3 października 2008 r. Wobec powyższego niniejsza Prognoza:

Zawiera:

- informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym;

Określa, analizuje i ocenia:

- istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
- przewidywane znaczące oddziaływanie, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra, materialne, z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy;

Przedstawia:

- rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie i kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru NATURA 2000 oraz integralność tego obszaru,
- biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru NATURA 2000 oraz integralność tego obszaru - rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Informacje zawarte w *Prognozie oddziaływania na środowisko* zostały opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem.

Po przygotowaniu Prognozy organ opracowujący projekt poddawany ocenie dokumentu przedstawia go, wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, opiniowaniu przez organy ochrony środowiska, inspekcji sanitarnej oraz zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, zgodnie z przepisami działu III rozdz. 1 i 3 Ustawy o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko

(Dz. U. 2013, poz. 1235 ze zm.), w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Organ opracowujący projekt dokumentu i odpowiedzialny za przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zobowiązany jest wziąć pod uwagę ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, opinie organów ochrony środowiska oraz inspekcji sanitarnej, oraz rozpatrzyć uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa. Do przyjętego dokumentu załącza się pisemne podsumowanie zawierające uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych, a także informację, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione:

- ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko,
- opinie właściwych organów,
- zgłoszone uwagi i wnioski,
- wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone,
- propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu.

Organ opracowujący projekt dokumentu jest obowiązany prowadzić monitoring skutków realizacji postanowień przyjętego dokumentu w zakresie oddziaływania na środowisko, zgodnie z częstotliwością i metodami zawartymi w wyżej wymienionym pisemnym podsumowaniu.

2. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ JEGO POWIĄZANIACH Z INNYMI DOKUMENTAMI

Program „PRO EGO 2014-2020” obejmuje swoim zasięgiem we wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego i zajmuje powierzchnię 2 759 km². W skład obszaru wchodzi 12 gmin z trzech sąsiadujących ze sobą powiatów:

- Powiat ełcki
 - Miasto Ełk,
 - Gmina Ełk,
 - Gmina Prostki,
 - Gmina Kalinowo,
 - Gmina Stare Juchy,
- Powiat olecki
 - Olecko (gmina miejsko-wiejska),
 - Gmina Świętajno,
 - Gmina Wieliczki,
 - Gmina Kowale Oleckie,

- Powiat gołdapski,
 - Gołdap (gmina miejsko-wiejska),
 - Gmina Banie Mazurskie,
 - Gmina Dubeninki.

Program "PRO EGO 2014-2020" jest odpowiedzią całej społeczności zamieszkującej tę część województwa warmińsko-mazurskiego na problemy i procesy zachodzące zarówno wewnątrz obszaru, jak i w jego otoczeniu. Aspiracją władz lokalnych, przedstawicieli instytucji około biznesowych i organizacji pozarządowych, a także przedsiębiorców jest realizowanie swoich celów w regionie nowoczesnym, dynamicznym, dającym szanse rozwojowe, przyjaznym dla środowiska.

Wschodnia część województwa warmińsko-mazurskiego może czuć się szczególnie zaniedbana, zarówno na skutek obiektywnych gospodarczych uwarunkowań rozwojowych, jak i polityki rozwoju. Z jednej strony korporacje i kapitał prywatny lokalizują się w ośrodkach najbardziej rozwiniętych, z bardzo dobrą dostępnością komunikacyjną, wysoko wykwalifikowaną siłą roboczą, dobrze rozwiniętym otoczeniem biznesu, które tworzy przyjazny klimat przedsiębiorczości. Z kolei polityka rozwojowa preferująca konkurencyjność i innowacyjność nakłada na obszary peryferyjne szczególne wymagania. Trudno jest sprostać konkurencji w zakresie innowacji, gdy wytworzony w regionie potencjał jest bardzo słaby. Sprostaniu tym kluczowym trudnościom ma służyć realizacja Programu „PRO EGO 2014-2020”.

Celem Programu „PRO EGO 2014-2020” jest: **wzrost konkurencyjności gospodarki dla poprawy warunków życia mieszkańców obszaru funkcjonalnego Subregionu EGO.**

Konkurencyjna gospodarka opiera się na dwóch filarach, których wsparcie będzie potrzebne w ramach realizacji Programu. Filarami tymi są:

1. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna, na którą składają się m.in.:
 - jakość zasobów ludzkich (kwalifikacje, mentalność);
 - jakość otoczenia biznesu (sprawność administracji i innych instytucji oraz organizacji około biznesowych);
 - dostępność komunikacyjna (drogowa, kolejowa, lotnicza, wodna).
2. Wysoki potencjał rozwojowy gospodarki lokalnej, o którym świadczą:
 - doświadczenie i tradycja (w branżach najlepiej rozwiniętych w regionie);
 - innowacyjność (chęć do wprowadzania innowacji, chłonność innowacji);
 - powiązania sieciowe z zagranicą i wewnątrz obszaru (relacje klastrowe);
 - umiejętność współpracy i zaufanie.

Wzrost konkurencyjności gospodarki wymaga wielu działań służących poprawie np. jakości kapitału ludzkiego, dostępności komunikacyjnej, ale przyczyni się do postrzegania obszaru EGO jako „przyszłościowego”, „dającego możliwości rozwoju dla mieszkańców”, a to z kolei pozwoli zahamować niekorzystne tendencje migracyjne i zwiększy zainteresowanie regionem zarówno potencjalnych mieszkańców, inwestorów, jak i turystów.

Tak zdefiniowany cel jest spójny z dokumentami strategicznymi opracowanymi na wszystkich poziomach planowania strategicznego. W wymiarze europejskim, biorąc pod uwagę Strategię Europa 2020, należy zwrócić uwagę w szczególności na zapisy dotyczące inicjatyw:

- Europa efektywnie korzystająca z zasobów,
- Polityka przemysłowa na rzecz ekologicznego rozwoju,
- Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia,
- Europejski program walki z ubóstwem.

Położenie nacisku na konkurencyjność z pewnością pozwoli zrealizować działania odnoszące się do pozostałych inicjatyw UE:

- Unia innowacji,
- Europejska agenda cyfrowa,
- Młodzież w drodze.

Wzrost konkurencyjności EGO, w kontekście gospodarczym i społecznym, jest również zgodny z celami polityki krajowej. Z kolei w Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025 widnieją zapisy dotyczące bezpośrednio podregionu ełckiego, inicjatywy rozwojowej EGO, miasta Ełku i z pewnością realizacja Programu „PRO EGO” przyczyni się do osiągnięcia zapisanych w Strategii celów głównych i strategicznych opisane przy pomocy obszarów strategicznej interwencji, czy wreszcie inteligentnych specjalizacji.

Oprócz bezpośrednich odniesień do Subregionu EGO, Strategia stwarza szerokie możliwości realizacji działań w zakresie priorytetów strategicznych:

- konkurencyjna gospodarka,
- otwarte społeczeństwo,
- nowoczesne sieci,

w których plasują się działania ukierunkowane na realizację celu głównego Programu „PRO EGO”.

Osiągnięcie celu Programu „PRO EGO”: wzrost konkurencyjności gospodarki dla poprawy warunków życia mieszkańców obszaru funkcjonalnego Subregionu EGO przyczyni się również do realizacji następujących celów strategicznych:

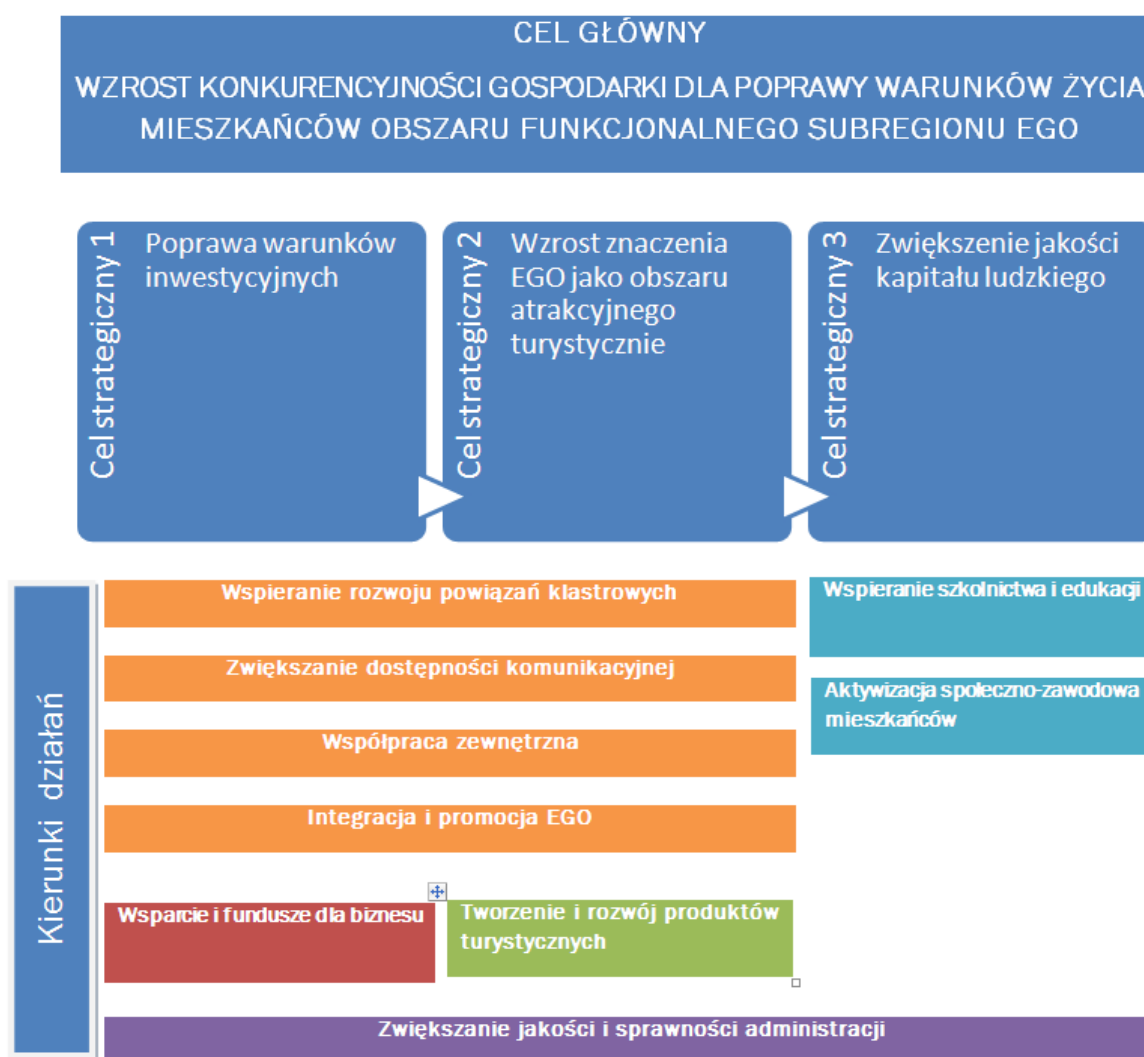
1. Poprawa warunków inwestycyjnych.
2. Wzrost znaczenia EGO jako obszaru atrakcyjnego turystycznie.
3. Zwiększenie jakości kapitału ludzkiego

W związku z licznymi problemami i słabościami wykazanymi w analizie SWOT zakłada się, że Program „PRO EGO 2014-2020” będzie skoncentrowany na problemach najważniejszych, ale jego skutki muszą być odczuwalnie przez możliwie szerokie grupy społeczne. Dlatego wyznaczono do realizacji 9 kierunków działań:

1. Tworzenie i rozwój produktów turystycznych;
2. Wspieranie rozwoju powiązań klastrowych;
3. Wsparcie i fundusze dla biznesu;
4. Wspieranie szkolnictwa i edukacji;

5. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców;
6. Zwiększanie dostępności komunikacyjnej;
7. Integracja i promocja EGO;
8. Współpraca zewnętrzna;
9. Zwiększanie jakości i sprawności administracji.

Ryc. 1. Kierunki działań w podziale na cele strategiczne.

Źródło: "PRO EGO 2014-2020"

2.1. POWIĄZANIA PROGRAMU Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Realizacja celów zawartych w "PRO EGO 2014-2020" jest zgodna z założeniami przyjętymi w innych dokumentach strategicznych na szczeblu międzynarodowym, krajowym i regionalnym oraz lokalnym, biorąc przy tym pod uwagę zasadę zrównoważonego rozwoju. Najważniejsze powiązania tematyczne z założeniami i wymaganiami innych dokumentów strategicznych szczebla międzynarodowego, krajowego i wojewódzkiego oraz lokalnego przedstawiono poniżej.

EUROPA 2020. STRATEGIA NA RZECZ INTELIGENTNEGO I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU

Strategia „Europa 2020” jest długookresowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej. Dokument ten został zatwierdzony przez Radę Europejską 17 czerwca 2010 oraz zastąpił realizowaną od 2000 r. Strategię Lizbońską. Strategia „Europa 2020” stanowi wizję społeczną gospodarki rynkowej dla Europy XXI wieku. Ma służyć przemianie Unii Europejskiej w zrównoważoną oraz inteligentną gospodarkę, o wysokich wskaźnikach zatrudnienia i większej spójności społecznej. Dotyczy kluczowych wyzwań stojących przed społeczeństwem europejskim, także w czasie kryzysu i transformacji. Strategia „Europa 2020” opiera się na trzech współzależnych i wzajemnie uzupełniających się obszarach priorytetowych:

- rozwój inteligentny (ang. smart growth) - rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony (ang. sustainable growth) - wspieranie efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej gospodarki;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (ang. inclusive growth) - wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W ramach powyższej strategii założono 5 celów na poziomie Wspólnoty Europejskiej :

- 75% wskaźnik zatrudnienia dla grupy wiekowej 20-64,
- 3% produktu krajowego brutto przeznaczanego na badanie i rozwój,
- 20/20/20 w zakresie klimatu i energetyki (zmniejszenie emisji CO₂ o 20%, zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii do 20% oraz poprawa efektywności energetycznej o 20%),
- obniżenie udziału młodzieży kończącej wcześniej edukację poniżej 10% oraz osiągnięcie minimum 40% udziału młodzieży w odpowiednich rocznikach kohorty wiekowej 30-34 kończącej edukację na poziomie wyższym,
- zmniejszenie liczby osób pozostających w Unii Europejskiej w strefie ubóstwa o 20

milionów, klasyfikowanych w taki sposób w ramach poszczególnych państw członkowskich.

- Regiony, które osiągną powyższe cele, mogą liczyć na priorytet w finansowaniu.

DYREKTYWA 2000/60/WE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY Z DNIA 23 PAŹDZIERNIKA 2000 R. USTANAWIAJĄCEJ RAMY WSPÓLOTOWEGO DZIAŁANIA W DZIEDZINIE POLITYKI WODNEJ (DZ. U. UE L Z DNIA 22 GRUDNIA 2000 R.) TZW. RAMOWA DYREKTYWA WODNA

Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE (RDW) z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej jest wynikiem wieloletnich prac Wspólnot Europejskich zmierzających do lepszej ochrony wód poprzez wprowadzenie wspólnej europejskiej polityki wodnej, opartej na przejrzystych, efektywnych i spójnych ramach legislacyjnych. Zobowiązuje państwa członkowskie do racjonalnego wykorzystywania i ochrony zasobów wodnych w myśl zasady zrównoważonego rozwoju.

Celem niniejszej dyrektywy jest ustalenie ram dla ochrony śródlądowych wód powierzchniowych, wód przejściowych, wód przybrzeżnych oraz wód podziemnych, które:

- a. zapobiegają dalszemu pogarszaniu oraz chronią i poprawiają stan ekosystemów wodnych oraz, w odniesieniu do ich potrzeb wodnych, ekosystemów lądowych i terenów podmokłych bezpośrednio uzależnionych od ekosystemów wodnych;
- b. promują zrównoważone korzystanie z wód oparte na długoterminowej ochronie dostępnych zasobów wodnych;
- c. dążą do zwiększonej ochrony i poprawy środowiska wodnego między innymi poprzez szczególne środki dla stopniowej redukcji zrzutów, emisji i strat substancji priorytetowych oraz zaprzestania lub stopniowego wyeliminowania zrzutów, emisji i strat priorytetowych substancji niebezpiecznych;
- d. zapewniają stopniową redukcję zanieczyszczenia wód podziemnych i zapobiegają ich dalszemu zanieczyszczeniu;
- e. przyczyniają się do zmniejszenia skutków powodzi i susz, a przez to przyczyniają się do:
 - zapewnienia odpowiedniego zaopatrzenia w dobrej jakości wodę powierzchniową i podziemną, które jest niezbędne dla zrównoważonego, i sprawiedliwego korzystania z wód,
 - znacznej redukcji zanieczyszczenia wód podziemnych,
 - ochrony wód terytorialnych i morskich, oraz
 - osiągnięcia celów odpowiednich umów międzynarodowych, w tym mających za zadanie ochronę i zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska morskiego, poprzez wspólnotowe działanie na mocy art. 16 ust. 3, celem zaprzestania lub stopniowego wyeliminowania zrzutów, emisji i strat priorytetowych substancji niebezpiecznych, z ostatecznym celem osiągnięcia w środowisku morskim stężeń bliskich wartościom tła dla substancji występujących naturalnie i bliskich zeru dla syntetycznych substancji

wytworzonych przez człowieka.

PAKIET KLIMATYCZNO - ENERGETYCZNY
(PRZYJĘTY PRZEZ KOMISJĘ EUROPEJSKĄ W GRUDNIU 2008 ROKU)

W dniu 23 stycznia 2008 r. Komisja Europejska przedstawiła pakiet dokumentów, głównie legislacyjnych, określanych, jak tzw. pakiet energetyczno-klimatyczny. Dokumenty te mają na celu realizację przyjętych przez Radę Europejską w 2007 r. założeń dotyczących przeciwdziałania zmianom klimatycznym, stanowiących, że do 2020 r. Unia Europejska:

- 20% zredukuje emisje gazów cieplarnianych (z opcją 30% redukcji, o ile w tym zakresie zostaną zawarte stosowne porozumienia międzynarodowe) w stosunku do poziomu emisji z 1990 r.;
- o 20% zwiększy udział energii odnawialnej w finalnej konsumpcji energii;
- o 20% zwiększy efektywność energetyczną, w stosunku do prognoz na rok 2020,
- zwiększy udział biopaliw w ogólnej konsumpcji paliw transportowych co najmniej do 10%.

Po prawie rocznych pracach, w grudniu 2008 r. osiągnięto porozumienie pomiędzy Parlamentem Europejskim i Radą UE - Pakiet energetyczno-klimatyczny został przyjęty, a publikacja jego poszczególnych elementów w Dzienniku Urzędowym UE nastąpiła w dniu 5 czerwca 2009 r.

Wśród decyzji najważniejszych dla Polski można wskazać:

- pracujące w Polsce instalacje będą mogły w okresie 2013-2019 skorzystać z tzw. okresu przejściowego w odniesieniu do proponowanego obowiązku zakupu całości uprawnień na aukcjach,
- instalacje działające na rynku na dzień 31.12.2008 r. będą nabywały na aukcjach jedynie część uprawnień. Przykładowo, w roku 2013 instalacje zobowiązane będą do zakupu 30% uprawnień na aukcjach (wartość odniesiona do ich średnio-rocznych zweryfikowanych emisji w latach 2005-2007). Tempo redukcji ilości darmowych uprawnień w kolejnych latach jest w gestii Polski natomiast ilość ta będzie maleć do roku 2019.
- darmowe uprawnienia będą mogły również pozyskać instalacje, które w wymienionym powyżej terminie fizycznie rozpoczęły działania inwestycyjne na potrzeby produkcji energii elektrycznej. Docelowo, w roku 2020 instalacje będą nabywać na aukcjach 100% uprawnień. W roku 2018 Polska może złożyć do Komisji Europejskiej wniosek o przedłużenie okresu przejściowego wraz z uzasadnieniem. Komisja może wniosek przyjąć bądź odrzucić.
- w okresie przejściowym Polska będzie miała możliwość zastosowania systemu wskaźników emisyjnych zależnych od wykorzystywanego paliwa (węgiel, gaz) w celu określenia ilości darmowych uprawnień do emisji. Wskaźniki te będą odzwierciedleniem najbardziej efektywnych środowiskowo instalacji w UE.
- ponadto, w latach 2013-2016 Polska będzie mogła wykorzystać przychody ze sprzedaży

uprawnień na budowę wysoce efektywnych elektrowni. Możliwe będzie także dofinansowanie przez Państwa członkowskie do 15 proc. kosztów inwestycji dla nowych instalacji przystosowanych do wychwytu i składowania CO₂, których poziom efektywności przekracza poziomy zawarte w załączniku I decyzji KE z dnia 21 grudnia 2006 r. (2007/74/WE).

STRATEGIA ROZWOJU KRAJU DO 2020 ROKU¹

Strategia Rozwoju Kraju jest dokumentem o charakterze planistycznym, którego celem jest wyznaczenie ram rozwoju społeczno-gospodarczego kraju.

W dokumencie wyznaczono priorytetowe cele obszaru, w których koncentrowane będą działania państwa. Celem głównym Strategii jest: **wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.**

Dokument zakłada cele działania w zakresie 3 obszarów:

SPRAWNE I EFEKTYWNE PAŃSTWO

Cel 1: Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem;

Cel 2: Zapewnienie środków na działania rozwojowe;

Cel 3: Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela

KONKURENCYJNA GOSPODARKA

Cel 1: Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej;

Cel 2: Wzrost wydajności gospodarki;

Cel 3: Zwiększenie innowacyjności gospodarki

Cel 4: Rozwój kapitału ludzkiego

Cel 5: Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych

Cel 6: Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko;

Cel 7: Zwiększenie efektywności transportu

SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA I TERYTORYJALNA

Cel 1: Integracja społeczna

Cel 2: Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych

Cel 3: Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych

¹ Strategia Rozwoju Kraju do 2020 roku. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo; Warszawa, wrzesień 2012; Monitor Polski, pozycja 882.

„POLSKA 2030. TRZECIA FALA NOWOCZESNOŚCI.

DŁUGOOKRESOWA STRATEGIA ROZWOJU KRAJU”

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 wyznacza jedenaście celów jakimi są:

1. wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji;
2. zmniejszenie długu publicznego i kontrola deficytu w cyklu koniunkturalnym;
3. poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki;
4. wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki;
5. stworzenie Polski Cyfrowej;
6. rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfarestate”;
7. zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska;
8. wzmocnienie mechanizmów terytorialnych równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych;
9. zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego;
10. stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej;
11. wzrost społecznego kapitału rozwoju. Dla każdego z tych celów określono szczegółowe kierunki interwencji.

Celem głównym w horyzoncie czasowym roku 2030 jest poprawa jakości życia Polaków mierzona z jednej strony zarówno wskaźnikami jakościowymi, jak i wartością oraz tempem wzrostu produktu krajowego brutto w Polsce, a z drugiej strony zwiększeniem spójności społecznej oraz zmniejszeniem nierównomierności o charakterze terytorialnym, jak również skalą skoku cywilizacyjnego społeczeństwa oraz innowacyjności gospodarki w stosunku do innych krajów. Wymaga to przesunięcia wydatków publicznych w kierunku wydatków prorozwojowych. Rozwój Polski powinien odbywać się w trzech obszarach strategicznych równocześnie: konkurencyjności i innowacyjności gospodarki; równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski oraz efektywności i sprawności państwa. Przyjęty w tym dokumencie model rozwoju opiera się o zasadę solidarności pokoleniowej, terytorialnej oraz innowacyjnej (solidarność zasady wyrównywania szans i konkurencyjności w celu innowacyjności). W dokumencie tym podkreślono znaczenie dobrej dostępności do ośrodków wojewódzkich, ale pominięto całkowicie rolę ośrodków subregionalnych. Wskazano na potrzebę szczególnego uwzględnienia w decyzjach rozwojowych Polski Wschodniej.

STRATEGIA BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE I ŚRODOWISKO PERSPEKTYWA DO 2020 R.

Celem Głównym Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko jest zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz stworzenie warunków do zintegrowanego rozwoju nowoczesnego sektora energetycznego, zdolnego zapewnić

Polsce bezpieczeństwo energetyczne oraz konkurencyjną i efektywną gospodarkę.

Cele szczegółowe i kierunki interwencji to:

Cel 1 - Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska,

Kierunki:

- 1.1. Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin,
- 1.2. Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody,
- 1.3. Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna,
- 1.4. Uporządkowanie zarządzania przestrzenią.

Cel 2 - Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię,

Kierunki:

- 2.1. Lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii,
- 2.2. Poprawa efektywności energetycznej,
- 2.3. Zapewnienie bezpieczeństwa dostaw importowanych surowców energetycznych,
- 2.4. Modernizacja sektora elektroenergetyki zawodowej, w tym przygotowanie do wprowadzenia energetyki jądrowej,
- 2.5. Rozwój konkurencji na rynku paliw i energii oraz umacnianie pozycji odbiorcy,
- 2.6. Wzrost znaczenia rozproszonych odnawialnych źródeł energii,
- 2.7. Rozwój energetyki na obszarach podmiejskich i wiejskich.

Cel 3 - Poprawa stanu środowiska

Kierunki:

- 3.1. Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki,
- 3.2. Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne,
- 3.3. Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki,
- 3.4. Wspieranie nowych i promocja polskich technologii energetycznych i środowiskowych,
- 3.5. Promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy.

POLITYKA KLIMATYCZNA POLSKI

STRATEGIE REDUKCJI EMISJI GAZÓW CIEPLARNIANYCH W POLSCE DO ROKU 2020

Celem strategicznym polityki klimatycznej jest włączenie się Polski do wysiłków społeczności międzynarodowej na rzecz ochrony klimatu globalnego poprzez wdrażanie zasad zrównoważonego

rozwoju, zwłaszcza w zakresie poprawy wykorzystania energii, zwiększania zasobów leśnych i glebowych kraju, racjonalizacji wykorzystania surowców i produktów przemysłu oraz racjonalizacji zagospodarowania odpadów, w sposób zapewniający osiągnięcie maksymalnych, długoterminowych korzyści gospodarczych, społecznych i politycznych.

Cele krótkookresowe obejmują głównie działania skierowane na pełne wdrożenie systemów umożliwiających realizację postanowień Konwencji i Protokołu z Kioto, zapewnienie korzystnego dla Polski uczestnictwa w mechanizmach wspomagających. W tym czasie winna zostać zapoczątkowana integracja polityki klimatycznej z innymi politykami państwa, w pierwszej kolejności z politykami o charakterze infrastrukturalnym oraz z reformą polityki finansowo-podatkowej. Ponadto należy podjąć działania dla zapewnienia pełnego, aktywnego uczestnictwa strony polskiej w negocjacjach celów drugiego okresu zobowiązań (2013-2018).

Priorytety polityki klimatycznej Polski w krótkim okresie obejmują:

1. realizację zadań wynikających z Traktatu Akcesyjnego;
2. integrację polskiej polityki klimatycznej z polityką Unii Europejskiej (od 1.05.2004 roku) ;
3. integrację polityki klimatycznej z innymi politykami państwa;
4. redukcję emisji gazów cieplarnianych poprzez działania w zakresie energetyki, sektora
5. przemysłowego, transportu, rolnictwa, leśnictwa i gospodarki odpadami;
6. realizację postanowień organów Konwencji klimatycznej i Protokołu z Kioto dot. krajów
7. wymienionych w Załączniku I do Konwencji;
8. opracowanie krajowego programu redukcji emisji gazów cieplarnianych (programu
9. wykonawczego do niniejszego dokumentu), z uwzględnieniem maksymalizacji korzyści dla
10. Polski;
11. opracowanie długoterminowych strategii dla sektorów gospodarczych obejmujących konkretne
12. działania i scenariusze redukcji emisji gazów cieplarnianych w rozbiciu na poszczególne sektory i
13. oddzielnie dla każdego gazu wymienionego w Załączniku A do Protokołu z Kioto;
14. stworzenie warunków organizacyjnych, instytucjonalnych i finansowych do wypełnienia
15. przyjętych przez Polskę zobowiązań w zakresie raportowania, monitoringu i weryfikacji
16. osiągniętych poziomów emisji;
17. stworzenie zdolności instytucjonalnych do sprawnej adaptacji mechanizmów wspomagających
18. Protokołu z Kioto;
19. stworzenie systemu handlu emisjami gazów cieplarnianych i jego wdrożenie oraz stosowanie
20. mechanizmu wspólnego wypełniania zobowiązań (JI);
21. określenie celów redukcyjnych na drugi okres zobowiązań na lata 2013-2018 jako podstawy
22. negocjacji kolejnego protokołu do Konwencji;
23. poprawę systemu informacji i edukacji społeczeństwa w zakresie ochrony klimatu.

Cele i działania średniookresowe obejmą dalszą integrację polityki klimatycznej z polityką gospodarczą i społeczną. Cele i kierunki działania długookresowe (na lata 2013-2020 i następne) obejmą kolejne okresy zobowiązań redukcyjnych z Kioto (po roku 2012). Zakłada się, że długofalowym celem ilościowym będzie dążenie do osiągnięcia ok. 30 - 40% redukcji emisji gazów cieplarnianych w roku 2020 w stosunku do roku bazowego. Zasadniczy priorytet zarówno średnio-, jak i długookresowy będą mały działania kreujące bardziej przyjazne dla klimatu wzorce zachowań konsumpcyjnych i produkcyjnych, ograniczające negatywny wpływ aktywności antropogenicznej na zmiany klimatu. Praktyczne wdrożenie zasady zrównoważonego rozwoju będzie wymagało powszechnego stosowania w sektorach i działach gospodarki oraz w systemach zarządzania środowiskiem, w tym w polityce klimatycznej tzw. dobrej praktyki. Podejście to cechuje maksymalizacja efektywności ekonomicznej i skuteczności środowiskowej podejmowanych działań, przy ich dostosowaniu do politycznej i administracyjnej wykonalności.

Priorytetowe kierunki działań średnio- i długookresowych obejmować będą:

1. realizację zadań wynikających z Traktatu Akcesyjnego;
2. zintegrowanie polskiej polityki ochrony klimatu z polityką Unii Europejskiej umożliwiające podjęcie wspólnych zobowiązań w drugim okresie (po roku 2012);
3. integrację polityki klimatycznej z innymi politykami państwa;
4. realizację postanowień organów Konwencji klimatycznej i Protokołu z Kioto dotyczących krajów wymienionych w Załączniku I do Konwencji;
5. wypełnienie przyjętych przez Polskę zobowiązań do redukcji emisji gazów cieplarnianych w pierwszym okresie czyli osiągnięcie w latach 2008-2012 wielkości emisji gazów cieplarnianych nie
6. przekraczającej 94% wielkości emisji z roku 1988 i następnych okresach rozliczeniowych;
7. kontynuowanie integracji polityki klimatycznej z rządowymi politykami sektorowymi; zapewnienie realizacji polityki ochrony klimatu na poziomie sektorów gospodarczych i przedsiębiorstw poprzez stworzenie systemu odpowiednich mechanizmów i zachęt (na lata 2013-2018 i następne);
8. ochronę i wzrost efektywności pochłaniaczy i zbiorników gazów cieplarnianych, promowanie zrównoważonej gospodarki leśnej, zalesień i odnowień;
9. promowanie zrównoważonych form rolnictwa w aspekcie ochrony klimatu;
10. promocję i rozwój oraz wzrost wykorzystywania nowych i odnawialnych źródeł energii, technologii pochłaniania CO₂ oraz zaawansowanych i innowacyjnych technologii przyjaznych środowiskowo oraz rozpoznania i usuwania barier w ich stosowaniu;
11. kontynuację wykorzystania mechanizmów wspomagających Protokołu z Kioto;
12. wsparcie dla procesu przekształceń strukturalnych w gospodarce, promujących działania i środki
13. podejmowane dla ograniczenia lub redukcji emisji gazów cieplarnianych, priorytet mają: energetyka, energochłonne sektory przemysłowe oraz transport i gospodarka odpadami;

14. w średnim horyzoncie czasu (do roku 2010) zmniejszenie w stosunku do roku 2000
15. energochłonności jednostki produktu krajowego brutto o 25 %, a w długim horyzoncie czasu (do roku 2025) o 50 % w stosunku do roku 2000;
16. szerokie wprowadzanie najlepszych dostępnych technik z zakresu efektywności energetycznej i użytkowania odnawialnych źródeł energii;
17. 15. głębokie przebudowanie modelu produkcji i konsumpcji energii, w kierunku poprawy efektywności energetycznej i surowcowej, szersze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz dążenie do zminimalizowania emisji gazów cieplarnianych przez wszystkie podstawowe rodzaje źródeł emisji.

**ŚREDNIOOKRESOWA STRATEGIA ROZWOJU KRAJU. AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO,
KONKURENCYJNA GOSPODARKA, SPRAWNE PAŃSTWO (ŚSRK)**

Niniejszy dokument zakłada efektywny rozwój społeczno-gospodarczy, spójność społeczno-gospodarczą i terytorialną oraz tworzenie warunków wykorzystania potencjału gospodarki i społeczeństwa. Jako cel główny ŚSRK określono wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych, i instytucjonalnych potencjałów, zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Wyróżniono trzy obszary strategiczne interwencji:

1. sprawne i efektywne państwo;
2. konkurencyjną gospodarkę;
3. spójność społeczną i terytorialną.

Jest to nowatorska konwencja, bowiem w dotychczasowych strategiach w Polsce, jeszcze nigdy nie eksponowano w taki sposób znaczenia sprawnego i efektywnego państwa.

W ramach obszaru strategicznego (1) wyróżniono następujące cele:

- przejście od administrowania do zarządzania rozwojem,
- zapewnienie środków na działania rozwojowe,
- wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli.

W ramach obszaru strategicznego (2) zidentyfikowano jako cele:

- wzmocnienie stabilności makroekonomicznej,
- wzrost wydajności gospodarczej,
- zwiększenie innowacyjności gospodarki,
- rozwój kapitału ludzkiego,
- zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych,
- bezpieczeństwo energetyczne i środowisko,
- zwiększenie efektywności transportu.

W ramach obszaru strategicznego (3) wyróżniono jako cele:

- integrację społeczną,

- zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych,
- wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów terytorialnych.

Na najniższym poziomie zidentyfikowano 46 kierunków interwencji, określając 32 z nich jako takie, które powinny być podejmowane także w strategiach wojewódzkich. Dotyczą one wszystkich wymienionych wcześniej celów, z wyjątkiem odnoszącego się do wzmacniania stabilności makroekonomicznej.

KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2010-2020: REGIONY, MIASTA, OBSZARY WIEJSKIE

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 - 2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR) została przyjęta przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 roku. Jest to kompleksowy dokument strategiczny określający cele i sposób prowadzenia polityki rozwoju kraju w ujęciu regionalnym (wojewódzkim). Strategia wyznacza cele i priorytety rozwoju kraju w wymiarze terytorialnym, określa rolę regionów w tym procesie oraz nakreśla zasady koordynacji działań rozwojowych realizowanych przez różne podmioty publiczne. Celem strategicznym KSRR do 2020 jest efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju - wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. W KSRR przyjęto trzy główne cele polityki regionalnej do 2020 roku:

Cel 1 „konkurencyjność” - wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów;

Cel 2 „spójność” - budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych;

Cel 3 „sprawność” - tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Powyższe cele, zgodnie z zasadą subsydiarności i wieloszczeblowego zarządzania procesami rozwoju regionalnego, mają być realizowane przez wszystkie podmioty publiczne w zgodzie z własnymi kompetencjami i miejscem w systemie zarządzania rozwojem kraju.

KSRR zakłada wsparcie dla rozwoju wszystkich polskich regionów, bez względu na stopień ich zamożności. Dzięki integrującemu podejściu wielosektorowemu, polityka regionalna stanowi uniwersalne narzędzie wykorzystania i wzmacniania regionalnych potencjałów rozwojowych.

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU DO ROKU 2030

Celem strategicznym dokumentu jest: efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych - konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. Określono również 6 celów powyższego dokumentu. Szczególnie ważny jest cel 2. (poprawa

spójności wewnętrznej i terytorialne równoważnie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów).

STRATEGICZNY PLAN ADAPTACJI DLA SEKTORÓW I OBSZARÓW WRAŻLIWYCH NA ZMIANY KLIMATU DO ROKU 2020 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2030

Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020) został przygotowany z myślą o zapewnieniu warunków stabilnego rozwoju społeczno-gospodarczego w obliczu ryzyk, jakie niosą ze sobą zmiany klimatu, ale również z myślą o wykorzystaniu pozytywnego wpływu, jaki działania adaptacyjne mogą mieć nie tylko na stan polskiego środowiska, ale również wzrost gospodarczy. SPA 2020 wskazuje cele i kierunki działań adaptacyjnych, które należy podjąć w najbardziej wrażliwych sektorach i obszarach w okresie do roku 2020: gospodarce wodnej, rolnictwie, leśnictwie, różnorodności biologicznej i obszarach prawnie chronionych, zdrowiu, energetyce, budownictwie, transporcie, obszarach górskich, strefie wybrzeża, gospodarce przestrzennej i obszarach zurbanizowanych. Wrażliwość tych sektorów została określona w oparciu o przyjęte dla SPA scenariusze zmian klimatu. Zaproponowano cele, kierunki działań oraz konkretne działania, które korespondują z dokumentami strategicznymi, w szczególności Strategią Rozwoju Kraju 2020 i innymi strategiami rozwoju i jednocześnie stanowią ich niezbędne uzupełnienie w kontekście adaptacji. Uwzględniono i przeanalizowano obecne i oczekiwane zmiany klimatu, w tym scenariusze zmian klimatu dla Polski do roku 2030, które wykazały, że w tym okresie największe zagrożenie dla gospodarki i społeczeństwa będą stanowiły ekstremalne zjawiska pogodowe (nawalne deszcze, powodzie, podtopienia, osunięcia ziemi, fale upałów, susze, huragany, osuwiska itp), będące pochodnymi zmian klimatycznych. Zjawiska te będą występować z coraz większą częstotliwością i natężeniem oraz będą dotyczyć coraz większych obszarów kraju.

POLITYKA EKOLOGICZNA PAŃSTWA W LATACH 2009 - 2012 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2016

Określa cele i priorytety ekologiczne, poprzez które wskazuje kierunek działań koniecznych dla zapewnienia właściwej ochrony środowisku naturalnemu. Według PEP najważniejsze działania priorytetowe na najbliższe lata, to m.in.:

- Uporządkowanie gospodarki odpadami, w tym zamknięcie składowisk odpadów nie spełniających wymogów UE,
- Wprowadzenie w życie tzw. zielonych zamówień,
- Wzmocnienie kadry inspekcji ochrony środowiska, która usprawni ochronę środowiska i pozwoli na kontrolę przestrzegania prawa,
- Wspieranie platform technologicznych i ekoinnowacyjności w ochronie środowiska,
- Przywrócenie podstawowej roli miejscowym planom zagospodarowania przestrzennego, jako podstawy lokalizacji inwestycji,

- Opracowanie krajowej strategii ochrony gleb,
- Ochrona atmosfery (w tym realizacja założeń dyrektywy unijnej CAE, dotyczącej ograniczenia emisji pyłów),
- Ochrona wód (w tym redukcja o 75 % ładunku azotu i fosforu w oczyszczanych ściekach komunalnych),
- Modernizacja systemu energetycznego,
- Ochrona przed hałasem (w tym sporządzanie map akustycznych dla wszystkich miast powyżej 100 tysięcy mieszkańców i opracowania programów ochrony środowiska przed hałasem),
- Działania związane z nadzorem nad chemikaliami dopuszczonymi na rynek.

II POLITYKA EKOLOGICZNA PAŃSTWA (DOKUMENT Z PERSPEKTYWĄ DO 2025 ROKU)

Wiodącą zasadą polityki ekologicznej jest zasada zrównoważonego rozwoju, uzupełniona szeregiem zasad pomocniczych i konkretyzujących, które znalazły zastosowanie w rozwiniętych demokracjach. *Program* stanowi realizację poniższych zasad *Polityki ekologicznej państwa* w skali Gminy Kolno, które odzwierciedlają tendencje europejskiej polityki ekologicznej:

- Zasada przezorności,
- Zasada wysokiego poziomu ochrony środowiska,
- Zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego,
- Zasada regionalizacji,
- Zasada uspołecznienia,
- Zasada "zanieczyszczający płaci",
- Zasada prewencji,
- Zasada stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT),
- Zasada subsydiarności,
- Zasada klauzul,
- Zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.

KRAJOWY PLAN GOSPODARKI ODPADAMI

Celem dalekosiężnym krajowego planu gospodarki odpadami jest dojście do systemu gospodarki odpadami zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju, w którym w pełni realizowane są zasady gospodarki odpadami, a w szczególności zasada postępowania z odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, czyli po pierwsze zapobieganie powstawaniu odpadów, a następnie kolejno przygotowanie do ponownego użycia, recykling, inne metody odzysku (czyli wykorzystanie odpadów), unieszkodliwianie, przy czym najmniej pożądanym sposobem ich

zagospodarowania jest składowanie. Realizacja tego celu umożliwi osiągnięcie innych celów takich, jak: ograniczenie składowania odpadów, w szczególności odpadów ulegających biodegradacji, ograniczenie zmian klimatu powodowanych przez gospodarkę odpadami czy też zwiększenie udziału w bilansie energetycznym kraju energii ze źródeł odnawialnych poprzez zastępowanie spalania paliw kopalnych różnego rodzaju metodami odzysku energii z odpadów zawierających frakcje biodegradowalne. W związku z powyższym, uwzględniając politykę ekologiczną państwa, przyjęto następujące cele główne:

- utrzymanie tendencji oddzielenia wzrostu ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego w PKB;
- zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska;
- zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska odpadów,
- wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów,
- utworzenie i uruchomienie bazy danych o produktach, opakowaniach i gospodarce odpadami (BDO).²

PROGRAM INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO 2014-2020³

W największym pod względem alokacji programie na lata 2014-2020, podobnie jak w jego poprzedniku, dostępne będą największe fundusze wzmacniające zrównoważony rozwój kraju. Zostaną przeznaczone m.in. na wsparcie gospodarki niskoemisyjnej, ochronę środowiska, w tym przeciwdziałanie i adaptację do zmian klimatu, transport, bezpieczeństwo energetyczne, ochronę zdrowia i kulturę. Na znaczeniu zyskają także: energetyka i służba zdrowia, a w szczególności - systemy ratownictwa medycznego. Większy, niż obecnie, nacisk położony będzie na redukcję emisji oraz wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z dostępnych zasobów, przez co sprzyjającej środowisku i jednocześnie bardziej konkurencyjnej. Beneficjentami PO IiŚ będą zarówno podmioty publiczne, w tym jednostki samorządu terytorialnego, jak i przedsiębiorstwa.

- Rozbudowa dróg krajowych i kolei w sieci TEN-T i poza nią.
- Drogi krajowe w miastach, obwodnice i trasy wylotowe.
- Ekologiczny transport miejski- tabor szynowy, trolejbusowy i autobusowy, kolej aglomeracyjna.
- Lepsza infrastruktura śródlądowa i portowa.
- Nowoczesne szpitale ponadregionalne i laboratoria medyczne, w tym diagnostyka chorób

² UCHWAŁA Nr 217 RADY MINISTRÓW z dnia 24 grudnia 2010 r. w sprawie „Krajowego planu gospodarki odpadami 2014” (M.P. z 2010 r. Nr 101, poz. 1183),

³ www.funduszeuropejskie.gov.pl

aktywności zawodowej.

- Ratownictwo medyczne: nowe oddziały ratunkowe w szpitalach, lotniska lub lądowiska, bazy lotniczego pogotowia ratunkowego.
- Odnawialne źródła energii- elektrownie wodne, wiatrowe, biopaliwa.
- Energooszczędna gospodarka w miastach i przedsiębiorstwach, w tym kompleksowa termomodernizacja budynków.
- Rozbudowa i modernizacja przesyłania, magazynowania i dystrybucji gazu ziemnego.
- Rozbudowa kanalizacji i oczyszczalni ścieków.
- Zmniejszanie ryzyka powodzi i suszy.
- Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego i zasobów kultury.

PROGRAM WIEDZA I EDUKACJA ROZWÓJ⁴

PO WER powstał w odpowiedzi na potrzeby reform w obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego, adaptacyjności, edukacji, szkolnictwa wyższego, zdrowia i dobrego rządzenia. Wspierane będą też innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa w wymienionych dziedzinach. W programie, oprócz środków Europejskiego Funduszu Społecznego, będą dostępne także fundusze Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych. Wsparcie PO WER uzupełni działania na poziomie regionalnym w ramach RPO, z których bezpośrednią pomoc uzyskają osoby pozostające bez pracy, wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym, czy też chcące podnieść swoje kwalifikacje.

- Pomoc osobom młodym:
 - w podjęciu zatrudnienia (np. staże, praktyki zawodowe, szkolenia, dopłaty dla firm na zatrudnienie osób młodych),
 - wsparcie przedsiębiorczości osób młodych (dotacje na założenie własnej firmy).
- Kształcenie studentów i doktorantów:
 - realizacja studiów we współpracy z pracodawcami,
 - rozwój kompetencji kluczowych, najważniejszych z punktu widzenia pracodawców,
 - rozszerzanie oferty studiów w językach obcych.
- Reformy w obszarze zatrudnienia, pomocy społecznej i edukacji.
- Indywidualizacja pomocy dla osób bezrobotnych.
- Szerszy wachlarz usług zdrowotnych (np. standardy usług opieki dla osób starszych).
- Modernizacja programów nauczania - np. w zakresie wykorzystania ICT oraz kompetencji

⁴ www.funduszeuropejskie.gov.pl

technicznych i ścisłych.

- Lepsze warunki do prowadzenia działalności gospodarczej - uproszczenia prawa, usprawnienia w sądach gospodarczych, lepsze usługi publiczne dla firm.

PROGRAM POLSKA CYFROWA⁵

To nowy program, skupiający się wyłącznie na obszarze cyfryzacji i technologii informacyjno-komunikacyjnych. Ma wzmocnić cyfrowe fundamenty dla społeczno-gospodarczego rozwoju kraju. Jego celem jest zapewnienie powszechnego dostępu do szybkiego Internetu, nowoczesnych i przyjaznych e-usług publicznych oraz rozwoju cyfrowych umiejętności społeczeństwa. Odbiorcami wsparcia będą, przede wszystkim, przedsiębiorstwa telekomunikacyjne, administracja publiczna i samorządy, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, jednostki naukowe.

- **Dostęp do szybkiego Internetu:**
 - do 2020 r. mieszkańcy Polski będą mieć dostęp do Internetu o przepustowości co najmniej 30 Mb/s,
 - zakładamy, że ponad 2 mln osób, głównie mieszkańców obszarów wiejskich i małych miast, uzyska możliwość dostępu do szybkiego Internetu.
- **Sprawy administracyjne dostępne dla każdego online:**
 - planujemy do 2023 roku wdrożenie nowych e-usług publicznych dla obywateli oraz przedsiębiorców,
 - możliwość korzystania z usług elektronicznej administracji w dowolnym miejscu i o dowolnym czasie,
 - dostęp do elektronicznych usług z zakresu zdrowia, edukacji, zamówień publicznych, sądownictwa itp.
- **Większy dostęp do zasobów dziedzictwa kulturowego czy nauki poprzez upublicznienie wybranych zbiorów w Internecie;**
- **Zachęcenie ludzi do korzystania z Internetu:**
 - zakładamy, że wsparcie z zakresu rozwoju cyfrowych umiejętności zostanie skierowane do mieszkańców ponad tysiąca gmin w całym kraju, głównie na obszarach wiejskich i małych miast;
 - przyjmujemy, że ponad 400 tys. osób nabyte kompetencje, które pozwolą im na świadome korzystać z treści dostępnych w Internecie oraz dostępnych nowoczesnych e-usług publicznych.
- **Większa konkurencyjność rynku telekomunikacyjnego;**
- **Nowa jakość funkcjonowania nowoczesnej administracji publicznej.**

⁵ www.funduszeuropejskie.gov.pl

PROGRAM POLSKA WSCHODNIA⁶

Jest dodatkowym instrumentem wsparcia rozwoju gospodarczego i społecznego dla 5 województw Polski Wschodniej. Podejmowane w ramach programu działania, przyczynią się do trwałego zdynamizowania procesów rozwojowych makroregionu, wzmocnienia jego konkurencyjności i atrakcyjności, a w konsekwencji do zwiększenia zamożności jego mieszkańców i poprawy jakości ich życia. Najważniejsze cele programu to wzrost konkurencyjności i innowacyjności firm działających w Polsce Wschodniej, rozwój połączeń drogowych miast wojewódzkich z otaczającymi je obszarami, a także większe wykorzystanie transportu miejskiego oraz dostępność makroregionu w zakresie infrastruktury kolejowej.

- Powstawanie innowacyjnych przedsiębiorstw start-up;
- Rozwój międzynarodowej działalności małych i średnich firm;
- Wsparcie firm w zakresie tworzenia innowacyjnych produktów lub usług oraz ponadregionalnych produktów turystycznych;
- Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez umiejętne zarządzanie wzornictwem;
- Inwestycje w zakresie infrastruktury drogowej i kolejowej;
- Wsparcie ekologicznych zintegrowanych sieci transportu miejskiego.

PROGRAMY EUROPEJSKIEJ WSPÓŁPRACY TERYTORIALNEJ⁷

Programy EWT mają charakter międzynarodowy. Wszystkie projekty realizowane są wspólnie przez beneficjentów z, co najmniej, dwóch państw. Polska będzie uczestniczyć w 7 programach transgranicznych (Południowy Bałtyk, Polska-Saksonia, Polska-Słowacja, Czechy-Polska, Brandenburgia-Polska, Meklemburgia-Pomorze Przednie-Brandenburgia-Polska, Litwa-Polska), 2 transnarodowych (Europa Środkowa, Region Morza Bałtyckiego) oraz w programie międzyregionalnym (Interreg Europa).

W programach nie wyróżnia się środków zarezerwowanych dla instytucji z poszczególnych krajów. Łączna kwota, jaką wykorzystają polscy beneficjenci, zależeć będzie od ich aktywności.

Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja służy wzmocnieniu współpracy w zakresie ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży. Programy transnarodowe umożliwiają współpracę w ramach określonych obszarów geograficznych i pozwalają przewyższać wyzwania o znaczeniu ponadregionalnym oraz lepiej wykorzystywać potencjał współpracujących regionów. Program międzyregionalny pozwala instytucjom z całej Europy współpracować nad wybraną dziedziną polityki regionalnej.

⁶ www.funduszeuropejskie.gov.pl

⁷ www.funduszeuropejskie.gov.pl

PROGRAM POMOC TECHNICZNA ⁸
Zapewni efektywne funkcjonowanie systemu wdrażania środków unijnych w Polsce. Jego fundusze będą wspierać instytucje w wykonywaniu obowiązków nałożonych przez nowe przepisy unijne obszarze m.in. Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Prowadzone będą też działania edukacyjne, szkoleniowe oraz promocyjne skierowane do beneficjentów i potencjalnych beneficjentów Funduszy Europejskich.
PROGRAM OCZYSZCZANIA KRAJU Z AZBESTU NA LATA 2009-2032 ⁹
Uzupełnieniem polskich przepisów prawnych dotyczących azbestu jest „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” (zwany POKZA) przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 lipca 2009 r., który zastąpił dotychczas obowiązujący „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”. W dniu 15 marca 2010 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę zmieniającą uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą "Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032". Celem POKZA jest: ▪ usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest, ▪ minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju, ▪ likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.
STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO DO ROKU 2020
Cel główny strategii województwa brzmi: Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy Cele strategiczne: W ramach priorytetu konkurencyjna gospodarka określono cel strategiczny: wzrost konkurencyjności gospodarki. Z przeprowadzonych diagnoz wyraźnie wynika, że konkurencyjność Warmii i Mazur kształtuje się na wysokim poziomie tylko w niektórych branżach. Przyjmując za wskaźnik syntetyczny konkurencyjności gospodarki wartość PKB per capita, można uznać, że zbyt mało jest w województwie sektorów i branż charakteryzujących się wysoką konkurencyjnością na rynkach zagranicznych, wysoką wartością dodaną, dużymi inwestycjami. Wzrost konkurencyjności gospodarki będzie wynikiem realizacji głównie dziewięciu celów operacyjnych: - wzrost konkurencyjności firm, - skuteczny system pozyskiwania inwestorów zewnętrznych, - wzrost potencjału turystycznego,

⁸ www.funduszeuropejskie.gov.pl

⁹ Prognoza Oddziaływania na Środowisko dla „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”. Załącznik.

- wzrost konkurencyjności usług dla starzejącego się społeczeństwa,
- wzrost liczby miejsc pracy,
- wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu,
- doskonalenie administracji.
- **Wzrost aktywności społecznej** , będzie następował wskutek realizacji następujących celów operacyjnych:
 - dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy,
 - rozwój społeczeństwa obywatelskiego,
 - zapewnienie bezpieczeństwa publicznego,
 - zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu
 - wykluczeniu społecznemu,
 - wzrost dostępności mieszkań,
 - wzrost atrakcyjności bazy sportowo-rekreacyjnej,
 - poprawa jakości i ochrona środowiska.
- **Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych**, będzie osiągnięty poprzez realizację następujących celów operacyjnych:
 - zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej
 - spójności,
 - dostosowana do potrzeb sieć nośników energii,
 - intensyfikacja współpracy międzyregionalnej,
 - monitoring środowiska.

**STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO - GOSPODARCZEGO
WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO DO ROKU 2025**

25 czerwca 2013 r. Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął „Strategię rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025”. Dokument ten powstał w wyniku aktualizacji Strategii z 2005 r. i stanowi trzeci etap planowania strategicznego zapoczątkowanego w 1999 r. przez władze regionu. Jest to podstawowy plan strategiczny wytyczający kierunki rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego, który wyznacza ramy programowe dla powstających w regionie innych dokumentów planistycznych. Strategia ta jest przede wszystkim podstawą do przygotowania kolejnych regionalnych programów operacyjnych oraz działań lobbingowych w instytucjach krajowych zarządzających krajowymi programami operacyjnymi oraz krajowymi środkami finansowymi celem osiągnięcia części, leżących poza naszym regionalnym zasięgiem, celów rozwojowych województwa. Strategia opiera się na koncepcji trzech płaszczyzn rozwoju obejmujących ludzi, gospodarkę i relacje między człowiekiem a gospodarką. Zostały one osadzone w środowisku przyrodniczym, ponieważ to w nim odbywają się wszelkie działania człowieka. Na tej podstawie wyróżniono trzy priorytety strategiczne:

- konkurencyjna gospodarka,
- otwarte społeczeństwo,

- nowoczesne sieci.

Strategia zakłada realizację czterech celów strategicznych:

- wzrost konkurencyjności gospodarki - wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój inteligentnych specjalizacji, wzrost innowacyjności firm oraz wzrost liczby miejsc pracy,
- wzrost aktywności społecznej - rozwój kapitału społecznego oraz wzrost dostępności i jakości usług publicznych,
- wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych - doskonalenie administracji oraz intensyfikacja współpracy międzyregionalnej,
- stworzenie nowoczesnej infrastruktury rozwoju - zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności, dostosowana do potrzeb sieć nośników energii oraz poprawa jakości i ochrona środowiska.

Jako dokument nowej generacji zawiera kilka elementów wzbogacających dotychczasowe planowanie strategiczne, tj. przede wszystkim dziewięć obszarów strategicznej interwencji odzwierciedlających potencjały rozwojowe i problemy Warmii i Mazur w układzie terytorialnym oraz zidentyfikowane trzy inteligentne specjalizacje województwa (ekonomia wody, żywność wysokiej jakości oraz drewno i meblarstwo).

Dokument przedmiotowej strategii wojewódzkiej to zbiór wskazówek zarówno dla podmiotów publicznych jak i prywatnych, do podejmowania działań inwestycyjnych oraz spajających Warmię i Mazury z regionami Europy.

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WARMIA I MAZURY 2014 - 2020

W dniu 8 kwietnia 2014 r. Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, który został skierowany do Komisji Europejskiej 10 kwietnia 2014 r.

Głównym celem Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury jest wzrost konkurencyjności gospodarki oraz liczby i jakości powiązań sieciowych. Do priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury zalicza się:

1. Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur
2. Kadry dla gospodarki
3. Cyfrowy region
4. Efektywność energetyczna
5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów
6. Kultura i dziedzictwo
7. Infrastruktura transportowa
8. Obszary wymagające rewitalizacji
9. Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych
10. Regionalny rynek pracy

11. Włączenie społeczne.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO NA LATA 2011-2014 Z UWZGLĘDNIENIEM PERSPEKTYWY NA LATA 2015-2018

Program Ochrony Środowiska jest narzędziem realizacji polityki ekologicznej Państwa w województwie warmińsko-mazurskim. Określa zadania służące poprawie stanu środowiska oraz bezpieczeństwa ekologicznego jego mieszkańców. Zapewnia ciągłość działań związanych z tworzeniem warunków zrównoważonego rozwoju województwa. Jest kontynuacją i rozszerzeniem zadań określonych w Programie Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014.

Celem Programu Ochrony Środowiska jest: Ochrona zasobów naturalnych, poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

Priorytety i kierunki działań:

- I. Doskonalenie działań systemowych.
- II. Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych.
- III. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

Priorytet I. Doskonalenie działań systemowych:

Kierunki działań:

- I.1. Uwzględnianie zasad ochrony środowiska w strategicznych programach rozwoju województwa;
- I.2. Rozwój współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska;
- I.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska;
- I.4. Rozwój systemu ek zarządzania;
- I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska;
- I.6. Rozwój badań i postęp techniczny w dziedzinie ochrony środowiska;
- I.7. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku;
- I.8. Uwzględnianie aspektów ekologicznych w planowaniu przestrzennym;
- I.9. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa;
- I.9.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa;
- I.9.2. Wspieranie działalności edukacyjnej prowadzonej przez samorządy i ich jednostki organizacyjne, ekologiczne organizacje pozarządowe, grupy obywatelskie, Lasy Państwowe, parki krajobrazowe;
- I.9.3. Wspieranie istniejących oraz tworzenie nowych ośrodków edukacji i informacji ekologicznej o

zasięgu regionalnym i ponadregionalnym, w tym tzw. „zielonych szkół”;

I.9.4. Opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców;

I.9.5. Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, muzeów przyrodniczych i izb edukacyjnych.

Priorytet II: Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych

Kierunki działań:

II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu;

II.1.1. Prowadzenie inwentaryzacji, waloryzacji i monitoringu różnorodności biologicznej;

II.1.2. Rozwój form ochrony przyrody;

II.1.3. Opracowywanie i realizacja planów ochrony;

II.1.4. Zapewnienie integralności przyrodniczej województwa;

II.1.5. Ochrona i restytucja elementów rodzimej przyrody;

II.1.6. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie rolniczym;

II.1.7. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie miejskim;

II.1.8. Ograniczanie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe poprzez wieloaspektową analizę potencjalnych oddziaływań i określanie warunków lokalizacji nowych inwestycji;

II.2. Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej;

II.2.1. Okresowe rewizje planów urządzania lasów, w celu zapewnienia racjonalnego użytkowania zasobów leśnych, kształtowania właściwej struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, z zachowaniem bogactwa biologicznego siedlisk przyrodniczych, flory, fauny i grzybów;

II.2.2. Uzupełnianie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w zarządzie Lasów Państwowych;

II.2.3. Realizacja zadań wynikających z planów urządzania lasu, programów ochrony przyrody nadleśnictw oraz programu gospodarczo-ochronnego Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Mazurskie”;

II.2.4. Aktualizacja programu zwiększania lesistości i kontynuacja zalesień, z uwzględnieniem potrzeb ochrony wartościowych siedlisk nieleśnych, kształtowania korytarzy ekologicznych i rekultywacji terenów zdegradowanych;

II.2.5. Rozbudowa i modernizacja bazy szkółkarskiej oraz infrastruktury służącej ochronie lasów;

II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wody;

II.3.1. Ochrona przed deficytem wody;

II.3.2. Ochrona przed powodzią;

II.3.3. Ochrona zasobów wód podziemnych;

II.4. Ochrona powierzchni ziemi - stosowanie urządzeń zabezpieczających glebę przed zanieczyszczeniem;

II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi;

II.6. Ochrona klimatu;

II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi.

Priorytet III: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

Kierunki działań:

III.1. Ograniczanie środowiskowych zagrożeń zdrowia i życia;

III.1.1. Koordynacja działań z zakresu monitoringu zagrożeń dla zdrowia mieszkańców;

III.1.2. Prowadzenie rejestru zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii oraz potencjalnych sprawców awarii;

III.1.3. Sporządzanie wojewódzkich i powiatowych planów zarządzania ryzykiem wystąpienia awarii;

III.1.4. Doposażenie wyspecjalizowanych jednostek w sprzęt do wykrywania i lokalizacji awarii, likwidacji oraz analizy skutków tych awarii;

III.1.5. Prowadzenie rejestru awarii EKOAWARIE, jako bazy danych do analizy doświadczeń z przebiegu zaistniałych awarii i akcji ratowniczych;

III.1.6. Analizowanie sytuacji dotyczącej stanu zaopatrzenia ludności w wodę do picia o dobrej jakości oraz, w miarę potrzeb, inicjowanie działań naprawczych;

III.2. Poprawa jakości powietrza;

III.2.1. Redukcja emisji SO₂, NO_x i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii;

III.2.2. Ograniczenie emisji ze środków transportu;

III.2.3. Opracowanie gminnych planów zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii;

III.2.4. Opracowanie i wdrożenie programów ochrony powietrza dla stref, dla których nastąpiło przekroczenie standardów jakości powietrza;

III.2.5. Prowadzenie monitoringu powietrza atmosferycznego;

III.3. Poprawa jakości wód;

III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami;

III.5. Ograniczanie oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych;

III.5.1. Doposażenie wyspecjalizowanych jednostek w aparaturę do badań akustycznych i promieniowania elektromagnetycznego;

III.5.2. Prowadzenie monitoringu hałasu i pól elektromagnetycznych oraz dokonywanie oceny narażania społeczeństwa na czynniki ponadnormatywne;

III.5.3. Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy *Prawo ochrony środowiska*, między innymi poprzez właściwe kształtowanie przestrzeni urbanistycznej;

III.5.4. Opracowanie programów ochrony przed hałasem na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną i realizacja przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu;

III.5.5. Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych przez np. tworzenie stref wolnych od transportu, ograniczenie szybkości ruchu, tworzenie pasów zadrzewień, budowę ekranów akustycznych;

III.5.6. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego (budowa obwodnic, poprawa stanu nawierzchni ulic i dróg, zapewnienie płynności ruchu);

III.5.7. Stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych, wymiana na urządzenia o mniejszej emisji hałasu;

III.5.8. Propagowanie transportu intermodalnego (szynowo - drogowego);

III.5.9. Wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo;

III.5.10. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych;

III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO

Cele zagospodarowania przestrzennego wynikają z diagnozy prospektywnej rozwoju województwa, stanowią one definicję przestrzenną celów określonych w *Strategii* rozwoju społeczno - gospodarczego województwa oraz korelację z celami wynikającymi z *Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju*. Porządkują one obraz stanu istniejącego i intencje przyszłego działania, odpowiadając bezpośrednio na zidentyfikowane problemy, ograniczenia rozwoju, bariery i konflikty, a także na efektywne wykorzystanie rezerw.

Nadrzędnym celem, do którego należy dążyć jest: Ukształtowanie rozwoju przestrzennego województwa tak, by było to atrakcyjne, przyjazne i wyjątkowe miejsce zamieszkania, wypoczynku oraz rozwoju społeczno - gospodarczego w kraju i Europie.

Osiągnięcie celu nadrzędnego możliwe będzie poprzez realizację następujących celów generalnych, a w ich ramach określonych celów strategicznych.

Cele generalne:

1. Kształtowanie struktur przestrzennych województwa zapewniających spójność regionu i likwidację dysproporcji rozwoju społeczno - gospodarczego, uwzględniających zasady zrównoważonego rozwoju.
2. Podnoszenie konkurencyjności, innowacyjności i atrakcyjności regionu.
3. Ochrona i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.
4. Podnoszenie bezpieczeństwa państwa.

Przyjmuje się następujące naczelne zasady gospodarowania przestrzenią w województwie warmińsko-mazurskim:

- utrzymanie w rozwoju zrównoważonym środowiska przyrodniczego i zurbanizowanego poprzez zastosowanie właściwej skali i stopnia koncentracji zagospodarowania przestrzeni;
- wielofunkcyjny rozwój struktur przestrzennych zarówno w miastach jak i na terenach wiejskich;
- nadrzędność rozwoju jakościowego nad ilościowym we wszystkich aspektach zagospodarowania przestrzennego.

PLAN GOSPODARKI ODPADAMI DLA WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO NA LATA 2011 - 2016

Plan gospodarki odpadami dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011 - 2016 stanowi realizację przepisów Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylającej niektóre dyrektywy, jak również ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach oraz ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Wojewódzki plan gospodarki odpadami opracowany został w celu osiągnięcia celów założonych w polityce ekologicznej państwa, wdrażania hierarchii postępowania z odpadami, zasady bliskości, a także stworzenia w województwie zintegrowanej sieci instalacji gospodarowania odpadami, spełniających wymagania ochrony środowiska. Wojewódzki plan gospodarki odpadami jest zgodny z przepisami prawa krajowego i unijnego w zakresie gospodarki odpadami oraz z zapisami zawartymi w Krajowym planie gospodarki odpadami 2014. Służy realizacji zawartych w nim celów.

Cele główne:

Zgodnie z Krajowym planem gospodarki odpadami 2014 jako główne cele w gospodarce odpadami w województwie warmińsko-mazurskim przyjmuje się:

1. utrzymanie tendencji oddzielenia wzrostu ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego w PKB;

2. zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymogami ochrony środowiska;
3. zmniejszenie ilości wszystkich odpadów kierowanych na składowiska odpadów;
4. wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów;
5. współpraca z ministrem właściwym do spraw środowiska przy prowadzeniu bazy danych o produktach, opakowaniach i gospodarce odpadami (BDO);
6. minimalizację ilości wytwarzanych odpadów niebezpiecznych przy jednoczesnym zwiększaniu ilości tych odpadów poddawanych procesom odzysku;
7. rozwój systemu zbierania odpadów niebezpiecznych ze źródeł rozproszonych, z uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych pochodzących ze strumienia odpadów komunalnych.

Jako cele szczegółowe w gospodarce odpadami w województwie warmińsko - mazurskim przyjmuje się:

1. objęcie wszystkich mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego systemem selektywnego zbierania odpadów najpóźniej do 2015 roku;
2. zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska tak, aby w 2013 roku nie było składowanych więcej niż 50%, a w 2020 roku nie więcej niż 35% masy odpadów wytworzonych w 1995 roku;
3. zmniejszenie masy składowanych odpadów komunalnych do max. 60% wytworzonych odpadów do końca 2014 roku;
4. przygotowanie do ponownego wykorzystania i recyklingu materiałów odpadowych, przynajmniej takich jak papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych i w miarę możliwości odpadów innego pochodzenia podobnych do odpadów z gospodarstw domowych na poziomie minimum 50% masy do 2020 roku;
5. objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych 100% mieszkańców najpóźniej do końca 2013 roku;
6. zamknięcie wszystkich składowisk, które nie spełniają standardów wyznaczonych przez Unię Europejską oraz rekultywacja składowisk zamkniętych;
7. rozwój selektywnego zbierania odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych, odpadów ZSEiE, wielkogabarytowych oraz odpadów z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych.

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU ELCKIEGO DO ROKU 2016

CEL GŁÓWNY: POWIAT ELCKI ZIELONYM SERCEM MAZUR

Ład ekologiczny:

Cel główny: Zachowanie i odnowienie zasobów środowiska naturalnego

E. I. Zachowanie wysokich walorów przyrodniczych i krajobrazowych

1. Ochrona zasobów fauny i flory,
2. Poprawa jakości wód i uregulowanie stosunków wodnych,
3. Ochrona powierzchni ziemi przed zniszczeniem i degradacją,
4. Ochrona przed zanieczyszczeniem powietrza (zwłaszcza ze źródeł niskiej emisji), hałasem i promieniowaniem.

E. II. Edukacja ekologiczna dzieci, młodzieży i dorosłych

- a. Opracowanie i realizacja programu edukacji ekologicznej,
- b. Propagowanie zdrowego trybu życia,
2. Utworzenie ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych,
3. Ubieganie się o środki UE na działania ekologiczne,
4. Utworzenie bazy danych o środowisku w powiecie (analiza stanu istniejącego),
5. Organizowanie praktyk studenckich z zakresu ochrony środowiska,
6. Promowanie i rozpowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej ujętej w Kodeksie Dobrej Praktyki Rolniczej,
7. Rozpowszechnianie i realizacja Powiatowego Programu Ochrony Środowiska oraz Planu Gospodarki Odpadami,
8. Promowanie umiarkowanego użytkowania zasobów biologicznych i praktyki oszczędnego i rozsądnego gospodarowania,
9. Udział społeczeństwa i współpraca z organizacjami ekologicznymi przy tworzeniu programów i planów,
10. Promocja odnawialnych źródeł energii.

E.III. Racjonalne gospodarcze wykorzystanie zasobów przyrodniczych i krajobrazowych.

1. Porządkowanie szlaków turystycznych i sprzątanie lasów,
2. Tworzenie gminnych plaż,
3. Rozwój infrastruktury turystycznej,
4. Tworzenie całorocznych ofert sportowo-turystycznych,
5. Budowa ścieżek rowerowych,
6. Zagospodarowanie turystyczne lasu i terenów przy zbiornikach wodnych,
7. Doskonalenie systemu ochrony pożarowej i przed nadzwyczajnymi zagrożeniami,
8. Opracowanie programów zapobiegania poważnym awariom przemysłowym, planów operacyjno-ratowniczych oraz opracowanie i wdrożenie systemu bezpieczeństwa,

9. Sporządzanie planów ochrony przeciwpowodziowej oraz przeciwdziałania skutkom suszy,
10. Wprowadzanie obszaru ograniczonego użytkowania dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
11. Racjonalne użytkowanie posiadanych kopalni i eksploatacja złóż w miejscach gdzie może dodatkowo wpływać na ochronę środowiska,
12. Rozpoznawanie zasobów kopalin na terenie powiatu,
13. Stosowanie technologii energooszczędnych,
14. Rekultywacja zdegradowanych gleb,
15. Zasadzenia przydrożne,
16. Promowanie programów oszczędzania wody.

Ład gospodarczy

Cel główny: rozwój gospodarczy zapewniający miejsca pracy

G.I. Wykorzystanie potencjału gospodarki powiatu

1. Rozwinięcie produkcji rolnej,
2. Rozwój przemysłu,
3. Przygotowanie kadr o odpowiednim poziomie i strukturze kwalifikacji,
4. Rozwój usług turystycznych, rękodzieła i rzemiosła oraz agroturystyki.

G.II. Wspieranie i inicjowanie rozwoju powiatu

1. Promocja powiatu,
2. Aktywizacja gospodarcza powiatu i gmin wchodzących w jego skład,
3. Dobra komunikacja powiatu z otoczeniem,
4. Wysoka jakość pracy starostwa i innych jednostek samorządów gminnych i urzędów,
5. Utworzenie mechanizmów umożliwiających osiedlanie się w powiecie wykształconej młodzieży,
6. Pozyskiwanie środków pozabudżetowych krajowych i unijnych,
7. Wspieranie i pobudzanie aktywności gospodarczej małych i średnich przedsiębiorstw,
8. Umieszczenie informacji o lokalnym rynku pracy w gminach i na stronach internetowych gmin i powiatu.

Ład społeczny

Cel główny: Podniesienie jakości życia mieszkańców

S.I. Podniesienie poziomu wykształcenia i świadomości społeczeństwa

1. Dostosowanie sieci szkół podstawowych i gimnazjalnych do potrzeb mieszkańców,
2. Integracja działań sąsiadujących powiatów w zakresie kształcenia zawodowego młodzieży - wykluczenie dublowania się profili, zawodów i specjalności,
3. Bogata, zróżnicowana, atrakcyjna oferta kształcenia zawodowego,
4. Ustawiczna edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży na wszystkich etapach kształcenia.

Planowanie kształcenia ustawicznego dla dorosłych (współpraca z CEE),

5. Dążenie do połączenia ośrodków doskonalenia nauczycieli,
6. Utworzenie sprawnego systemu przepływu informacji: władza-społeczeństwo i odwrotnie {strona www, informator),
7. Wspieranie działań organizacji pozarządowych (partnerstwo, informacja, promocja),
8. Kontraktowanie usług w organizacjach pozarządowych,
9. Wspieranie działań mieszkańców powiatu przez organizacje pozarządowe m.in. poprzez wydawanie opinii.
10. Położenie większego nacisku na kształcenie językowe i technologii informatycznej
11. Kształtowanie świadomości społecznej poprzez wspieranie działań kulturalnych
12. Wzbogacenie oferty spędzania czasu wolnego dzieci i młodzieży. Wspieranie finansowe działań szkół i placówek w tym zakresie.

S.II. Sprawny system zabezpieczenia ochrony zdrowia, bezpieczeństwa socjalnego i publicznego

1. Bezpieczeństwo zdrowotne,
2. Bezpieczeństwo socjalne,
3. Bezpieczeństwo publiczne.

Ład Przestrzenny

Cel główny: Uzyskanie nowoczesnej infrastruktury przestrzennej i pełnej infrastruktury technicznej.

P.I. Poprawa dostępności komunikacyjnej powiatu

1. Poprawa jakości dróg i systemu komunikacyjnego,
2. Utrzymanie istniejących połączeń kolejowych,
3. Wytyczenie dróg rowerowych (w połączeniu ze szlakami europejskimi),
4. Budowa szlaków wodnych,
5. Zmniejszenie strefy ochronnej wód pod zabudowę do 50m zgodnie z wymogami ochrony środowiska,
6. Dążenie do budowy lotniska i lądowiska.

P.II. Poprawa estetyki powiatu

1. Remont i renowacja obiektów zabytkowych,
2. Wdrożenie programu porządkowania wsi (elewacje, chodniki, zielen, oświetlenie),
3. Likwidacja szpecących obiektów gospodarczych i ogrodzeń,
4. Utworzenie funduszu małych grantów na poprawę estetyki,
5. Uaktywnienie mieszkańców w zakresie poprawy estetyki otoczenia,
6. Rozwój systemów zielonych i dolesianie,
7. Uwzględnianie w zagospodarowaniu przestrzennym zasad krajobrazu i różnorodności

biologicznej,

8. Zakładanie parków i zieleńców na terenach zabudowanych,
9. Zagospodarowanie terenów na cele rekreacyjno-sportowe (boiska, place zabaw).

P.III. Uzyskanie pełnej infrastruktury technicznej powiatu

1. Budowa, modernizacja i odnowa dróg kołowych,
2. Wodociągowanie wsi, modernizacja wodociągów miejskich,
3. Stworzenie powiatowego systemu kanalizacji sanitarnej z oczyszczalnią,
4. Poprawa systemu telefonizacji i usług telekomunikacyjnych, w oparciu o najnowsze systemy,
5. Doprowadzenie gazu ziemnego w całym powiecie,
6. Budowa instalacji umożliwiających wykorzystanie odnawialnych źródeł energii,
7. Budowa wież widokowych i rozbudowa infrastruktury na trasach turystycznych,
8. Udostępnienie terenów zbędnych PKP i EKD do działalności gospodarczej,
9. Wyznaczanie i zagospodarowanie plaż i miejsc ogólnodostępnych,
10. Oświetlenie ulic miasta i wsi, monitoring,
11. Budowa mieszkań komunalnych,
12. Budowa hipermarketów budowlanych, ogrodniczych.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA MIASTA ELKU NA LATA 2014 - 2017

Cel strategiczny Miasta Elk w zakresie ochrony środowiska jest spójny z celem przyjętym na sejmiku powiatu elckiego i brzmi: „Ochrona zasobów, poprawa jakości środowiska i zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców”

Cele główne i szczegółowe:

I. Ochrona i racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych.

1. Skuteczna ochrona środowiska naturalnego

1.1. Rozwój form ochrony przyrody:

- utrzymanie, po uprzedniej weryfikacji aktualnego stanu, form ochrony przyrody, pomników przyrody, ochrony gatunkowej roślin i zwierząt,

1.2. Ochrona i restytucja elementów rodzimej przyrody:

- ochrona linii brzegowych zbiorników wodnych, w szczególności poprzez konsekwentne utrzymanie wokół jezior i rzek stref ochronnych zagospodarowanych trwałą zielenią i niezabudowanych oraz zakaz zabudowy letniskowej w bezpośrednim sąsiedztwie wód,

1.3. Ochrona różnorodności przyrodniczej

- zachowanie, powiększenie i pielęgnacja terenów zielonych, jako obszarów rekreacji i ostoji przyrodniczych,

- wprowadzanie do zieleni miejskiej nasadzeń rodzimych gatunków drzew i krzewów;

2. Zachowanie wysokich walorów krajobrazowych

- zagospodarowanie przestrzenne z bezwzględnym uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska
- umożliwianie lokalizowania wysokich budowli (np. maszty telefoniczne) tylko poza terenami o najwyższych walorach krajobrazowych z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury,
- dążenie do harmonii zabudowy z krajobrazem, preferowanie budownictwa o charakterze tradycyjnym i regionalnym,
- nie dopuszczanie do trwałych zmian rzeźby terenu na dużych powierzchniach;

3. Ochrona i racjonalne użytkowanie lasów

- uzupełnienie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w zarządzie lasów państwowych,
- prowadzenie gospodarki leśnej w oparciu o dobre i aktualne plany urzędzeniowe,
- wprowadzanie odnowień naturalnych,
- utrzymanie odpowiedniej kondycji lasów,

4. Racjonalne gospodarowanie zasobami wody

4.1. Ochrona przed deficytem wody i zasobów wód podziemnych

- uruchomienie programów oszczędzania wody, w tym ograniczenie zużycia wody do celów przemysłowych,
- racjonalne zużycie wody,
- realizacja projektów mających na celu zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki,
- dążenie do maksymalizacji oszczędności zasobów wodnych przeznaczonych na cele przemysłowe i konsumpcyjne, propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody;
- identyfikacja, weryfikacja głównych obszarów zasilania wód podziemnych i odpowiednie ich zagospodarowanie

5. Ochrona powierzchni ziemi

- ochrona przed degradacją gleb,
- zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych,
- stosowanie urządzeń zabezpieczających gleby przed zanieczyszczeniami;

6. Ochrona klimatu

- promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii w celu zapewnienia wzrostu udziału OZE w bilansie energii pierwotnej,
- racjonalne zużycie energii;

II. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

1. Poprawa jakości wód

- budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnej,
- tworzenie warunków do budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, gdy nie ma możliwości przyłączenia do zbiorowej sieci kanalizacyjnej,
- wyposażenie sieci kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające,
- osiąganie wymaganych prawem norm jakości ścieków oczyszczonych,
- rekultywacja zanieczyszczonych zbiorników wodnych,
- wspólne działania z gminami i ich związkami w celu usprawnienia i unowocześnienia gospodarki wodno-ściekowej,
- kontrola przestrzegania wymagań stref ochronnych wód podziemnych,
- wspieranie modernizacji technologii produkcji, w celu wyeliminowania ograniczenia zrzutu substancji szczególnie szkodliwych do wód,
- zintensyfikowanie działań kontrolnych mających na celu przeciwdziałanie odprowadzaniu nieoszczyszczonych ścieków komunalnych do wód, przeciwdziałanie nieprawidłowościom w odprowadzaniu ścieków przemysłowych, w tym weryfikacja pozwoleń wodno-prawnych,
- rozwój systemu monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych;

2. Poprawa jakości powietrza

Redukcja emisji SO₂, NO_x i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii poprzez:

- likwidacja lokalnych kotłowni o dużej emisji i rozbudowę sieci ciepłowniczej,
- zmiana, kotłowni węglowych na obiekty niskoemisyjne,
- instalowanie wysokosprawnych urządzeń ciepłowniczych i budowę nowoczesnych sieci ciepłowniczych,
- zmniejszenie zapotrzebowania na energię: stosowanie energooszczędnych technologii w gospodarce, dokonywanie termomodernizacji budynków, wprowadzanie nowoczesnych systemów grzewczych w domkach jednorodzinnych;
- ograniczenie transportu tranzytowego przez zwartą zabudowę,
- poprawa jakości dróg, organizacja ruchu kołowego,

3. Poprawa klimatu akustycznego

- wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego (budowa obwodnic, poprawa stanu nawierzchni ulic i dróg, zapewnienie płynności ruchu),
- ograniczenie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych przez np. tworzenie stref wolnych od transportu, ograniczenie szybkości ruchu, tworzenie pasów zadrzewień, budowę ekranów akustycznych,
- lokalizacja zakładów uciążliwych ze względu na poziom hałasu poza terenami zabudowanymi,
- wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo
- prowadzenie monitoringu hałasu;

4. Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym

- inwentaryzacja i kontrola głównych źródeł promieniowania elektromagnetycznego,
- pomiary pól elektromagnetycznych;

5. Doskonalenie gospodarki odpadami

- - segregacja i selektywna zbiórka odpadów,
- - ograniczenie powstawania odpadów u źródła,
- - usuwanie i unieszkodliwianie odpadów azbestowych,
- - likwidacja nielegalnych wysypisk odpadów,
- - zmniejszenie strumienia odpadów kierowanych na składowiska poprzez doskonalenie preselekcji, sortowania i odzysku odpadów komunalnych,
- eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektronicznego i elektrycznego oraz zużytych baterii i akumulatorów,
- zintensyfikowanie edukacji ekologicznej promującej zapobieganie powstawania odpadów, właściwe postępowanie z odpadami, prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie oraz wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów;

III. Edukacja ekologiczna i udział społeczeństwa w działaniach

1. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska

- doskonalenie systemu udostępniania społeczeństwu informacji o środowisku i jego ochronie poprzez organy administracji wszystkich szczebli, a także inne podmioty powołane do wykonywania zadań publicznych dotyczących środowiska i jego ochrony,
- prowadzenie dostępnego wykazu danych o dokumentach,
- zapewnienie udziału społeczeństwa, organizacji pozarządowych w podejmowanych decyzjach na rzecz ochrony środowiska, rozwój współpracy z mediami w zakresie

upowszechniania informacji o środowisku i jego ochronie;

2. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństw

2.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej poprzez:

- podejmowanie akcji i działań na rzecz aktywnej ochrony środowiska,
- prowadzenie zajęć terenowych „zielonych lekcji”, wykładów, prelekcji, prezentacji multimedialnych, pokazów filmów dla różnych grup odbiorców,
- organizowanie konkursów, wystaw, akcji, kampanii i festynów ekologicznych,
- popularyzację wiedzy o środowisku i jego ochronie przez media, publikacje i Internet,
- szkolenia metodyczne dla nauczycieli i animatorów edukacji ekologicznej,
- opracowanie programów edukacji ekologicznej,
- propagowanie sprzyjające ochronie środowiska zachowań konsumenckich,
- promocja proekologicznych form gospodarowania eko- i agroturystyki, zdrowej żywności i
- zdrowego trybu życia;

2.2 Wspieranie działań edukacyjnych prowadzonych przez samorządy, ich jednostki, ekologiczne organizacje pozarządowe i inne podmioty.

2.3 Wspieranie istniejących oraz tworzenie nowych ośrodków edukacji i informacji ekologicznej w tym „zielonych szkół”.

2.4 Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, muzeów przyrodniczych itp.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA NA LATA 2014 -2017 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2018 - 2021 DLA GMINY EŁK

Program na szczeblu jednostki samorządowej (gminy wiejskiej) ma na celu wdrożenie *Polityki Ekologicznej Państwa* oraz założeń wynikających z innych dokumentów strategicznych kraju, województwa warmińsko - mazurskiego oraz powiatu ełckiego w celu stworzenia warunków niezbędnych do ochrony środowiska. Istotą *Programu* jest wyznaczenie celów strategicznych jak i działań służących poprawie stanu środowiska. Cele zostały wyznaczone poprzez analizę stanu poszczególnych elementów środowiska, pozwalającą na identyfikację obecnych i potencjalnych zagrożeń środowiska na obszarze gminy Ełk.

Nadrzędny cel *Programu* został sformułowany w następujący sposób:

Czyste środowisko naturalne szansą na promocję i rozwój turystyczny Gminy Ełk

Powyższy nadrzędny cel będzie realizowany poprzez cele i zadania ekologiczne gminy, stanowiące zestaw pożądanych (wskazywanych) kierunków do realizacji lub zaniechania, mających w efekcie poprawić stan jakości środowiska, zachować lub ochronić wartościowe komponenty środowiska oraz dać narzędzie do racjonalnego korzystania ze środowiska. Realizacja *Programu* odbywać się będzie w oparciu o cele długoterminowe dla każdego z priorytetów ekologicznych. Cele długoterminowe zakładają perspektywę czasową do 2021 r. W ramach celów długoterminowych, wyznaczono cele krótkoterminowe, zakładane do realizacji w latach 2014 - 2017.

Wyznaczono 10 priorytetów ekologicznych Gminy Ełk:

1. Racjonalna gospodarka wodna
2. Ochrona przyrody i krajobrazu
3. Ochrona powietrza atmosferycznego
4. Ochrona przed hałasem
5. Ochrona przed PEM
6. Ochrona powierzchni ziemi
7. Racjonalna gospodarka odpadami
8. Rozwój zielonej gospodarki
9. Rozwój turystyki ekologicznej
10. Edukacja ekologiczna.

**POWIATOWY PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA NA LATA 2012-2015
Z UWZGLĘDNIENIEM PERSPEKTYWY NA LATA 2016-2019**

Zasadniczym celem Programu Ochrony Środowiska Powiatu Ełckiego jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju powiatu, która ma być realizacją polityki ekologicznej państwa w skali regionu. Kompleksowe ujęcie problematyki środowiska umożliwi wykorzystanie Programu do następujących celów:

- rozwiązywanie ważnych problemów i eliminowania zagrożeń środowiska w powiecie poprzez podejmowanie wspólnych działań;
- podejmowanie decyzji w zakresie przedsięwzięć w dziedzinie ochrony środowiska i finansowanie inwestycji ekologicznych;
- kreowanie regionalnej polityki ochrony i racjonalnego wykorzystania walorów przyrodniczo-krajobrazowych;
- koordynowanie i intensyfikowanie działań na rzecz ochrony środowiska, realizowanych przez jednostki samorządu, administrację publiczną, jak również jednostki gospodarcze, instytucje oraz organizacje społeczne.

Celem strategicznym Powiatu Ełckiego w zakresie ochrony środowiska jest:

Ochrona zasobów, poprawa jakości środowiska i zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców.

Cele główne i szczegółowe:

I. Ochrona i racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych.

1. Skuteczna ochrona środowiska naturalnego.

1.1. Rozwój form ochrony przyrody.

1.2. Ochrona i restytucja elementów rodzimej przyrody.

1.3. Ochrona różnorodności przyrodniczej.

1.4. Ograniczenie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe.

2. Zachowanie wysokich walorów krajobrazowych.

3. Ochrona i racjonalne użytkowanie lasów.

4. Racjonalne gospodarowanie zasobami wody.

4.1. Ochrona przed deficytem wody.

4.2. Ochrona przed powodzią.

4.3. Ochrona zasobów wód podziemnych.

5. Ochrona powierzchni ziemi.

6. Ochrona kopalin.

7. Ochrona klimatu.

II. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

1. Poprawa jakości wód.

2. Poprawa jakości powietrza.

2.1. Redukcja emisji SO_2 , NO_x i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii.

2.2. Ograniczenie emisji ze środków transportu.

2.3. Wykorzystywanie odnawialnych źródeł emisji.

2.4. Ograniczenie emisji z procesów przemysłowych poprzez modernizacje i hermetyzacje procesów technologicznych oraz wprowadzenie nowych proekologicznych technik spalania paliw.

2.5. Prowadzenie monitoringu powietrza.

3. Poprawa klimatu akustycznego.

4. Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym.

5. Doskonalenie gospodarki odpadami.

6. Ograniczenie środowiskowych zagrożeń zdrowia i życia.

7. Ograniczenie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku.

III. Edukacja ekologiczna i udział społeczeństwa w działaniach.

1. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska.

2. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa.

2.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej.

2.2. Wspieranie działań edukacyjnych prowadzonych przez samorządy, ich jednostki, ekologiczne organizacje pozarządowe i inne podmioty.

2.3. Wspieranie istniejących oraz tworzenie nowych ośrodków edukacji i informacji ekologicznej w tym „zielonych szkół”.

2.4. Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, muzeów przyrodniczych itp.

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU EŁKU DO ROKU 2020

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Ełku została przyjęta przez Radę Miasta w 2004 roku. Stanowi ona kompleksową koncepcję określającą cele rozwoju oraz warunki, zasady i etapy ich osiągnięcia. Celem dokumentu jest rozwój miasta w aspekcie gospodarczym, społecznym, przestrzennym i środowiskowym, skupiający poprawę jakości życia mieszkańców.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Ełku do roku 2020 jest spójna ze strategią województwa i w pełni uwzględnia cele i priorytety w niej zawarte. Strategia Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Województwa Warmińsko - Mazurskiego jest podstawowym dokumentem który tworzy ramy programowe dla Strategii Zrównoważonego Rozwoju Ełku do roku 2020.

PLAN ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU PUBLICZNEGO TRANSPORTU ZBIOROWEGO DLA MIASTA I GMINY EŁK ORAZ GMINY STARE JUCHY NA LATA 2013-2022

Zgodnie z zapisami prawa, organizatorem publicznego transportu zbiorowego, w zależności od zasięgu przewozów, jest gmina, związek międzygminny, powiat (miasto na prawach powiatu), związek powiatów, województwo lub minister właściwy do spraw transportu. Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o *publicznym transporcie zbiorowym* (Dz. U. 2011 nr 5 poz. 13 ze zm.), powierza organizatorowi do wykonania trzy zadania:

- planowanie rozwoju transportu,
- organizowanie publicznego transportu zbiorowego,
- zarządzanie publicznym transportem zbiorowym.

Podstawowym celem opracowania planu transportowego jest poprawa jakości systemu transportowego i jego rozwój zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju. Jakość systemu transportowego będzie bowiem decydującym czynnikiem, warunkującym jakość życia mieszkańców

oraz rozwój gospodarczy obszaru objętego planem transportowym. Stosowanie zasady zrównoważonego rozwoju będzie zapewniało równowagę między aspektami społecznymi, gospodarczymi, przestrzennymi i ochroną środowiska. Tak sformułowany cel nadrzędny planu transportowego powinien być osiąganym poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

Cel 1. Poprawa dostępności transportowej i jakości transportu - instrument poprawy warunków życia i usuwania barier rozwojowych,

Cel 2. Poprawa efektywności funkcjonowania systemu transportowego - instrument zwiększania wydajności systemu z jednoczesnym ograniczaniem kosztów,

Cel 3. Integracja systemu transportowego - w układzie gałęziowym i terytorialnym,

Cel 4. Wspieranie konkurencyjności gospodarki obszaru - instrument rozwoju gospodarczego,

Cel 5. Poprawa bezpieczeństwa - radykalna redukcja liczby wypadków i ograniczenie ich skutków (zabici, ranni) oraz poprawa bezpieczeństwa osobistego użytkowników transportu,

Cel 6. Ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko naturalne i warunki życia.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA EŁKU. KIERUNKI I POLITYKA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA EŁKU

Kierunki zagospodarowania przestrzennego Miasta Ełku to sukcesywne osiąganie przyjętych w gospodarce przestrzennej celów poprzez rozwój procesów urbanizacyjnych, realizowanych jako różnorodne funkcje, przypisywane szczególnym strefom i systemom tego miasta. Cele rozwoju zagospodarowania przestrzennego Ełku zostały sformułowane w wyniku wszechstronnej analizy uwarunkowań przestrzennych, przedstawionych w odrębnej części opracowania pod nazwą „Uwarunkowania rozwoju zagospodarowania przestrzennego miasta”.

Określony został cel generalny, cele główne i operacyjne, którym zostaną podporządkowane sposoby ich realizacji, przyjęte jako polityka zagospodarowania przestrzennego miasta.

Celem generalnym jest poprawa jakości życia mieszkańców miasta we wszystkich sferach funkcjonowania miasta w warunkach zrównoważonego rozwoju. Osiągnięcie celu będzie możliwe poprzez realizację określonych zamierzeń, a w ich ramach celów strategicznych, które zostały określone dla poszczególnych stref.

Cele główne dla stref:

Strefa A - Centralna:

Wykształcenie centralnej strefy miejskiej o najwyższej jakości przestrzeni publicznej z koncentracją usług śródmiejskich i rewitalizacją istniejącej zabudowy.

Strefa B - Nowomiejska (Północna i Południowa):

Stworzenie warunków dla przestrzennego rozwoju terenów budowlanych w mieście oraz warunków dla powstania nowego ośrodka tożsamości miasta, będącego zarazem potencjałem rozwoju miasta w kierunkach północnym i południowym.

Strefa C - Ekonomiczna:

Zapewnienie możliwości rozwoju usług, przemysłu i wytwórczości, stanowiących podstawę rozwoju ekonomicznego miasta. Rozwój przedsiębiorczości na wytyczonych obszarach aktywności gospodarczej w granicach strefy.

Strefa D - Przyjeziorna (jezior: Etckiego i Selmęt Mały):

Ochrona i odpowiednie wykorzystanie środowiska przyrodniczego zarówno dla rozwoju funkcji wypoczynkowych, rekreacyjnych i turystycznych, w tym przestrzeni publicznych, jak i dla prawidłowego funkcjonowania systemu przyrodniczego miasta. Wzmocnienie rangi miasta w kierunku rekreacyjno - turystycznym poprzez połączenie jezior: Sunowo, Etckiego i Selmęt Mały.

Cele główne dla systemów:

System komunikacji:

- poprawa systemu i stanu technicznego dróg, umożliwiającą sprawną obsługę wewnętrzną i tranzytową ruchu indywidualnego, towarowego i zbiorowego;
- poprawa warunków współistnienia komunikacji drogowej, kolejowej, rowerowej i pieszej;
- rozbudowa i modernizacja układu komunikacyjnego, w tym realizacja obwodnicy miasta Etłku.

System infrastruktury technicznej:

- dalszy rozwój i poprawa funkcjonowania systemu oraz stanu technicznego infrastruktury technicznej, umożliwiającą zapewnienie realizacji potrzeb w równowadze z wymaganiami ekonomicznymi i ochroną środowiska;
- modernizacja kanalizacji deszczowej.

System przyrodniczy miasta:

- ochrona środowiska przyrodniczego i kształtowanie struktury przyrodniczej miasta poprzez rewitalizację i powiększenie terenów zieleni miejskiej.

System przestrzeni publicznej:

- podniesienie atrakcyjności przestrzennej miasta;
- poprawa warunków dla rozwoju funkcji ogólnomiejskiej;
- realizacja ogólnodostępnych przestrzeni publicznych;
- realizacja przystani wodnych i innych miejsc wypoczynku i rekreacji.

Cele operacyjne dla stref strukturalnych:

Strefa A - Centralna

- podniesienie jakości miejskiego ośrodka usług o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym;
- ochrona i formowanie przestrzeni publicznych;
- ochrona i wykorzystanie walorów kulturowych w działaniach inwestycyjnych;
- podniesienie jakości zasobów mieszkaniowych;
- stworzenie warunków dla działalności ofertowej miasta w zakresie zabudowy zgodnej z funkcją strefy centralnej;
- budowa parkingów w obrębie centrum miasta;
- dopuszcza się lokalizację obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²;

Strefa B - Nowomiejska (Północna i Południowa)

- przekształcenie istniejącej, nieustalonej struktury funkcjonalno - przestrzennej w strukturę stabilną o wykształconej tożsamości;
- zapewnienie terenów rozwojowych miasta;
- wykształcenie czytelnego systemu przestrzeni publicznych, powiązanych z powstałymi strefami strukturalnymi;
- dopuszcza się lokalizację obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²;

Strefa C - Ekonomiczna

- stworzenie podstaw w zakresie atrakcyjności inwestycyjnej;
- kompleksowe tworzenie centrum przemysłowego o znaczeniu ponadlokalnym;
- zabezpieczenie przed rozproszaniem na obszarze miasta nowych inwestycji o funkcji przemysłowej;
- dopuszcza się lokalizację obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²;

Strefa D - Przyjeziorna (jezior: Etckiego i Selmęt Mały)

- ochrona krajobrazowa pradoliny rzeki Elk na całej jej długości w obrębie miasta;
- zagospodarowanie terenów nadbrzeżnych z zachowaniem warunków ekspozycji krajobrazu kulturowego;
- stworzenie bazy rekreacji i sportu;
- zakaz lokalizacji inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska;
- wyeksponowanie elementów identyfikacji przestrzennej Jeziora Etckiego poprzez realizację ogólnodostępnych obiektów sportowo - rekreacyjnych;
- wzmocnienie atrakcyjności turystycznej.

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU GOŁDAPSKIEGO

Cel główny Strategii Rozwoju Powiatu Gołdapskiego:

Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Powiatu Gołdapskiego z Regionem Warmii i Mazur oraz regionami Europy.

Cele strategiczne:

- Zwiększenie konkurencyjności inwestycyjnej Powiatu Gołdapskiego,
- Wzrost aktywności społecznej,
- Wzmocnienie i pogłębienie partnerstwa publicznego, społecznego i gospodarczego,
- Ochrona środowiska naturalnego i przestrzeni kulturowej,
- Aktywizacja rolnictwa i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.

Obszary działań przewidzianych do realizacji:

1. Rozwój w strukturze gospodarczej obszaru

- Wsparcie oraz współpraca z przedsiębiorcami oraz potencjalnymi inwestorami,
- Pomoc oraz współpraca w tworzeniu i funkcjonowaniu inicjatyw gospodarczych służących rozwojowi (np.: inicjatywy Klastrowe),
- Wsparcie oraz współpraca z producentami rolnymi,
- Pomoc i współpraca przy organizacji szkoleń dla przedsiębiorców, rolników i grup producenckich,
- Rozwój turystyki (baza noclegowa, gospodarstwa agroturystyczne, zagospodarowanie obiektów istotnych kulturowo i turystycznie),
- Prowadzenie skutecznej polityki w walce z bezrobociem,

2. Rozwój kultury, turystyki i sportu

- Promocja powiatu, jego walorów przyrodniczych, historycznych i turystycznych,
- Wsparcie oraz organizacja imprez kulturalnych, turystycznych i sportowych na terenie Powiatu,
- Rozwój kultury fizycznej,

3. Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury

- Poprawa infrastruktury komunikacyjnej,
- Poprawa stanu infrastruktury społecznej (obiekty oświatowe, obiekty użyteczności publicznej, obiekty ochrony zdrowia),

4. Poprawa stanu środowiska naturalnego

- Termomodernizacja obiektów: oświatowych, ochrony zdrowia i użyteczności publicznej,
- Przebudowa sieci i kotłowni (zasilanie biomasą lub innym paliwem ekologicznym).
- Wsparcie nowych technologii oraz rozwiązań mających na celu poprawę stanu środowiska.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA POWIATU GOŁDAPSKIEGO

Zadania koordynowane przez Powiat realizowane w ramach Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego:

- Wysokie walory krajobrazowe.
- Skuteczna ochrona przyrody.
- Bogactwo florystyczne i faunistyczne regionu.
- Równowaga gatunkowa.

Zadania dotyczące zachowania różnorodności biologicznej powiatu:

- Ochrona siedlisk przyrodniczych (biotopów),
- Zaplanowanie i utworzenie ekologicznych korytarzy migracji zwierząt,
- Zachowanie różnorodności biologicznej środowiska leśnego,
- Zalesienia gruntów nieleśnych,
- Zachowanie różnorodności biologicznej.

Zadania dotyczące ochrony zasobów wodnych powiatu:

- Poprawa stosunków wodnych w ujściowym odcinku Gołdapy,
- Zachowanie przebiegu rzek w stanie zbliżonym do naturalnego,
- Zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego niewielkich zbiorników wodnych,
- Zachowanie w stanie nienaruszonym ekosystemów torfowiskowych,
- Ochrona przed erozją gleby przy zmianach siedliskowych,
- Podjęcie działalności statutowej przez spółki wodne w powiecie w zakresie melioracji wodnych oraz prowadzenia racjonalnej gospodarki wodnej na terenach zmeliorowanych użytkowanych rolniczo,
- Zwiększanie zasobów wodnych zlewni,
- Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych..

Gospodarka wodno-ściekowa i ochrona wód przed zanieczyszczeniami:

- Poprawienie czystości zrzucanych ścieków oraz systemu kanalizacyjno-wodociągowego,
- Ochrona wód jeziora Gołda,
- Działania monitoringowe.

Wskazania dotyczące ochrony powietrza w powiecie gołdapskim:

- Utrzymanie dobrego stanu jakości powietrza,
- Ograniczenie emisji zanieczyszczeń,
- Zmniejszenie kwasowości opadów atmosferycznych.

Działania dotyczące hałasu:

- Utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na wymaganym poziomie.

Działania dotyczące ochrony gleb:

- Jakość gleby powyżej lub co najmniej na poziomie wymaganych standardów,
- Przeciwdziałanie erozji wodnej gleb,
- Przeciwdziałanie erozji wietrznej,
- Eliminacja wadliwej chemizacji gleby.

Działania dotyczące pozyskiwania kopalin:

- Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.

Działania dotyczące wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych:

- Wzrost udziału energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energetycznych.

Gospodarka odpadami - rozwinięcie zagadnienia zawarte jest w Powiatowym Planie Gospodarki Odpadami dla Powiatu Gołdapskiego.

Edukacja ekologiczna:

- Edukacja ekologiczna oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Współpraca przygraniczna:

- Rozszerzenie współpracy w dziedzinie ochrony środowiska, edukacji ekologicznej oraz rozwoju turystyki.
- Utworzenie transgranicznego obszaru chronionego krajobrazu.

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU OLECKIEGO NA LATA 2016-2025

CEL STRATEGICZNY I. NOWOCZENA INFRASTRUKTURA ROZWOJU

Cel operacyjny: Zwiększenie dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności

infrastruktura teleinformatyczna - kierunek polegający na polepszeniu infrastruktury technicznej umożliwiającej powszechny, szybki dostęp do internetu wszystkim mieszkańcom i podmiotom gospodarczym w powiecie, (inwestycje drogowe - układ komunikacyjny, ruchu tirów po drogach przewożeniem ich na platformach kolejowych).

Cel operacyjny: Dostosowanie do potrzeb sieci nośników energii.

CEL STRATEGICZNY II. EDUKACJA „Szkoła XXI wieku” o wysokiej jakości kształcenia i klimacie pracy sprzyjającej rozwojowi ucznia i mieszkańców powiatu oleckiego. Zacieśnienie współpracy pomiędzy sferą edukacji i przedsiębiorczości w celu poprawienia stopnia dostosowania efektów kształcenia do wzrastających wymogów w stosunku do pracowników. Szkoła bezpieczna i przyjazna, której filozofia opiera się na współpracy wszystkich zainteresowanych: nauczycieli, uczniów, rodziców, społeczności lokalnej.

Cel operacyjny: Wypracowanie potrzeb, postaw i umiejętności pozwalających w pełni korzystać z nowych technologii informatycznych w tym e-nauczania.

Cel operacyjny: Efektywność nauczania i wysoka jakość kształcenia umożliwiająca każdemu uczniowi wszechstronny rozwój. Logodydaktyka jako kluczowe i innowacyjne podejście do kształcenia osób nauczających i nauczanych.

Cel operacyjny: Wspieranie realizacji funkcji szkoły w środowisku lokalnym.

CEL STRATEGICZNY III. KULTURA I KULTURA FIZYCZNA

Cel operacyjny: Dbłość o dziedzictwo kulturowe Powiatu Oleckiego, upowszechnianie wiedzy w tym zakresie oraz organizacja działań ochronnych

Cel operacyjny: Wspieranie sportu i kultury fizycznej wśród dzieci, młodzieży i dorosłych na terenie powiatu oleckiego

CEL STRATEGICZNY IV. TURYSTYKA I PROMOCJA

Cel operacyjny: Promowanie atrakcji i walorów turystycznych powiatu oleckiego

CEL STRATEGICZNY V. AKTYWNA POLITYKA RYNKU PRACY

Cel operacyjny: Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia nowych miejsc pracy,

Cel operacyjny: Wspieranie osób zaliczonych do grup defaworyzowanych na lokalnym rynku pracy,

Cel operacyjny: Wzmacnianie efektywności działań podejmowanych na rzecz wzrostu zatrudnienia.

CEL STRATEGICZNY VI. OCHRONA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Cel operacyjny: Poprawa jakości i ochrony powierzchni ziemi,

Cel operacyjny: Poprawa jakości i ochrona powietrza,

Cel operacyjny: Hałas (redukcja hałasu),

Cel operacyjny: Zachowane walory krajobrazowe,

Cel operacyjny: Zwiększenie lesistości powiatu,

Cel operacyjny: Jakość wód i poprawa stosunków wodnych.

CEL STRATEGICZNY VII. OCHRONA ZDROWIA I POMOC SPOŁECZNA

Cel operacyjny: Dostęp do wysokiej jakości infrastruktury usług publicznych: medycznych oraz socjalnych,

Cel operacyjny 2: Aktywne i zdrowe starzenie się,

Cel operacyjny 3: Włączenie społeczne.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU OLECKIEGO NA LATA 2013-2016 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2020

Cel strategiczny Powiatu Oleckiego w zakresie ochrony środowiska :

„POWIAT OLECKI PRZYJAZNY ŚRODOWISKU”

Cele główne i szczegółowe :

- I. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego.
 1. Ochrona przyrody i krajobrazu.
 2. Zwiększenie lesistości powiatu.
 3. Ochrona powierzchni ziemi.
 4. Ochrona klimatu.
 5. Ochrona kopalin.
- II. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego
 1. Poprawa jakości wód.
 2. Doskonalenie gospodarki odpadami.
 3. Poprawa jakości powietrza atmosferycznego.
 4. Poprawa klimatu akustycznego.
 5. Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym.
 6. Ograniczenie środowiskowych zagrożeń zdrowia i życia.

7. Ograniczenie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku.
8. Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii.
- III. Edukacja ekologiczna i udział społeczeństwa w działaniach.
 1. Wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa i skuteczna edukacja ekologiczna.
 2. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska.

Ponadto przeanalizowano następujące lokalne dokumenty strategiczne:

- Program Opieki Nad Zabytkami Miasta Elk Na Lata 2015-2018,
- Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Dla Elckiego Obszaru Funkcjonalnego,
- Program Ochrony Środowiska Miasta Elku Na Lata 2014 - 2017,
- Zintegrowana Strategia Rozwoju Elckiego Obszaru Funkcjonalnego Na Lata 2014 - 2025,
- Strategia Rozwoju Ośrodka Subregionalnego Elk Do Roku 2025,
- Program Rewitalizacji Elku,
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Elk Na Lata 2014-2020,
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Kalinowo Na Lata 2015-2025,
- Projekt Założeń Do Planu Zaopatrzenia W Ciepło, Energię Elektryczną I Paliwa Gazowe Dla Gminy Kalinowo Na Lata 2015 - 2030,
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Kalinowo Na Lata 2004 - 2013,
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Prostki,
- Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Stare Juchy Do 2020 Roku,
- Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Elckiego Do Roku 2016,
- Program Współpracy Samorządu Powiatowego W Elku Z Sektorem Pozarządowym
- W Zakresie Działalności Użytku Publicznego W Roku 2011,
- Program Ochrony Środowiska Gmina Dubeninki,
- Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Dubeninki Na Lata 2004 - 2013,
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Banie Mazurskie,
- Ponadlokalny Program Miast Cittaslow W Zakresie Miasta Gołdap,
- Studium Zagospodarowania Przestrzennego Miasta I Gminy Gołdap,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta I Gminy Olecko,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Elku,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Elk,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kalinowo,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Prostki,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Stare Juchy,
- Studium Ukierunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dubeninki,

- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kowale Oleckie,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Świątajno,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wieliczki.

Analizowany program " PRO EGO 2014-2020" jest zgodny z celami, kierunkami działań i priorytetami ekologicznymi ustanowionymi w ww. dokumentach.

3. INFORMACJE O METODACH ZASTOSOWANYCH PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY

Prognoza oddziaływania na środowisko, stanowi integralny element strategicznej oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji planów i programów, zgodnie z ustawą o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U.2013.1235, ze zm.).

Informacje zawarte w Prognozie opracowane zostały stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz są dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości analizowanego dokumentu. Niniejsza Prognoza opiera się na zastosowaniu metod opisowych i porównawczych. Dokonując oceny istniejącego stanu środowiska na obszarze objętym projektem Programu oraz na obszarze, na który realizacja ustaleń może wywierać wpływ posłużono się następującymi dostępnymi środkami:

- opracowaniami WIOŚ w Olsztynie :

- Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2014 roku.
- Ocena roczna jakości powietrza w województwie warmińsko - mazurskim za rok 2014.
- Stan akustyczny środowiska miasta Elk w świetle badań monitoringowych hałasu komunikacyjnego w 2011 roku
- Stan akustyczny środowiska miasta Olecko w świetle badań monitoringowych hałasu komunikacyjnego w 2013 roku

- informacjami zawartymi w Standardowych Formularzach Danych:

- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH280034 Jezioro Woszczelskie - Data aktualizacji 2014-04
- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH 280041 Murawy Na Pojezierzu Elckim - Data aktualizacji 2014-04
- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLB 280014 Ostoja Poligon Orzysz - Data aktualizacji 2014-04
- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH 280037 Torfowisko Zocie - Data aktualizacji 2014-04

- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLB 280011 Lasy Skaliskie - Data aktualizacji 2014-04
- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH 280049 Niecka Skalska - Data aktualizacji 2014-04
- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH 280005 Puszcza Romincka - Data aktualizacji 2014-04
- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH280016 Ostoja Borecka - Data aktualizacji 2014-04
- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLB280006 Puszcza Borecka - Data aktualizacji 2014-04

- informacjami i wnioskami zawartymi w innych opracowaniach:

- Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014
- Strategia Rozwoju Powiatu Oleckiego na lata 2016-2025
- Program Ochrony Środowiska Powiatu Elckiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019
- Strategia Rozwoju Powiatu Gołdapskiego
- Rozporządzenie Nr 35 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 27 września 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego Nr 140 poz. 1647 z dnia 5 października 2005 r.).
- Rozporządzenie Nr 155 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 grudnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Legi.
- Rozporządzenie Nr 22 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Błędzianki.
- Rozporządzenie Nr 49 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 2 lipca 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Gołdapy i Węgorapy.
- Rozporządzenie Nr 23 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Grabowo.
- Rozporządzenie Nr 152 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 13 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Jezior Orzyskich.
- Rozporządzenie Nr 139 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Jezior Oleckich.
- Rozporządzenie Nr 156 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 grudnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Jezior Rajgrodzkich.
- Uchwała Nr VII/126/11 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 24 maja 2011 r. w sprawie wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Pojezierza Elckiego.
- Rozporządzenie Nr 132 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Puszczy Boreckiej.
- Rozporządzenie Nr 30 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Puszczy Rominckiej.

- Rozporządzenie Nr 97 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 31 lipca 2009 roku w sprawie zmiany granic Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórz Dybowskich.
- Rozporządzenie Nr 39 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórz Szeskich,
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jezioro Woszczelskie PLH280034 (Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn, dnia 8 stycznia 2015 r. Poz. 80),
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 października 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lasy Skalskie PLB280011 (Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn, dnia 7 listopada 2014 r. Poz. 3623),
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 30 maja 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Murawy na Pojezierzu Elckim PLH280041 (Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn, dnia 12 czerwca 2014 r. Poz. 2172),
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 10 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Niecka Skalska PLH280049 (Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn, dnia 12 grudnia 2014 r. Poz. 4070),
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Poligon Orzysz PLB280014 Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn, dnia 8 stycznia 2015 r. Poz. 79,
- Projekt Planu Zadań Ochronnych obszaru Natura 2000 PLB280006 Puszcza Borecka,
- Projekt Planu Zadań Ochronnych obszaru Natura2000 PLH 280016 Ostoja Borecka,
- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (M.P. nr 49, poz. 549).

Analiza powyższych dokumentów przyczyniła się do ustalenia aktualnego stanu środowiska na obszarze EGO obejmującym swym zasięgiem teren powiatów elckiego, oleckiego i gołdapskiego oraz miasto Elk, co pozwoliło ustalić wpływ realizacji ustaleń Programu na stan poszczególnych komponentów środowiska, a także na stan i zachowanie zidentyfikowanych siedlisk i gatunków podlegających ochronie prawnej oraz korytarzy migracyjnych.

W początkowej fazie przygotowania Prognozy oddziaływania na środowisko zapoznano się z obowiązującymi dokumentami nadrzędnymi w stosunku do sporządzonego Programu. Następnie na podstawie analizy aktualnego stanu środowiska na omawianym terenie EGO zidentyfikowane zostały największe problemy środowiskowe. Kolejnym etapem było określenie powiązania pomiędzy założeniami projektowanego dokumentu, a istniejącymi problemami środowiskowymi. Późniejszy etap sporządzania Prognozy obejmował określenie wpływu realizacji celów wyznaczonych w Programie na środowisko.

Podczas określania wpływu realizacji celów zawartych w przedmiotowym Programie na środowisko zastosowano metodę macierzy interakcji. W wierszach siatki wpisano cele operacyjne, natomiast w kolumnach wskaźniki odpowiadające poszczególnym komponentom środowiska. Występowanie wzajemnego oddziaływania pomiędzy składnikami przeciwstawnych osi zaznaczono symbolem:

(+) - realizacja zadania spowoduje pozytywne oddziaływania i skutki,

(-) - realizacja zadania spowoduje negatywne oddziaływania i skutki,

(0) - realizacja zadania nie wpływa na środowisko.

Przy ocenie poszczególnych działań wzięto również pod uwagę wzajemne zależności poszczególnych elementów środowiska oraz ich oddziaływanie między sobą. Szczególny nacisk położono na oddziaływanie przyjętych działań na obszary cenne przyrodniczo, w tym Natura 2000.

Za pomocą matrycy przeanalizowano oddziaływania: pozytywne, negatywne, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, bezpośrednie, pośrednie, wtórne i skumulowane. Następnie dokonano omówienia wszystkich ważniejszych oddziaływań i podsumowano wpływ poszczególnych celów na elementy środowiska.

4. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚCI JEJ PRZEPROWADZANIA

Monitoring i ewaluacja programu "PRO EGO 2014-2020" będą służyć ocenie stopnia osiągnięcia celów, a tym samym skuteczności podejmowanych działań. Pozwoli to także na bieżące podejmowanie działań korygujących, jeśli będą wymagane. Monitoring ma za zadanie monitorowanie programu interwencji obszaru EGO, a w szczególności ma ułatwić pokazanie zmienności terytorialnej w kontekście rozwoju gmin należących do EGO. W zakresie prognozowania stanu rozwoju EGO istotny jest stały monitoring trendów, tendencji, potrzeb i zagrożeń w poszczególnych obszarach z możliwie najmniejszym opóźnieniem czasowym. Monitoring obejmuje również wskazane obszary porównania z innymi, podobnymi, gminami województwa warmińsko-mazurskiego i podlaskiego (prowadzenie benchmarkingu z gminami porównywalnymi pod względem liczby ludności i wielkości).

Zadania w zakresie monitoringu można określić następująco:

- monitorowanie programu strategicznego obszaru EGO,
- prognozowanie stanu rozwoju gmin wchodzących w skład EGO,
- benchmarking gmin EGO z innymi gminami.

Metodyka monitoringu ma formę zestandaryzowaną i powtarzalną, co jest warunkiem skuteczności monitoringu. Monitorowanie oparte jest o system wskaźników. Wyniki monitoringu są punktem wyjścia i jednym ze źródeł wykorzystywanych w ewaluacji. Wybrane wskaźniki mają za zadanie wskazywać, czy osiągnięte są zaplanowane cele i czy zaplanowane działania są efektywne.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DLA PROJEKTU „PRO EGO 2014-2020”

Tym samym wskaźniki stanowią „drogowskaz” prawidłowej realizacji programu „Pro EGO 2014-2020”. Analiza danych (zgodnie z przyjętym wskaźnikami realizacji poszczególnych celów) będzie prowadzona raz w roku (do końca lipca roku następnego).

Aktualizacja Programu będzie prowadzona na podstawie stwierdzonych w procesie monitoringu lub ewaluacji potrzeb oraz zmian społeczno-gospodarczych, prawnych, organizacyjnych itp. zachodzących wewnątrz obszaru EGO jak i na poziomie regionu, kraju i Unii Europejskiej. Wszelkie zmiany zapisów Programu będą również wymagały zgody Grupy Sterującej oraz zachowania procedur obowiązujących w poszczególnych jednostkach.

Monitoring, ewaluacja i aktualizacja realizacji programu „Pro EGO 2014-2020” realizowana będzie przez Stowarzyszenie EGO Kraina Bociana.

Tab. 1. Wskaźniki monitoringu.

Działanie	Wskaźnik	Jednostka miary	Źródło
Tworzenie i rozwój produktów turystycznych	Liczba turystów odwiedzających EGO	Os.	GUS
	Liczba utworzonych produktów turystycznych	Szt.	Dane własne
	Liczba utworzonych miejsc noclegowych	Szt.	GUS
	Liczba utworzonych gospodarstw agroturystycznych	Szt.	Dane własne
	Długość wybudowanych ścieżek rowerowych	km	Dane własne
	Liczba zmodernizowanych akwenów wodnych	Szt.	Dane własne
	Liczba zorganizowanych imprez kulturalnych i rozrywkowych	Szt.	Dane własne
	Ilość wyprodukowanej energii pochodzącej z OZE	KW	Dane własne
	Powierzchnia przygotowanych terenów pod cele turystyczne	ha	Dane własne
	Długość wybudowanej sieci wodociągowej	Km	Dane własne
	Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej	Km	Dane własne
	Liczba nowo podłączonych do sieci wodociągowej gospodarstw domowych	Os.	Dane własne

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DLA PROJEKTU „PRO EGO 2014-2020”

Działanie	Wskaźnik	Jednostka miary	Źródło
Wspieranie rozwoju powiązań klastrowych	Liczba utworzonych klastrów (w tym w podziale na poszczególne branże: turystyczny, zdrowotny, meblarski, rolno-spożywczy)	Szt.	Dane własne
	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach klastrów	Szt.	Dane własne
	Liczba firm wchodzących w skład klastrów	Szt.	Dane własne
	Liczba inicjatyw podejmowanych w ramach działalności klastrów	Szt.	Dane własne
Wsparcie i fundusze dla biznesu	Liczba wspartych przedsiębiorstw MŚP	Szt.	Dane własne
	Powierzchnia uzbrojonych stref przedsiębiorczości	ha	Dane własne
	Liczba nowopowstałych przedsiębiorstw	Szt.	GUS
	Liczba nowych przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego	Szt.	GUS
	Liczba powstałych inkubatorów przedsiębiorczości	Szt.	Dane własne
	Liczba usług oferowanych przez IOB skierowanych do MŚP	Szt.	Dane własne
Wspieranie szkolnictwa i edukacji	Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej	%	OKE w Łomży
	Średnie wyniki egzaminu maturalnego z matematyki	%	OKE w Łomży
	Liczba działań dla dzieci i młodzieży promujących naukę i innowacje	Szt.	Dane własne
	Liczba nauczycieli podnoszących kwalifikacje		Dane własne
	Liczba zajęć pozalekcyjnych	Szt.	Dane własne
	Liczba dzieci przyjętych do przedszkoli w stosunku do liczby dzieci w wieku przedszkolnym	%	Dane własne

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DLA PROJEKTU „PRO EGO 2014-2020”

Działanie	Wskaźnik	Jednostka miary	Źródło
	Liczba zbudowanych lub zmodernizowanych obiektów sportowo-rekreacyjnych w placówkach edukacyjnych	Szt.	Dane własne
	Liczba zmodernizowanych lud doposażonych szkół i uczelni	Szt.	Dane własne
	Liczba szkół i uczelni wyższych współpracujących z firmami i IOB	Szt.	Dane własne
	Liczba kierunków kształcenia w CKZiU		Dane własne
Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców	Liczba osób świadczących usługi wspierające animację lokalną (animatorzy, streetworkerzy itp.)	Os.	Dane własne
	Liczba dzieci i młodzieży objętej animacją lokalną	Os.	Dane własne
	Liczba wspartych rodzin	Szt.	Dane własne
	Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w ramach projektów przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu	Os.	Dane własne
	Liczba wydarzeń z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu	Szt.	Dane własne
	Liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej	Szt.	Dane własne
	Liczba osób długotrwale bezrobotnych	Os.	Dane własne
	Liczba zmodernizowanych obiektów usług społecznych	Szt.	Dane własne
Zwiększanie dostępności komunikacyjnej	Długość wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury kolejowej	km	Dane własne
	Długość wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury drogowej	km	Dane własne
	Liczba zmodernizowanych i wybudowanych miejsc parkingowych	Szt.	Dane własne

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DLA PROJEKTU „PRO EGO 2014-2020”

Działanie	Wskaźnik	Jednostka miary	Źródło
	Ilość wybudowanych parkingów rowerowych	Szt.	Dane własne
	Liczba zakupionych autobusów transportu publicznego	Szt.	Dane własne
	Liczba uruchomionych linii transportu publicznego	Szt.	Dane własne
Integracja i promocja EGO	Liczba działań promocyjnych	Szt.	Dane własne
	Udział w targach i wystawach krajowych	Szt.	Dane własne
	Udział w targach i wystawach zagranicznych	Szt.	Dane własne
	Liczba wspólnych wydarzeń EGO	Szt.	Dane własne
	Liczba uczestników wspólnych wydarzeń EGO	Szt.	Dane własne
	Liczba nowych inwestorów w regionie	Szt.	Dane własne
Współpraca zewnętrzna	Liczba zorganizowanych seminariów, konferencji, wizyt studyjnych itp.	Szt.	Dane własne
	Liczba uczestników zorganizowanych seminariów, konferencji, wizyt studyjnych itp.	Szt.	Dane własne
	Liczba projektów krajowych (EGO+partnerzy krajowi)	Szt.	Dane własne
	Liczba projektów zagranicznych (EGO+partnerzy zagraniczni)	Szt.	Dane własne
Zwiększanie jakości i sprawności administracji	Ilość szkoleń dla pracowników samorządowych	Szt.	Dane własne
	Ilość uczestników szkoleń dla pracowników samorządowych	Os.	Dane własne
	Liczba przeprowadzonych działań z zakresu partycypacji społecznej	Szt.	Dane własne
	Liczba osób biorących udział w działaniach z zakresu partycypacji społecznej	Os.	Dane własne

Źródło: Projekt „Pro EGO 2014-2020”

5. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO

W wyniku realizacji „Programu, nie będą występować transgraniczne oddziaływania na środowisko, wobec powyższego dokument nie musi być poddany procedurze transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko. Wykonanie takiej oceny konieczne jest zawsze wtedy, gdy planowane cele mogą znacząco oddziaływać na środowisko i ludzi sąsiadujących krajów. Ustalenia Programu obejmują działania, które będą realizowane lokalnie, a zasięg ich oddziaływania na środowisko będzie miał charakter miejscowy i nie będą powodowały znaczących oddziaływań transgranicznych.

6. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA ISTNIEJĄCEGO STANU ŚRODOWISKA, W TYM NA OBSZARACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYM ZNACZĄCYM ODDZIAŁYWANIEM ORAZ POTENCJALNE ZMIANY TEGO STANU W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

6.1. STAN ŚRODOWISKA OBSZARU EGO, W TYM NA OBSZARACH OBJĘTYCH PRZEWIDYWANYM ZNACZĄCYM ODDZIAŁYWANIEM

Obszar EGO położony jest we wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego i zajmuje powierzchnię 2 759 km². W skład obszaru wchodzi 12 gmin z trzech sąsiadujących ze sobą powiatów:

1. Powiat ełcki
 - Gmina Ełk,
 - Gmina Prostki,
 - Gmina Kalinowo,
 - Gmina Stare Juchy,
 - Miasto Ełk,
2. Powiat olecki
 - Olecko (gmina miejsko-wiejska),
 - Gmina Świętajno,
 - Gmina Wieliczki,
 - Gmina Kowale Oleckie,
3. Powiat gołdapski,

- Gołdap (gmina miejsko-wiejska),
- Gmina Banie Mazurskie,
- Gmina Dubeninki.

Ryc. 2. Obszar EGO

Źródło: Program interwencji samorządów terytorialnych w celu zmiany społeczno-gospodarczej i integracji obszaru funkcjonalnego Subregionu EGO położonego we wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego

LUDNOŚĆ

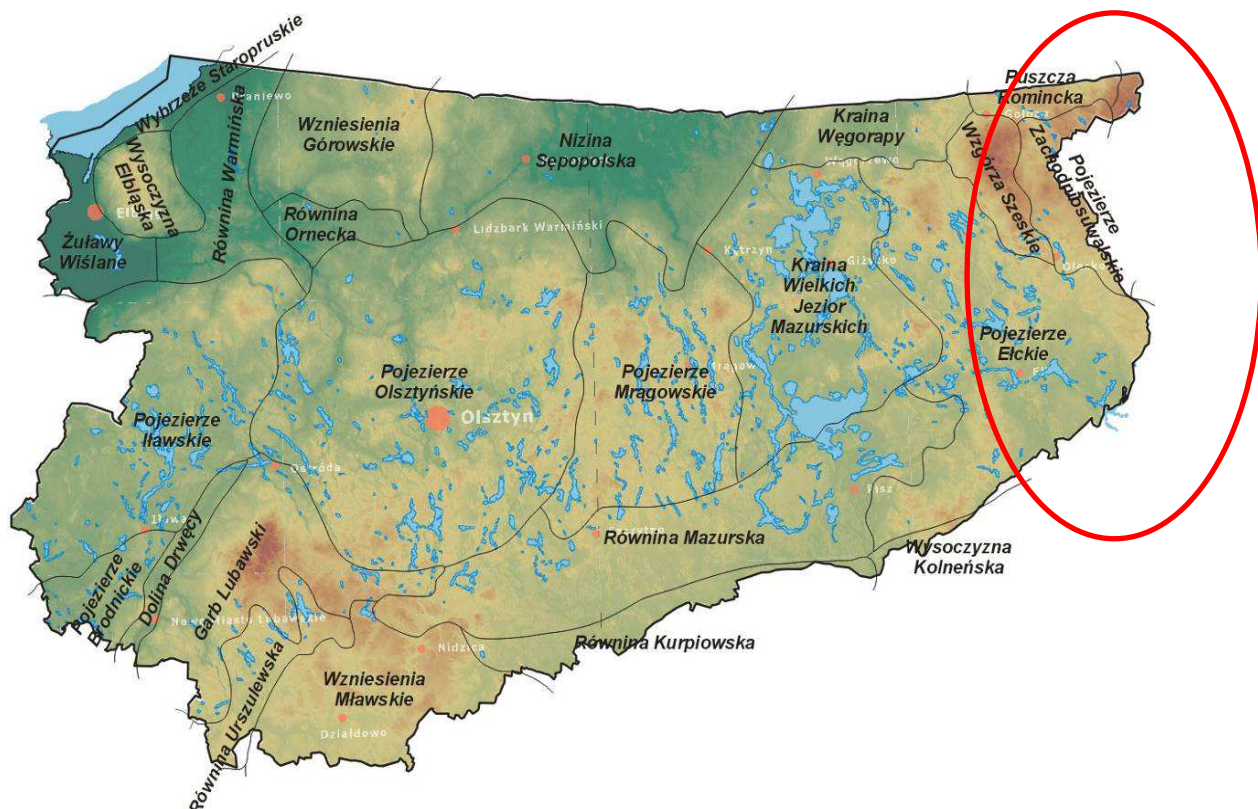
Powiaty obszaru EGO (za wyjątkiem powiatu elckiego) należą do najmniej licznych w Polsce pod względem liczby mieszkańców (powiat elcki - 146 miejsce, powiat olecki - 371 miejsce, powiat gołdapski - 376 miejsce wśród wszystkich 380 powiatów w Polsce). Analizując sytuację ludnościową od 2003 r. powiaty podregionu elckiego charakteryzuje dodatni przyrost ludności. Szczególnie powiat elcki (największy pod względem liczby ludności spośród powiatów podregionu elckiego) cechuje pozytywna dynamika zmian liczby ludności w latach 2003-2013 (wzrost liczby ludności o ponad 5 tys.). W perspektywie do 2030 r., wg prognoz GUS, nastąpi jednak spadek liczby mieszkańców EGO (wzrost w powiecie elckim i spadek powiatach oleckim i gołdapskim).

Wśród gmin obszaru EGO jednostką o największej liczbie ludności jest miasto Elk. Miasto charakteryzuje dodatnie saldo migracji oraz pozytywna dynamika zmian liczby ludności w ostatniej dekadzie. Pozostałe gminy obszaru EGO (za wyjątkiem gminy wiejskiej Elk) odznaczają się niewielkim przyrostem lub spadkiem liczby mieszkańców. Szczególnie niepokojący jest ubytek ludności w trzech niewielkich ludnościowo gminach wiejskich obszaru EGO: Banie Mazurskie, Dubeninki i Kowale Oleckie.¹⁰

¹⁰ Program interwencji samorządów terytorialnych w celu zmiany społeczno-gospodarczej i integracji obszaru funkcjonalnego Subregionu EGO położonego we wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego

KRAJOBRAZ

Obszar funkcjonalny EGO, znajduje się w północno-wschodniej części Polski, w województwie warmińsko-mazurskim. Region mieści się w granicach kilku jednostek fizyczno-geograficznych. Całość znajduje się w podprovincji Pojezierza Bałtyckiego, należy natomiast do makroregionów Pojezierza Mazurskiego (Kraina Węgorapy, Pojezierze Etckie, Wzgórza Szeskie) oraz Pojezierza Litewskiego (Pojezierze Zachodniosuwalskie, Puszcza Romincka).

Ryc. 3. Ukształtowanie powierzchni i regiony geograficzne obszaru EGO na tle województwa warmińsko-mazurskiego

Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

Pojezierze Mazurskie (842.8) jest najbardziej na zachód wysuniętym makroregionem Pojezierzy Wschodniobałtyckich. Fundament geologiczny tworzy wyniesienie mazursko-podlaskie platformy wschodnioeuropejskiej, gdzie skały prekambriu występują na głębokości kilkuset metrów, zapadając ku północy, zachodowi i południu poniżej 1500 m. Na tym fundamencie zalegają epikontynentalne osady morskie paleo- i mezozoiczne o nierównej powierzchni, która w okolicach Giżycka znajduje się około 160 m poniżej poziomu współczesnego Bałtyku i podnosi się ku wschodowi i zachodowi. Miąższość pokrywy osadów lodowcowych i wodno-lodowcowych przekracza miejscami 350 m. Klimat Pojezierza Mazurskiego jest chłodniejszy od klimatu Pojezierzy Południowobałtyckich na zachodzie, Niziny Staropruskiej na północy i nizin mazowieckich na południu, ale jest zróżnicowany w zależności od ukształtowania powierzchni terenu, sąsiedztwa zbiorników wodnych i występowania

lasów. Kulminacyjne wzniesienia przekraczają 300 m n.p.m., a zwierciadła większych jezior znajdują się na wysokości od 90 do 120 m. Region pod względem geobotanicznym należy do działu północnego (subborealnego). Jest objęty borealnym zasięgiem świerka, występuje tu kilkadziesiąt gatunków borealnych roślin zielnych i reliktowe gatunki tundrowe, natomiast w zachodniej części Pojezierza Mazurskiego przebiega północno-wschodnia rubież zasięgu buka. Lasy zajmują znacznie większe powierzchnie na południu na piaskach sandrowych (Puszcza Piska, Lasy Napiwodzkie). Liczne są torfowiska z roślinnością bagienną. Gleby należą przeważnie do brunatnoziemów. Na gliniastych terenach morenowych przeważa gospodarka rolniczo-hodowlana, na jeziorach jest prowadzona gospodarka rybacka.¹¹

Kraina Węgorapy (842.84) jest przedłużeniem ku północy Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, od której różni się prawie zupełnym brakiem jezior, niższym położeniem i odmiennym typem ukształtowania powierzchni. Cechą charakterystyczną jest wykształcona sieć rzeczna w postaci wypływającej z jeziora Mamry Węgorapy i jej dopływu Gołdapi. Węgorapa wypływa na wysokości 116 m, przepływa przez kilka zagłębień wytopiskowych, następnie jej dolina jest wcięta kilkanaście metrów w wysoczyznę morenową, po czym rzeka meandruje po płaskiej kotlinie w kierunku wschodnim; w pobliżu granicy państwa, którą opuszcza na wysokości 87 m, skręca raptownie na północ, na terytorium rosyjskim znów wciną się silnie w skłon wzniesień pojeziernych i po 172 km biegu łączy się z Pregotą. Za początek Gołdapi przyjmuje się rzeczkę Jarkę, która opływa od wschodu Wzgórza Szeskie i wpada do jeziora Gołdap. Wypływ z jeziora przyjmuje nazwę Gołdapi i kieruje się początkowo na południe, a następnie na zachód, przecinając wzgórza morenowe i łączy z Węgorapą. Jednakże początkowo odpływ lodowcowo-rzeczny odbywał się na południe, o czym świadczy wysoki poziom piaszczysty, obrzeżający Wzgórza Szeskie od zachodu na terenie Puszczy Boreckiej.¹²

Wzgórza Szeskie (842.85) są najmniejszym, o powierzchni około 400 km², ale wyraźnie wyodrębniającym się mezoregionem Pojezierza Mazurskiego, ponieważ jest on najwyższy. Kulminacyjne wzniesienia przekraczają wysokość 300 m n.p.m.: na południu Szeska Góra (309 m), dalej ku północy Góra Tatarska (301 m). Najdalej na północ wysunięta Góra Gołdapska (271 m) wznosi się nad otoczeniem przeszło 100 m. Jezior w zasadzie brak, występują tylko na obrzeżeniu. Wzgórza Szeskie mają klimat wyraźnie chłodniejszy (o 0,5 do 1 °C) od regionów sąsiednich, co bywa widoczne na wiosnę, kiedy na wzgórzach zalegają płaty śniegu o parę tygodni dłużej niż w otoczeniu. Wyższa jest roczna suma opadów (ok. 700 mm). Wzgórza Szeskie, podobnie jak Garb Lubawski dalej na zachodzie, znajdują się na styku dwóch wielkich lobów lodowcowych, w tym przypadku mazurskiego i litewskiego (niemnowego). W rzeźbie terenu dużą rolę odgrywają wzgórza kemowe, w tym wysokie kemy ilaste. Lasów jest mało. Istnieje jeden rezerwat przyrodniczy „Cisowy Jar” (9 ha), w gminie Kowale Oleckie, ze stanowiskiem cisa pospolitego w lesie mieszanym.

¹¹ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

¹² Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

Większych osiedli brak. Położone u północnego podnóża miasto Gołdap zaliczono do mezoregionu Puszczy Rominckiej.¹³

Pojezierze Etckie (842.86) zajmuje wschodni skraj mazurskiego łobu lodowcowego. Ukształtowanie powierzchni jest silnie pagórkowate, a kulminacje wzniesień przekraczają wysokość 200 m n.p.m.: Góry Piłackie (219 m) na północy, Lipowa Góra (223 m) w Puszczy Boreckiej, Płowiecka Góra (205 m) na północo-zachód od Etku. Wody odprowadza na południe rzeka Etk (w dolnym biegu Łęg) do Biebrzy oraz Lega, wypływająca z Jeziora Oleckiego Wielkiego, przepływająca przez jeziora Selmęt i Rajgrodzkie, z którego odpływ przybiera nazwę Jegrzni. Etk przepływa przez jezioro Litygajno w Puszczy Boreckiej. Jezior jest dużo, ale rozmieszczonych nierównomiernie, najwięcej w środkowej części mezoregionu.¹⁴

Pojezierze Litewskie (842.7) jest członem Pojezierzy Wschodniobałtyckich, obejmującym, podobnie jak Pojezierze Mazurskie, formy polodowcowe trzech głównych faz ostatniego zlodowacenia (leszczyńskiej, poznańskiej i pomorskiej). Większa część tego makroregionu znajduje się na terytorium Republiki Litewskiej. Moreny czołowe fazy poznańskiej i pomorskiej układają się łukami po obu stronach przełomu Niemna, natomiast zasięg fazy leszczyńskiej jest maskowany przez młodsze sandry i sygnalizuje go występowanie wytopiskowych jezior (na wschód od Grodna). Prawie całe Pojezierze Litewskie (z wyjątkiem Pojezierza Zachodniosuwalskiego) należy do dorzecza Niemna. Klimat tego regionu ma wyraźne cechy kontynentalne. Część położona w granicach Polski wyróżnia się najniższymi (poza górami) temperaturami. W Suwałkach średnia wieloletnia temperatura najzimniejszego miesiąca (lutego) wynosi $-5,6^{\circ}\text{C}$ (w Sejnach $-5,9^{\circ}\text{C}$), średnia lipca $17,3^{\circ}\text{C}$, średnia roku $6,1^{\circ}\text{C}$ (w Sejnach $6,9^{\circ}\text{C}$), roczna amplituda średnich temperatur miesięcznych $22,9^{\circ}\text{C}$. Zima pojawia się w Suwałkach już w końcu listopada i trwa 119 dni, tj. prawie 4 miesiące, pokrywa śnieżna zalega 101 dni. Średnia suma opadów rocznych wynosi 576 mm. Charakterystyczna jest duża liczba dni pochmurnych: w Suwałkach 169 dni w roku. Lasy są typu subborealnego, ale większe powierzchnie zajmują tylko w południowej części regionu na sandrach: Puszcza Augustowska na zachód od doliny Niemna, Puszcza Rudnicka w dorzeczu prawego dopływu Niemna – Mereczanki. Zachodnia część Pojezierza Litewskiego bywa nazywana Pojezierzem Suwalsko-Augustowskim i podzielono ją na 4 mezoregiony. Są to: Puszcza Romincka (842.71) na pograniczu należącego do Rosji obwodu kaliningradzkiego, Pojezierze Zachodniosuwalskie (842.72) na zachód od doliny Czarnej Hańczy, Pojezierze Wschodniosuwalskie na wschód od tej doliny (842.73) po dolinę Niemna na Litwie, Równina Augustowska (842.74) na południe od Suwałk i jeziora Wigry.¹⁵

Puszcza Romincka (842.71) zajmuje pagórkowaty teren morenowy w dorzeczu Pregoty. Nazwa puszczy pochodzi od rzeczki Rominty; na terenie należącym do Rosji nazwano ją „Krasnaja”, natomiast w Polsce Błędzianką. Region rozciąga się między Gołdapią w Polsce a Jeziorem

¹³ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

¹⁴ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

¹⁵ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

Wisztynieckim na pograniczu litewsko-rosyjskim (dawniej litewsko-pruskim). Polska część regionu zajmuje powierzchnię około 180 km². Najwyższe wzgórza przekraczają wysokość 200 m n.p.m. Jezior jest mało. Największe jest Jezioro Gołdapskie (w granicach Polski 1,5 km², głęb. 10,9 m). Prawie cały obszar po obu stronach granicy jest zalesiony, przy czym przeważają drzewostany sosnowo-świerkowe, ale siedliska leśne są zróżnicowane, oprócz różnego typu borów występują grądy i roślinność bagienna. W Puszczy Rominckiej jest 5 rezerwatów: „Czerwona Struga” (3,6 ha), „Dziki Kąt” (34,1 ha), „Boczki” (108,8 ha), „Mechacz Wielki” (146,7 ha) oraz „Struga Żytkiejmska (467,1 ha).¹⁶

Pojezierze Zachodniosuwalskie (842.72) znajduje się na południe od Puszczy Rominckiej, na zachód od doliny Czarnej Hańczy i Puszczy Augustowskiej, na wschód od Wzgórz Szeskich oraz Pojezierza Elckiego, zajmując obszar 830 km². Jest to region przejściowy między Pojezierzem Mazurskim a Pojezierzem Litewskim, ale zaliczony do tego drugiego. Orograficzną i hydrograficzną oś regionu tworzy rynna Rospudy z kilkoma wydłużonymi jeziorami: Rospuda (3,4 km², głęb. 38,9 m), Garbaś (1,5 km², głęb. 48 m), Sumowo (0,9 km², głęb. 13,6 m), Bolesty (1,4 km², głęb. 16,2 m) oraz paroma mniejszymi. Przeptywająca przez te jeziora rzeka Rospuda wpada do Jeziora Białego pod Augustowem i należy do dorzecza Wisły. Wzdłuż tej osi nasunął się jeden z lobów lodowca skandynawskiego w pomorskiej fazie zlodowacenia. Na wschód od rynny Rospudy ciągnie się rynna Przerośli skracająca bardziej w kierunku południowo-wschodnim, w której największymi jeziorami są: Białe Filipowskie (1,3 km², głęb. 52 m) i Okmin (1,1 km², głęb. 39,9 m). Za północno-zachodnią granicę regionu (ze Wzgórzami Szeskimi) przyjęto rzeczkę Jarkę (dopływ Gołdapi). W jej dorzeczu na przedłużeniu rynny Rospudy znajduje się Jezioro Czarne (1,7 km², głęb. 27,5 m), a na zachód od Rospudy Jezioro Mieruńskie Wielkie (1,9 km², głęb. 25,5 m), mające odpływ do jeziora Garbaś.¹⁷

KLIMAT

Klimat województwa warmińsko-mazurskiego charakteryzuje się chłodnymi latami oraz łagodnymi zimami w części zachodniej, natomiast w części wschodniej zaznacza się kontynentalizm klimatu z ostrymi zimami oraz cieplejszymi i bardziej suchymi latami. Średnia temperatura powietrza w roku wynosi 6-8°C, natomiast średnia amplituda roczna temperatury powietrza to 19-22°C. W skali roku średnia temperatura powietrza jest wyższa w części zachodniej województwa, zaś średnia amplituda roczna temperatury powietrza jest wyższa w części wschodniej. Najcieplejszymi miesiącami są lipiec i sierpień, zaś najzimniejszymi styczeń i grudzień. Średnie sumy roczne usłonecznienia kształtują się na poziomie 1500-1600 godzin/rok. Okres wegetacyjny (liczba dni ze średnią temperaturą dobową powyżej 5°C) wynosi od 190 dni w części północno-wschodniej do 215 dni w części zachodniej województwa. Dominującą postacią fizyczną zasilania atmosferycznego na terenie regionu są opady deszczu z przewagą opadów letnich. Roczne sumy opadów wynoszą od 500 mm w części środkowej do 750 mm lokalnie w części północno-zachodniej województwa. Sumy roczne opadów ulegają dużym wahaniom z roku na rok (do 250% w

¹⁶ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

¹⁷ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

poszczególnych miesiącach). Średnia ilość dni z pokrywą śnieżną waha się od 60 dni na zachodzie do 100 dni na wschodzie. W rejonie województwa przeważają wiatry z kierunków zachodnich. Średnia roczna częstość występowania ciszy i słabego wiatru o prędkości poniżej 2 m/s wynosi od 20% do 50% podczas gdy średnia roczna ilość dni z wiatrem silnym o prędkości powyżej 10 m/s wynosi od 20 dni w części środkowej do 50 dni w części północno-zachodniej i 60 dni w części wschodniej. Występuje duży udział wiatrów o prędkościach umiarkowanych. Warunki klimatyczne regionu należą do bardzo korzystnych latem i korzystnych zimą dla potrzeb turystyki w części zachodniej i wschodniej województwa. Jednocześnie sprzyjają wykorzystaniu wiatru i promieniowania słonecznego pod względem energetycznym. Bonitacja klimatyczna dla potrzeb rolnictwa jest niższa niż przeciętna krajowa.¹⁸

ZASOBY GEOLOGICZNE

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego złoża kopalin mających znaczenie geologiczne i gospodarcze występują głównie w przypowierzchniowej warstwie osadów czwartorzędowych. Udokumentowana baza surowcowa obejmuje głównie surowce skalne (surowce ilaste, okruchowe i zwięzłe). Jest ona rozmieszczona nieregularnie. Pod względem rodzajów i ilości złóż kopalin najbardziej zasobna jest część środkowa województwa. Są to głównie złoża kopalin pospolitych, które mają zastosowanie w budownictwie i drogownictwie.

Torfy wykorzystywane są aktualnie w ogrodnictwie do poprawiania struktury gleby, w rolnictwie jako nawóz organiczny oraz w lecznictwie jako środek do kąpieli i okładów (borowiny). Duże zasoby geologiczne znajdują się w powiecie gołdapskim. Borowiny występują w 4 złożach torfu na północy województwa warmińsko-mazurskiego. Zagospodarowane jest tylko jedno złożo w powiecie gołdapskim.¹⁹

GLEBY

Gleby województwa warmińsko-mazurskiego charakteryzują się dużą zmiennością wynikającą z różnorodności skał macierzystych, urozmaiconej rzeźby terenu, zróżnicowanych warunków hydrologicznych oraz odmiennych wpływów klimatycznych. Dominują gleby brunatne i hydrogeniczne. Wśród systemów hydrogenicznych przeważają gleby murszowo-torfowe. Przeważają gleby średniej jakości użytkowej (klasa bonitacyjna IV). Gleby leśne i łąkowe zachowały w dużym stopniu swoje naturalne właściwości. Właściwości gleb gruntów ornych, terenów miejskich i przemysłowych wskutek dostosowania ich właściwości do wymagań roślin uprawnych lub w wyniku działalności pozarolniczej zostały w znacznym stopniu zmienione. Cechą charakterystyczną gleb w województwie jest ich silne zakwaszenie.²⁰

Według klasyfikacji gleboznawczej w powiecie oleckim występuje mozaikowaty układ przeważnie w klasach IV - VI.²¹

¹⁸ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

¹⁹ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

²⁰ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

²¹ Strategia Rozwoju Powiatu Oleckiego na lata 2016-2025.

Na terenie powiatu etckiego spotyka się najczęściej gleby bielcowe i brunatne. Dominują klasy bonitacyjne IIIa-IVa. W powiecie etckim dominują kompleksy: pszenney dobry (gleby IIIa, IIIb) i pszenney wadliwy (gleby IIIb, IVa, IVb). W powiecie etckim przeważają gleby kwaśne i obojętne. Potrzeba wapnowania gleb powiatu jest najmniejsza w stosunku do innych powiatów województwa warmińsko-mazurskiego.²²

Na terenie powiatu gołdapskiego wśród gruntów ornych przeważają gleby jakościowo średnie (klasy IVa i IVb), których udział wynosi ponad 70%. Gleby słabe (klasy V, VI i VIz) zajmują ponad 20%, zaś gleby dobre (klasy IIIa i IIIb) stanowią zaledwie około 4% ogólnej powierzchni gruntów ornych. Gleby o najwyższej jakości, tj. klasy I i II na terenie Powiatu nie występują. Czynnikiem utrudniającym uprawę jest kamienistość gleb.²³

WODY POWIERZCHNIOWE

Przez obszar województwa warmińsko-mazurskiego ciągnie się centralnie wał moren czołowych stanowiący wododział między zlewniami: Wisły i Zalewu Wiślanego. Obszar EGO leży w dorzeczach Pregoty i Wisły. Wododziałowe położenie sprawia, że na teren województwa nie dopływają znaczące rzeki. Liczne ciekier biorą swój początek na obszarach rozległych wzniesień (węzły hydrograficzne). Większość rzek charakteryzuje się stosunkowo dużym nachyleniem (spadkiem) koryta rzeki. Koryta rzek mają przeciętnie 2-7 m szerokości, głębokość dochodzi niekiedy do ponad 2 m. Sieć rzeczna składa się głównie z krótkich rzek o niewielkich dorzeczach. Zasoby oraz jakość wód powierzchniowych jest kształtowana na obszarze województwa.²⁴

Jeziora województwa warmińsko-mazurskiego, czyli także obszaru EGO, mają genezę polodowcową. Cechą charakterystyczną pojezierzy jest występowanie naturalnych jezior połączonych strumieniami, rzekami i kanałami.²⁵

Głównym ciekier płynącym w powiecie etckim jest rzeka Ełk. Wśród innych cieków na uwagę zasługują: rzeka Lega (prawobrzeżny dopływ Biebrzy) oraz rzeka Gawlik (prawobrzeżny dopływ rzeki Ełk). Sieć hydrograficzna powiatu uzupełniają liczne ciekier oraz kanały, wśród których można wymienić rzeki: Małkin, Młynka, Czarnówka, Przepiórka, Kalinka, Karmelówka, Różanica Rożynka, Młyńska Struga, Łażna Struga, Czarna i Pietraszka oraz kanały: Kamienny Bród, Czerwonka, Przytułski, Regielski, Zdunek, Lipinski, Strumyk, Grabnik, Skomack, Stare Juchy, Gawlik i Zelki. Sieć uzupełniają niewielkie bezimienne ciekier, bardzo często prowadzące wody okresowo oraz sztuczne rowy. Zasadniczym elementem krajobrazu ziemi etckiej są jeziora. Na terenie powiatu etckiego znajduje się 88 jezior o ogólnej powierzchni 8064,5 ha, 25 z nich jest o powierzchni powyżej 1 ha. Największe jeziora w obrębie administracyjnym powiatu etckiego to: Bajtkowskie Wielkie, Białe, Borowe, Druglin Wielki, Dybowski, Ełckie, Haleckie, Hedzelewo, Lipińskie, Łasmiady, Przepiórka, Przytułskie, Rekaty, Sawinda Wielka, Selmet Wielki, Skometno, Stackie, Stradunskie, Sunowo,

²² Program Ochrony Środowiska Powiatu Ełckiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019

²³ Strategia Rozwoju Powiatu Gołdapskiego

²⁴ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

²⁵ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

Szarek, Szóstak, Ułówki, Woszczelskie, Zawadzkie, Zdreżno. Zdecydowana większość jezior to zbiorniki eutroficzne, z których znacząca część jest wykorzystywana na cele rekreacyjne.²⁶

Dwie największe rzeki powiatu gołdapskiego to: Gołdapa i Błędzianka. Charakterystyczne dla rzek i strumieni powiatu gołdapskiego jest powiązanie z systemem jezior. W krajobrazie powiatu gołdapskiego regionu wyróżnić możemy dwa dominujące typy jezior w zależności od sposobu ich powstania:

- jeziora rynnowe - głębokie, zazwyczaj podłużne i o słabo rozwiniętej linii brzegów, wypełniające zagłębienia terenu o nierównym dnie, na przykład jezioro Gołdap czy jezioro Czarne,
- jeziora wytopiskowe - drobne, stosunkowo płytkie i szybko zarastające, tak zwane „oczka”, np. Dauble (Tobellus), położone na południowy zachód od wsi Stańczyki czy jezioro Ostrówek.

Największym jeziorem jest Wisztynieckie, leżące 4 km od granicy Litwy i Rosji (Obwód Kaliningradzki). Drugim pod względem wielkości jest jezioro Gołdap. Największa grupa jezior Powiatu Gołdapskiego położona jest na południowych krańcach Puszczy Rominckiej. Są to: Ostrówek (Ostrówko) i Rakówek, Czarne, Kołki i Malinowo, Bitkowskie, Niskie i Wysokie, Linowo, Przerośl, Dauble, czyli Tobellus Duży i Mały oraz Pobłędzie i Wersele.²⁷

Przeważająca część obszaru powiatu oleckiego leży w dorzeczu Wisły, jedynie Jarka poprzez Gołdapę i Węgorapę odprowadza swe wody do Pregoty. Główna rzeka powiatu, licząca około 40 km długości, jest Lega. Na południowy zachód od Kleszczowa uchodzi do Legi jej lewy dopływ - Czarna. Z mniejszych dopływów Legi wymienić można: Matłak oraz Widną Strugę, wypływającą z Jeziora Widnego. Łażna Struga wypływa z największego na terenie powiatu zbiornika wodnego - jeziora Łażno. Jezioro Łażno jest zasilane ponadto wodami innych strumieni. Są to: Bierka z dopływami - Rdzawką i Wężówką oraz Czernik wraz w swym prawym dopływie - Czerwoną Strugą.

W powiecie oleckim jest 86 jezior o łącznej powierzchni równej 4,0% terytorium powiatu. Odpowiednie wielkości dla powiatów ościennych są następujące: gołdapski - 27 (1,2%), etcki - 128 (6,5%). W powiecie oleckim jezior większych od 100 ha jest osiemnaście, pięć przekracza 50 ha, a osiemnaście - 10 ha. Największymi jeziorami są Łażno, Oleckie Małe i Oleckie Wielkie. Głębokość żadnego z jezior oleckich nie przekracza 50 metrów. Najgłębszymi są: Oleckie Wielkie (45,2 m) oraz Dobskie (43,3 m). Różnica poziomu jezior powiatu oleckiego sięga 102 metrów. Trzy jeziora (o powierzchni 1,1- 2,8 ha) leżą powyżej 200 m n.p.m. Najwyżej wzniesionym (220 m n.p.m.) jeziorem jest małe (1,3 ha) oczko na północ od miejscowości Wężewo, najniżej położone (118 m n.p.m.) jest małe jeziorko (1,3 ha) ma południowy wschód od Olecka. Szczególnie bogata w wody jezior jest zachodnia część powiatu. Zespół jezior: Łażno, Szwałk Mały i Wielki, Kociołek, Mazury, Piłwąg oraz Litygajno stanowi blisko 33% ogólniej powierzchni wód jeziornych powiatu. Drugi kompleks jezior

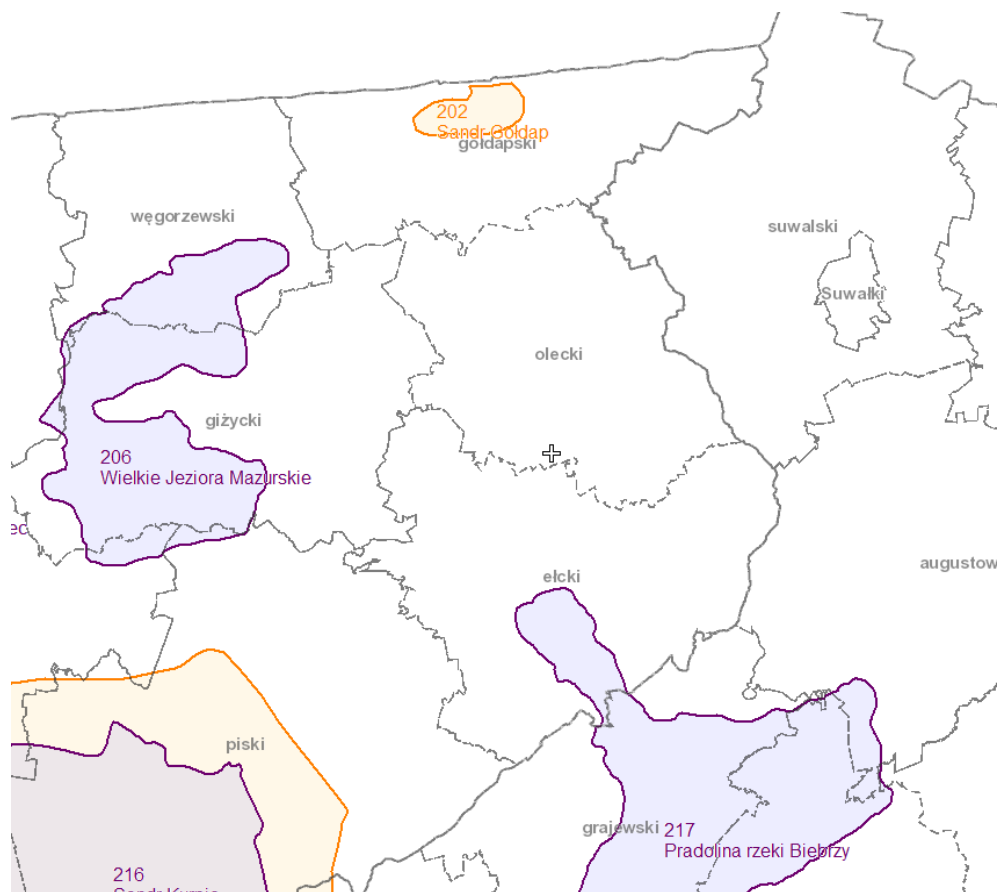
²⁶ Program Ochrony Środowiska Powiatu Etckiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019

²⁷ Strategia Rozwoju Powiatu Gołdapskiego

otacza Olecko (Kukowino, Dudeckie, Zajdy, Dworackie - na południowy zachód od miasta oraz Oleckie Wielkie i Małe, Sedraneckie i Dobskie).²⁸

WODY PODZIEMNE

W strukturach hydrogeologicznych o znaczeniu regionalnym i zasobności umożliwiającej eksploatację z dużych ujęć (o wydajności ponad 10 tys. m³/dobę) wydzielono w Polsce 162 główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP). Na terenie EGO znajdują się GZWP: Sandr Gołdap i Pradolina rzeki Biebrza.

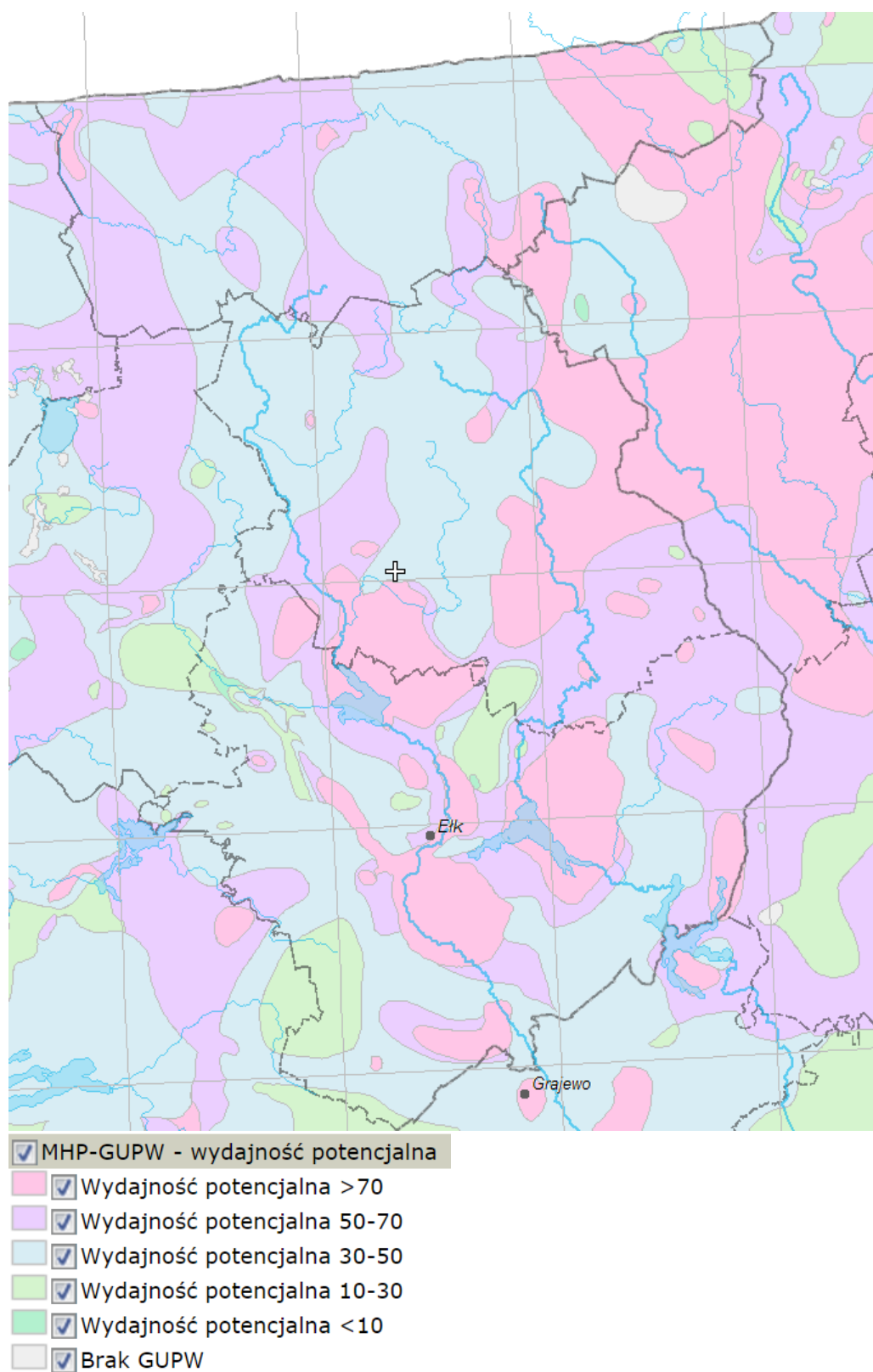

Ryc. 4. Główne zbiorniki wód podziemnych w obrębie obszaru EGO

Źródło: <http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/>

Poniżej przedstawiono mapę z potencjalną wydajnością studni w obszarze EGO.

²⁸ <http://www.olecko.info/index.php/geografia-mainmenu-35/70-rzeki-i-jeziora>

Ryc. 5. Mapa hydrogeologiczna - Wydajność potencjalna studni na terenie EGO

Źródło: <http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/>

POWIETRZE ATMOSFERYCZNE

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego jakości powietrza atmosferycznego mierzona jest na ośmiu stacjach pomiarowych, z których 7 administrowanych jest przez WIOŚ w Olsztynie. Jedna stacja w Puszczy Boreckiej zarządzana jest przez Instytut Ochrony Środowiska. Wyniki pomiarów służą do oceny jakości powietrza w 3 strefach w województwie:

- Strefie Miasto Olsztyn
- Strefie Miasto Elbląg
- Strefie warmińsko-mazurskiej.²⁹

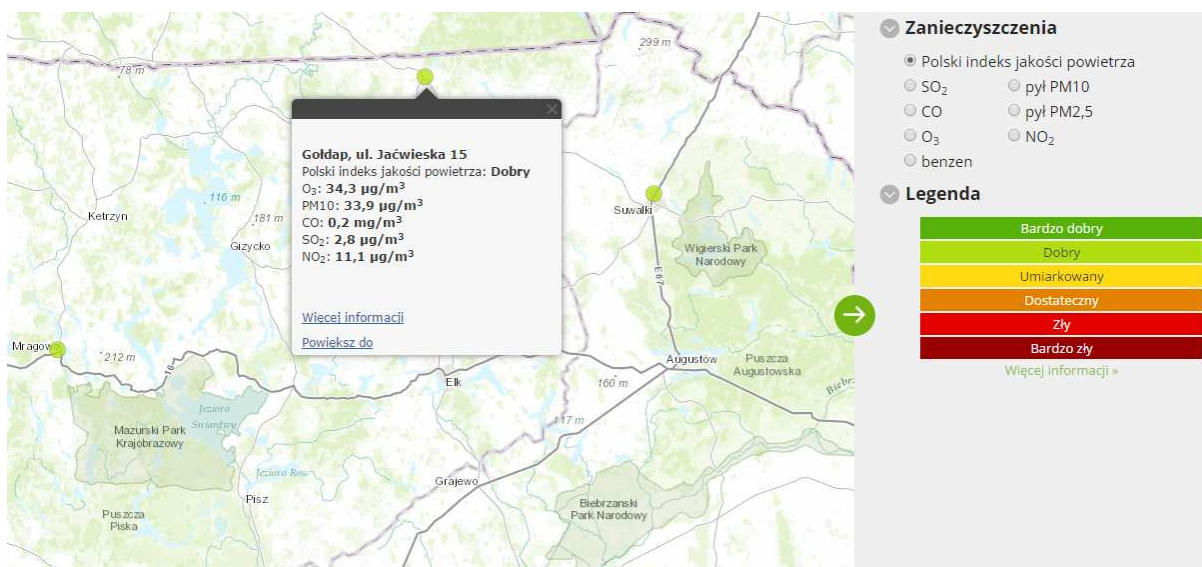
W każdej strefie w 2014 przeprowadzono ocenę jakości powietrza uwzględniając wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2012, poz. 1031). Klasa wynikowa strefy dla każdego zanieczyszczenia odpowiada klasyfikacji na podstawie najmniej korzystnych wyników badań w strefie. Oznaczenie klas przyjęto wg. instrukcji GIOŚ :

- A - jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych lub poziomów docelowych
- B - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji (tylko w przypadku oceny jakości powietrza pod kątem pyłu zawieszonego PM_{2,5})
- C - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony - poziomy dopuszczalne lub poziomy docelowe.
- D1 - jeżeli stężenie zanieczyszczenia ozonem na terenie strefy nie przekracza poziomu celu długoterminowego.
- D2 - jeżeli stężenia zanieczyszczenia ozonem na terenie strefy przekracza poziom celu długoterminowego.

Na obszarze EGO badania jakości powietrza prowadzone były przez WIOŚ Olsztyn w mieście Gołdapi. Automatyczna stacja monitoringu zanieczyszczeń powietrza WIOŚ w Gołdapi zlokalizowana przy ul. Jaćwieskiej. W stacji wykonywane są pomiary SO₂, NO/NO₂/NO_x, CO, pyłu PM₁₀ oraz O₃ wraz z równoległymi pomiarami meteorologicznymi. Stacja uruchomiona została w czerwcu 2005r. jest stacją tła miejskiego ze szczególnym uwzględnieniem wpływu emisji powierzchniowej, która ma największy wpływ na jakość powietrza w Gołdapi.³⁰ Dane ze stacji automatycznych pomiarów zanieczyszczeń powietrza są dostępne na stronie internetowej powietrze.gios.gov.pl/gios/

²⁹ Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2014 roku

³⁰ Ocena roczna jakości powietrza w województwie warmińsko - mazurskim za rok 2014

Ryc. 6. Stan jakości powietrza w Gołdapi na dzień 11 grudnia 2015 roku.

Źródło: <http://powietrze.gios.gov.pl/pjp/current#>

Analiza danych za 2014 rok pozwala wnioskować, że jakość powietrza w województwie warmińsko-mazurskim jest na ogół dobra. W 2014 roku stężenia zanieczyszczeń: SO₂, O₃, NO₂/NO_x, CO, pyłu PM2.5, ołowiu, arsenu, kadmu, niklu w pyłe PM10 ze względu na ochronę zdrowia i roślin nie przekraczały wartości odpowiednio dopuszczalnych i docelowych określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2012, poz. 1031). Wartości średnioroczne wspomnianych zanieczyszczeń od kilku lat są na podobnym poziomie i obecnie nie można mówić o zagrożeniu wystąpienia przekroczeń poziomów dopuszczalnych określonych dla tych substancji.³¹

Wystąpiły przekroczenia wartości celu długoterminowego dla ozonu zarówno pod kątem ochrony zdrowia jak i roślin. Stężenia metali w pyłe od kilku lat mieszczą się poniżej dolnych progów oszacowania określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 18 września 2012 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. 2012, poz. 1032). W 2014 roku wystąpiły przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe PM10 we wszystkich strefach w województwie. Zanotowano przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 w strefie warmińsko-mazurskiej i strefie miasto Olsztyn. Główną przyczyną wystąpienia przekroczeń była wzmożona emisja zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych spowodowana niekorzystnymi warunkami klimatycznymi w okresie zimowym oraz spalaniem słabej jakości materiału grzewczego w mało wydajnych piecach.³²

Jakość powietrza w województwie warmińsko-mazurskim pod kątem benzo(a)pirenu została oceniona jako C we wszystkich strefach w województwie, a pod kątem pyłu zawieszonego PM10 w strefach: miasto Olsztyn i warmińsko-mazurskiej.

W województwie warmińsko-mazurskim lokalnie mogą występować sytuacje niekorzystne dla zdrowia mieszkańców, np. w miejscu o zwiększonej emisji spalin samochodowych,

³¹ Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2014 roku

³² Ocena roczna jakości powietrza w województwie warmińsko - mazurskim za rok 2014

zanieczyszczeń przemysłowych, zanieczyszczeń powstających przy niepełnym spalaniu paliw stałych. Niekorzystną dla zdrowia jakość powietrza może potęgować ciasna zabudowa miejska oraz rzeźba terenu.³³

HAŁAS

Wyniki pomiarów przeprowadzonych na ulicach Ełku w 2011 roku przez WIOŚ Olsztyn pokazały, że hałas drogowy stanowi problem dla jego mieszkańców i może być dokuczliwy. Wszystkie pomiary hałasu komunikacyjnego wykazały przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu dla pory dnia i nocy. Największe przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu stwierdzono w porze nocnej o 11,7 dB przy ul. Wojska Polskiego, przy dopuszczalnym poziomie w nocy 50 dB.³⁴

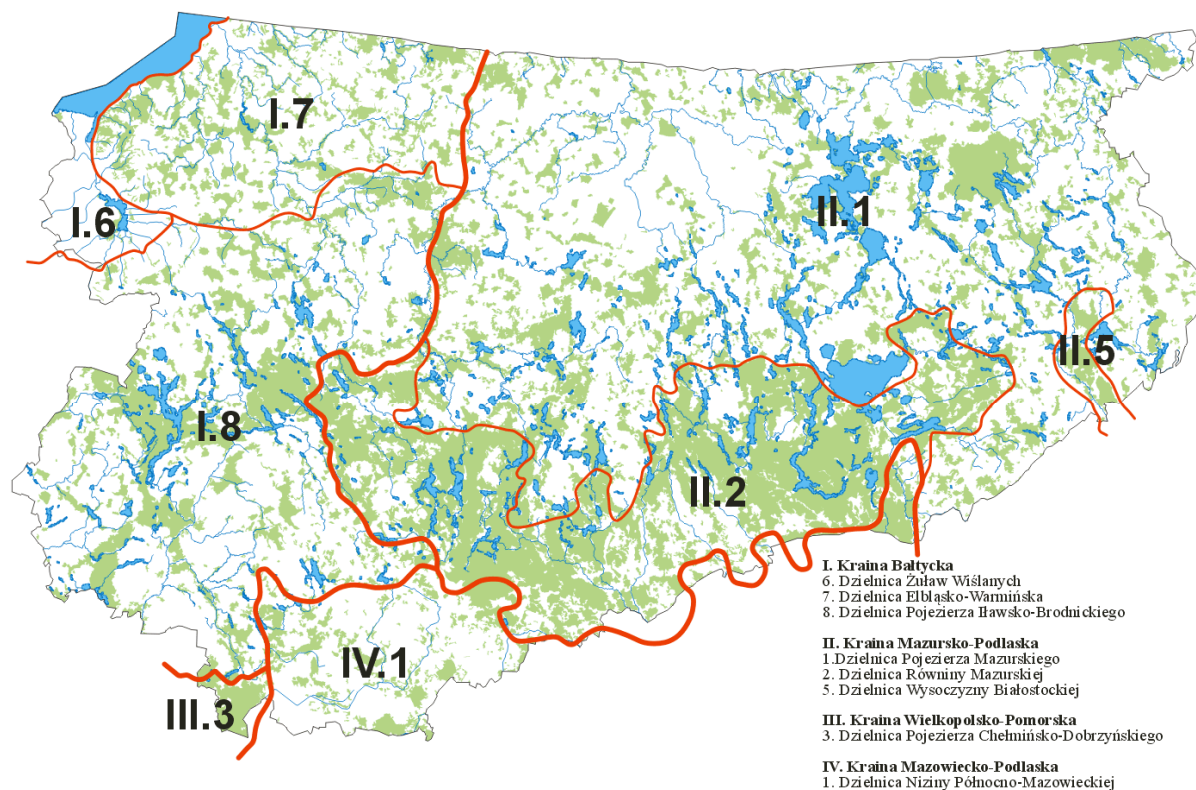
Wyniki pomiarów przeprowadzonych na ulicach Olecka w 2013 roku przez WIOŚ Olsztyn wykazały niewielkie przekroczenie (1,8 dB) dopuszczalnego poziomu hałasu w rejonie zabudowy związanej z czasowym pobytem dzieci i młodzieży przy ul. Armii Krajowej (punkt 2) . Pomiary prowadzono w pobliżu Gimnazjum nr 2 (szkoła publiczna) i Gimnazjum nr 3 (szkoła dla dzieci głuchych i niedostyszących). Przekroczenia nie dotyczyły zabudowy mieszkaniowo-usługowej na mierzonym odcinku drogi. Na drodze wojewódzkiej nr 655 (Aleja Zwycięstwa, punkt 1) i w Alejach Lipowych (punkt 3) przekroczeń nie stwierdzono. Od 2013 roku jest użytkowana obwodnica Olecka w ciągu drogi krajowej nr 65. Dzięki obwodnicy odciążona została istniejąca droga na odcinku przebiegającym przez miasto, dzięki czemu poprawiły się warunki ruchu w mieście.³⁵

³³ Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2014 roku

³⁴ Stan akustyczny środowiska miasta Ełk w świetle badań monitoringowych hałasu komunikacyjnego w 2011 roku

³⁵ Stan akustyczny środowiska miasta Olecko w świetle badań monitoringowych hałasu komunikacyjnego w 2013 roku

ROŚLINNOŚĆ I LASY

Ryc. 7. Krainy i dzielnice przyrodniczo-leśne w województwie warmińsko-mazurskim.

Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

Lasy są niezwykle istotnym elementem kształtującym strukturę przyrodniczą regionu i jego krajobraz. Rozmieszczenie lasów w województwie warmińsko-mazurskim jest nierównomierne - rozdrobnione w części północnej i bardziej skupione w pasie centralnym i północno-wschodnim. Największe kompleksy leśne tworzą: Puszcza Borecka, Lasy Iławskie, Lasy Kadyńskie, Lasy Napiwodzko-Ramuckie, Puszcza Piska, Puszcza Romincka i Lasy Taborskie.

Zgodnie z regionalizacją przyrodniczo-leśną lasy regionu EGO położone są w Krainie Mazursko-Podlaskiej. Kraina ta odznacza się dużą lesistością. Większość lasów skupia się w wielkich kompleksach leśnych, które leżą przeważnie na morenowych terenach pojezierza i sąsiadujących z nimi obszarach. Rozmieszczenie typów siedliskowych lasu jest wyraźnie zróżnicowane, stosownie do jej charakteru fizjograficznego. W dzielnicach strefy morenowej przeważają ogólnie siedliska lasowe wraz z lasem mieszanym, a w strefie sandrów panują zdecydowanie bory. Dominującymi typem jest bór świeży, bór mieszany świeży, las mieszany świeży i las świeży.³⁶

³⁶ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

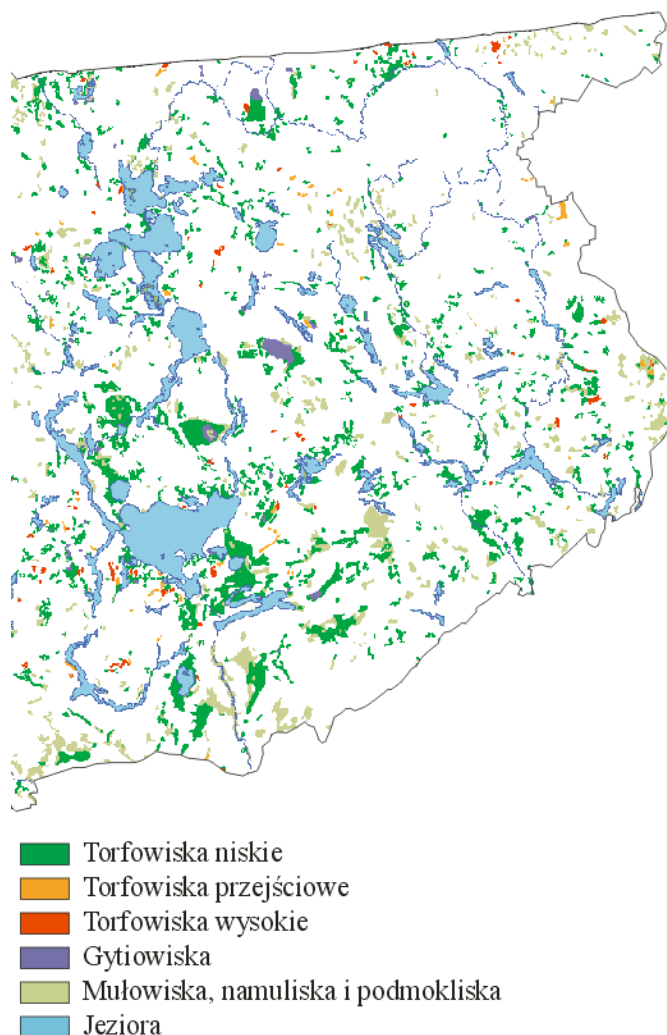
Tab. 2. Charakterystyka ekologiczna jednostek przyrodniczo-leśnych.

Jednostki przyrodniczo-leśne	Dominujący utwór geologiczny	Dominujący typ krajobrazu naturalnego	Dominujące zespoły potencjalnej roślinności naturalnej	
			Nazwa łacińska	Nazwa polska
1. Dzielnica Pojezierza Mazurskiego a. Mez. Niziny Staropruskiej	gliny zwałowe, iły	równiny morenowe	Tilio-Carpinetum odm. mazurska	Grąd subkontynentalny
b. Mez. Pojezierza Mrągowskiego	gliny zwałowe, utwory sandrowe	pagórkowaty pojezierny	Tilio-Carpinetum odm. mazurska Stellario-Carpinetum	Grąd subkontynentalny, Grąd subatlantycki
c. Mez. Krainy Wielkich Jezior Mazurskich	gliny zwałowe	pagórkowaty pojezierny	Tilio-Carpinetum odm. mazurska	Grąd subkontynentalny
d. Mez. Pojezierza Etcko- Suwalskiego	gliny zwałowe, piaski i żwiry ozów lub moreny czołowej	pagórkowaty pojezierny	Tilio-Carpinetum odm. mazurska	Grąd subkontynentalny
5. Dzielnica Wysoczyzny Białostockiej a. Mez. Kotliny Biebrzańskiej	utwory sandrowe, torfy, piaski rzeczne tarasów akumulacyjnych	dna dolinne, tarasy z wydmami	Carici elongatae- Alnetum odm. subborealna Salici-Populetum Peucedano-Pinetum odm. subborealna	Bagienne lasy olszowe, Łęg wierzbowo- topolowy, Subkontynentalny bór sosnowy świeży

Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

Poza zróżnicowanymi siedliskowo lasami i wodami, bardzo istotnym walorem środowiska przyrodniczego województwa jest występowanie dużych obszarów lądowych ekosystemów nieleśnych - torfowisk, łąk i pastwisk, a także, choć na mniejszej powierzchni, muraw i wrzosowisk. Warto także zwrócić uwagę na obecność w krajobrazie rolniczym zbiorowisk segetalnych i ruderalnych, które znacząco zwiększają różnorodność biologiczną regionu. Ekosystemy nieleśne są ostoją zróżnicowanych florystycznie zespołów roślinnych i związanej z nimi fauny. Związana jest z nimi pokaźna liczba gatunków rzadkich i zagrożonych wyginięciem.³⁷

³⁷ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

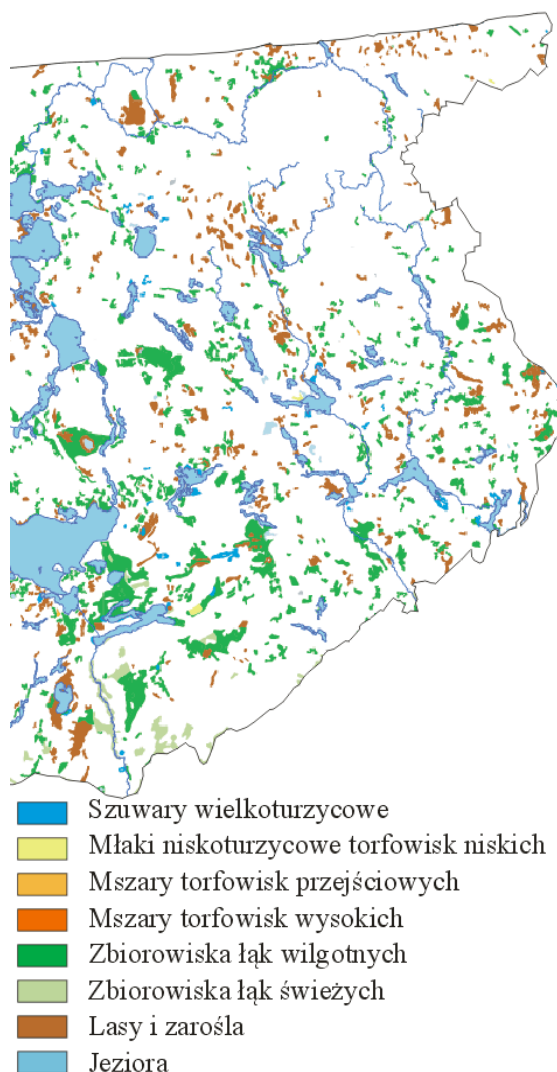

Ryc. 8. Typy siedlisk mokradłowych na obszarze EGO.

Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

Najliczniejsze są torfowiska niskie, w warunkach naturalnych najczęściej eutroficzne. Występują w miejscach zabagnianych wolno przepływającymi wodami gruntowymi bądź powierzchniowymi, najczęściej w dolinach rzecznych lub odpływowych zagłębieniach terenu. Rzadziej występują torfowiska przejściowe, w warunkach naturalnych mezotroficzne, zasilane głównie wodą opadową. Występują najczęściej w odpływowych zagłębieniach terenu, położonych blisko działów wodnych, często na obrzeżach torfowisk wysokich. Najcenniejszą i najbardziej zagrożoną grupą torfowisk są torfowiska wysokie, w warunkach naturalnych oligotroficzne, prawie wyłącznie zasilane wodą opadową. Wykształcają się w bezodpływowych zagłębieniach obszarów wododziałowych, jak również na złożach torfowisk niskich bądź przejściowych, po przerwaniu przez nagromadzony pokład torfu kontaktu korzeni roślin z zasobną w składniki mineralne wodą gruntową. Na glebach hydrogenicznych występują także mokradła nietorfowe. Zaliczają się do nich siedliska

związane z obszarami zalewowymi rzek: namuliska, podmokliska, mułowiska oraz mokradła na zarośniętych jeziorach, czyli gytiowiska.³⁸

Ryc. 9. Grupy zbiorowisk roślinnych na mokradłach.

Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

Na płaskich brzegach wód płynących i stojących, na przejściu między płytką wodą a podmokłym łądem, występują zbiorowiska szuwarów wielkoturzycowych. W zależności od typu zbiorowiska, mają postać nasuwającego się na wodę pła (np. niecznicy błotnej lub zespół kłoci wiechowatej), bądź płaskich torfowisk, często o strukturze kępkowej (np. zespół turzycy prosowej lub zespół turzycy sztywnej). Ich skład gatunkowy nie jest może zbyt bogaty, jednakże siedliska te pełnią ważną rolę dla wielu ptaków wodno-błotnych i ssaków roślinożernych. Zbiorowiska zaroślowe i leśne, które rozwinęły się na glebach bagiennych. charakteryzują się dużą naturalnością i wysoką

³⁸ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

wartością przyrodniczą. Należą do nich m.in. eutroficzne zbiorowiska lasów olszowych, jesionowo-olszowych i wiązowo-jesionowych z wielowarstwowym, bujnym runem, występujące przeważnie w dolinach cieków wodnych na glebach organiczno-mineralnych lub mineralnych, z przynajmniej okresowo wysokim poziomem wody, zasilane przez ruchliwe wody gruntowe, epizodyczne krótkotrwałe zalewy lub spływy powierzchniowe. Do zbiorowisk pospolicie występujących należą olsy z panującą olszą czarną i zarośla wierzb, występujące na mokrych glebach torfowych lub torfowo-mineralnych, w zagłębieniach o utrudnionym odpływie podczas okresowo wysokich stanów wody. Na glebach bagiennych i mokrych, w zależności od warunków hydrologicznych, troficznych i klimatycznych, w wyniku sukcesji naturalnej rozwinęły się zbiorowiska sosnowych borów bagiennych, brzeziny bagiennej lub borealnej świerczyny na torfie.

Znaczącą część obszaru stanowią łąki. Większość z nich to zbiorowiska półnaturalne, które powstały i utrzymywane są dzięki działalności człowieka - wypasaniu i koszeniu. Część łąk, poprzez intensywne użytkowanie i nawożenie utraciło swą dawną, wysoką wartość przyrodniczą. Na innych, na ogół o niskiej przydatności, zaniechano użytkowania łąkarskiego. Nieużytkowane łąki szybko przekształcają się w zbiorowiska zaroślowe i leśne.

Najliczniejszą grupę łąk stanowią łąki wilgotne i świeże. Pierwsze związane są zwykle z żyznym podłożem i mogą być czasowo podtapiane. Poziom wód gruntowych jest na takich łąkach znacznie wyższy niż na łąkach świeżych. Często łąki wilgotne są pozostałością zarastających torfowisk, pojawiają się na brzegach rzek i mniejszych cieków wodnych. Ich skład gatunkowy jest zróżnicowany i zależy od lokalnych warunków siedliskowych. Dużą część gatunków stanowią trawy, licznie reprezentowane są również rozmaite byliny.

Zbiorowiskami o marginalnym znaczeniu w odniesieniu do zajmowanej powierzchni lecz niezwykle ważnymi dla ogólnej różnorodności biologicznej, są ciepłolubne murawy napiaskowe i murawy kserotermiczne, występujące np. na kemowych wzniesieniach na Pojezierzu Etckim. Murawy kserotermiczne to barwne, bujne, półnaturalne zbiorowiska o charakterze mezofilnym. Wyróżniają się one dużym udziałem gatunków kserotermicznych i wapieniolubnych. Zanotowano tu kilka rzadkich gatunków w skali całego kraju, a bardzo rzadkich dla flory lokalnej, jak np.: zawilec wielkokwiatowy, centuria zwyczajna, goryczka krzyżowa, łyśszczec baldachogronowy, ostrołódka kosmata, pierwiosnek lekarski, koniczyzna pagórkowa. Siedlisko to jest również cenne dla gadów i owadów zamieszkujących łąki i murawy kserotermiczne.³⁹

FORMY OCHRONY PRZYRODY

Zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2015, poz. 1651) formami ochrony przyrody są:

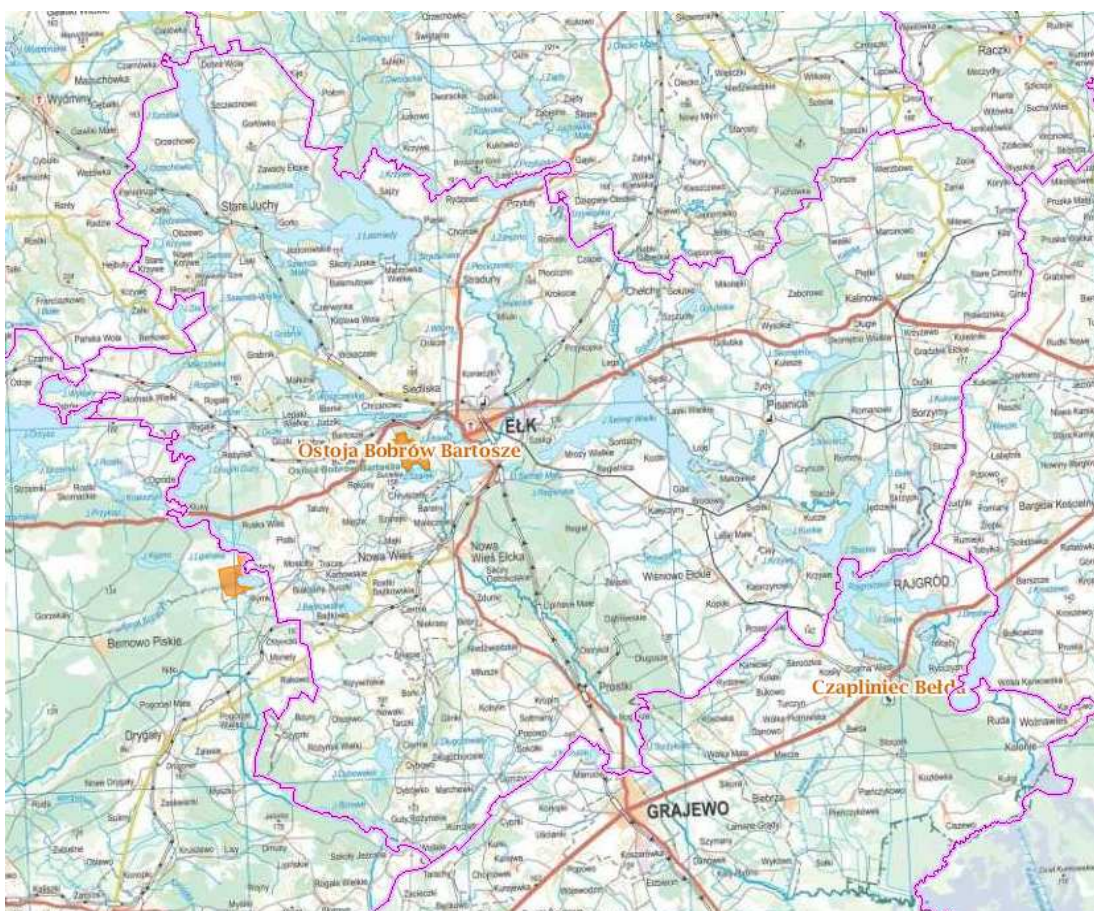
- 1) parki narodowe;
- 2) rezerваты przyrody;
- 3) parki krajobrazowe;
- 4) obszary chronionego krajobrazu;
- 5) obszary Natura 2000;

³⁹ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014

- 6) pomniki przyrody;
- 7) stanowiska dokumentacyjne;
- 8) użytki ekologiczne;
- 9) zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;
- 10) ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Poniżej zaprezentowano formy ochrony przyrody występujące w obszarze EGO.

Rezerwat Ostoja Bobrów Bartosze - powołany został w 1964 r. Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 30 czerwca 1964 r. (MP NR 45, poz. 220). Położony jest on w gminie Elk, przy północnym brzegu jeziora Szarek. Rezerwat liczy 190,17 ha powierzchni. Został on utworzony dla ochrony ostoi bobra europejskiego i zawiera niskie torfowisko porośnięte brzozą.⁴⁰

Ryc. 10. Rezerwat Ostoja Bobrów Bartosze w powiecie elckim.

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Rezerwat Przyrody Boczek - rezerwat leśny o powierzchni 108,82 ha. Został utworzony w 1974 roku Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 12 lipca 1974 r. (M. P. z 1974 r. Nr 28, poz. 172). Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie naturalnych, dobrze zachowanych

⁴⁰ Program Ochrony Środowiska Powiatu Elckiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019

zespołów leśnych charakterystycznych dla Puszczy Rominckiej, to jest grądów, borealnych świerczyn, łęgów, olsów i borów bagiennych.⁴¹

Rezerwat Przyrody Czarnówko - rezerwat leśny o powierzchni 32,15 ha. Został utworzony w 2014 roku Zarządzeniem Nr 15 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 12 marca 2014 r. (Dz. Urz. z 2014 r. poz. 1280). Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie fragmentu borealnej świerczyny bagiennej *Sphagno girgensohnii-Piceetum*, boru sosnowego bagiennego *Vaccinio uliginosi-Pinetum* i torfowiska wysokiego *Sphagnetum magellanici* ze stanowiskami rzadkich i zagrożonych gatunków roślin, takich jak: manna litewska *Glyceria lithuanica*, turzyca skąpokwiatowa *Carex pauciflora*, turzyca szczupła *Carex disperma*, turzyca życicowa *Carex loliacea*, fiołek torfowy *Viola epipsila*, listera sercowata *Listera cordata*, widłak wroniec *Huperzia selago*.⁴²

Rezerwat Przyrody Czerwona Struga - rezerwat florystyczny o powierzchni 3,59 ha. Został utworzony w 1973 roku Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 23 stycznia 1973 r. (M. P. z 1973 r. Nr 5, poz. 38). Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych stanowiska pióropusznika strusiego (*Matteucia struthiopteris*) na terenie Puszczy Rominckiej.⁴³ Obszar chroniony obejmuje ok. 1,5 kilometrowy fragment doliny strumienia, porośniętej łęgami gwieźdnicowo - olszowym.⁴⁴

Rezerwat Przyrody Dzikie Kąty - rezerwat leśny o powierzchni 34,58 ha. Został utworzony w 1973 roku Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 23 stycznia 1973 r. (M. P. z 1973 r. Nr 5, poz. 38). Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie naturalnych fitocenoz borów wilgotnych i bagiennych charakterystycznych dla Puszczy Rominckiej.⁴⁵ Jest to rezerwat chroniący typowo wykształcone fragmenty lasu, który na tym obszarze zachował charakter pierwotny. W skład rezerwatu wchodzi bór mieszany świeży, bór mieszany wilgotny, bór wilgotny i ols.⁴⁶

Rezerwat Przyrody Mechacz Wielki - rezerwat torfowiskowy o powierzchni 146,72 ha. Został utworzony w 1974 roku Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 12 lipca 1974 r. (M.P. z 1974 r. Nr 28, poz. 172). Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie torfowiska wysokiego wraz z borem bagiennym i stanowiskami wielu rzadkich gatunków roślin.⁴⁷ Na obrzeżach występują fragmenty olsu o charakterystycznej kępiastej strukturze.⁴⁸

Rezerwat Przyrody Struga Żytkiejmska - rezerwat leśny o powierzchni 471,04 ha. Został utworzony w 1982 roku Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 12 października 1982 r.

⁴¹ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody <http://crfop.gdos.gov.pl/>

⁴² Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody <http://crfop.gdos.gov.pl/>

⁴³ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody <http://crfop.gdos.gov.pl/>

⁴⁴ Strategia Rozwoju Powiatu Gołdapskiego

⁴⁵ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody <http://crfop.gdos.gov.pl/>

⁴⁶ Strategia Rozwoju Powiatu Gołdapskiego

⁴⁷ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody <http://crfop.gdos.gov.pl/>

⁴⁸ Strategia Rozwoju Powiatu Gołdapskiego

(M.P. z 1982 r. Nr 25, poz. 234). Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie naturalnych procesów ekologicznych zachodzących w zbiorowiskach leśnych charakterystycznych dla Puszczy Rominckiej oraz zachowanie naturalnych układów hydrologicznych, w tym zasobów wód podziemnych i powierzchniowych.⁴⁹

Rezerwat Przyrody Torfowisko Na Tatarskiej Górze - rezerwat torfowiskowy o powierzchni 1,87 ha. Został utworzony w 2012 roku Zarządzeniem Nr 12 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 15 marca 2012 r. (Dz. Urz. z 2012 r. poz. 1095). Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie kompleksu torfowisk przejściowych i wysokich oraz zbiornika dystroficznego wraz ze stanowiskiem turzycy skąpokwiatowej *Carex pauciflora*, rosziczki długolistnej *Drosera anglica* oraz innych gatunków roślin chronionych.⁵⁰

Rezerwat Przyrody Uroczysko Kramnik - rezerwat florystyczny o powierzchni 75,96 ha. Został utworzony w 2001 roku Rozporządzeniem Nr 318 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 20 listopada 2001 r. (Dz. Urz. z 2001 r. Nr 126, poz. 1715). Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie stanowisk rzadkich i reliktowych gatunków roślin oraz ekosystemów torfowiskowych i bagiennych zbiorowisk leśnych.⁵¹

Ryc. 11. Rezerwaty przyrody w powiecie gołdapskim.

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Rezerwat Przyrody Cisowy Jar - rezerwat florystyczny o powierzchni 10,65 ha. Został utworzony w 1959 roku Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 27 lipca 1959 r. (M. P. z

⁴⁹ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody <http://crfop.gdos.gov.pl/>

⁵⁰ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody <http://crfop.gdos.gov.pl/>

⁵¹ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody <http://crfop.gdos.gov.pl/>

1959 r. Nr 72, poz. 384). Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie naturalnego stanowiska cisa pospolitego (*Taxus baccata*) na północno-wschodniej granicy jego zasięgu.⁵²

Rezerwat Przyrody Lipowy Jar - rezerwat leśny o powierzchni 48,5 ha. Został utworzony w 1982 roku Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 3 grudnia 1981 r. (M.P. z 1981 r. Nr 29, poz.271). Celem ochrony jest zachowanie naturalnych drzewostanów Puszczy Boreckiej.⁵³

Rezerwat Przyrody Mazury - rezerwat leśny o powierzchni 372,69 ha. Został utworzony w 1981 roku Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 3 grudnia 1981 r. (M.P. z 1981 r. Nr 29, poz. 271). Celem ochrony jest zachowanie walorów krajobrazowych obszaru wodno-leśnego, charakterystycznego dla Puszczy Boreckiej, wraz z naturalnymi zbiorowiskami leśnymi.⁵⁴

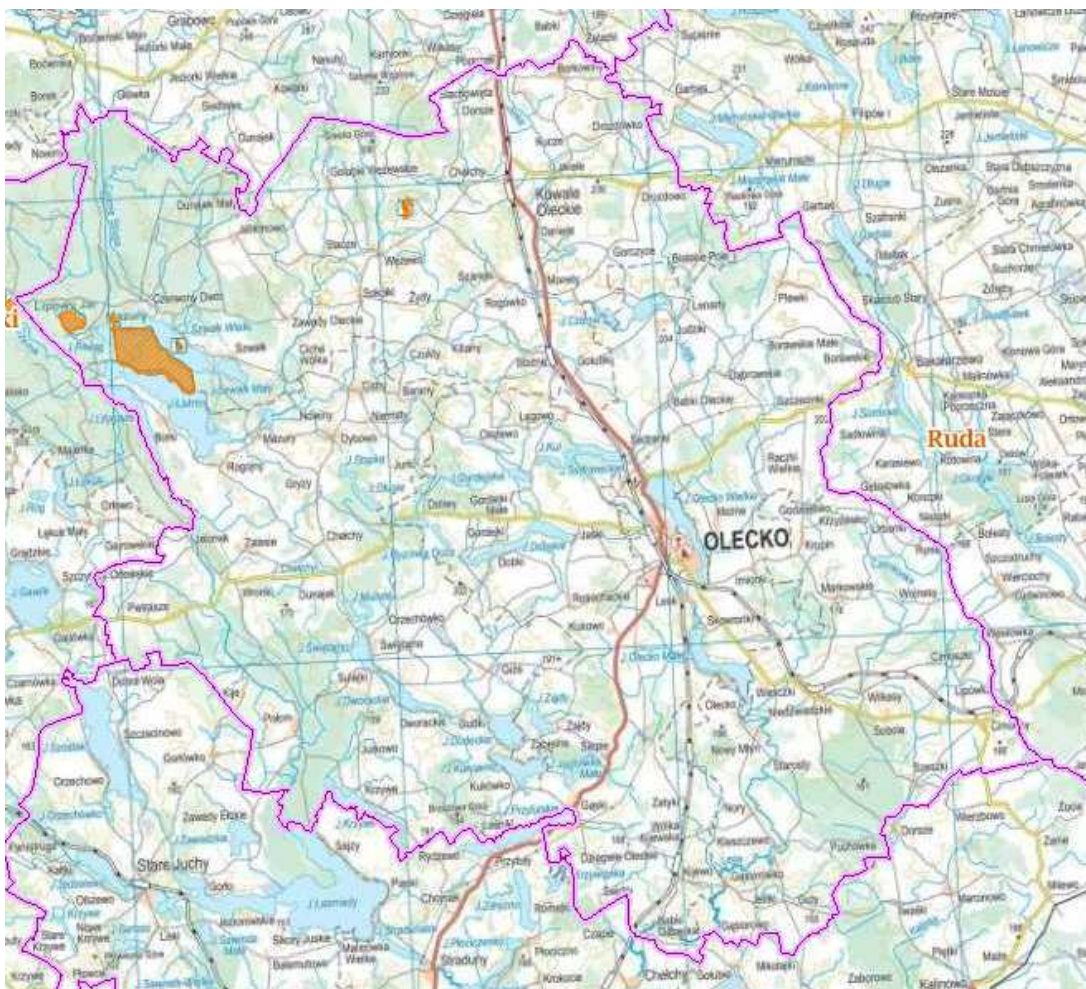
Rezerwat Przyrody Wyspa Lipowa Na Jeziorze Wielki Szwałk - rezerwat leśny o powierzchni 2,74 ha. Został utworzony w 1975 roku Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 26 marca 1975 r. (M.P. z 1975 r. Nr 11, poz. 64). Celem ochrony jest zachowanie fragmentu lasu liściastego o charakterze naturalnym z dużym udziałem lipy drobnolistnej i rzadkimi gatunkami roślin runa.⁵⁵

⁵² Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody <http://crfop.gdos.gov.pl/>

⁵³ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody <http://crfop.gdos.gov.pl/>

⁵⁴ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody <http://crfop.gdos.gov.pl/>

⁵⁵ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody <http://crfop.gdos.gov.pl/>

Ryc. 12. Rezerваты w powiecie oleckim.

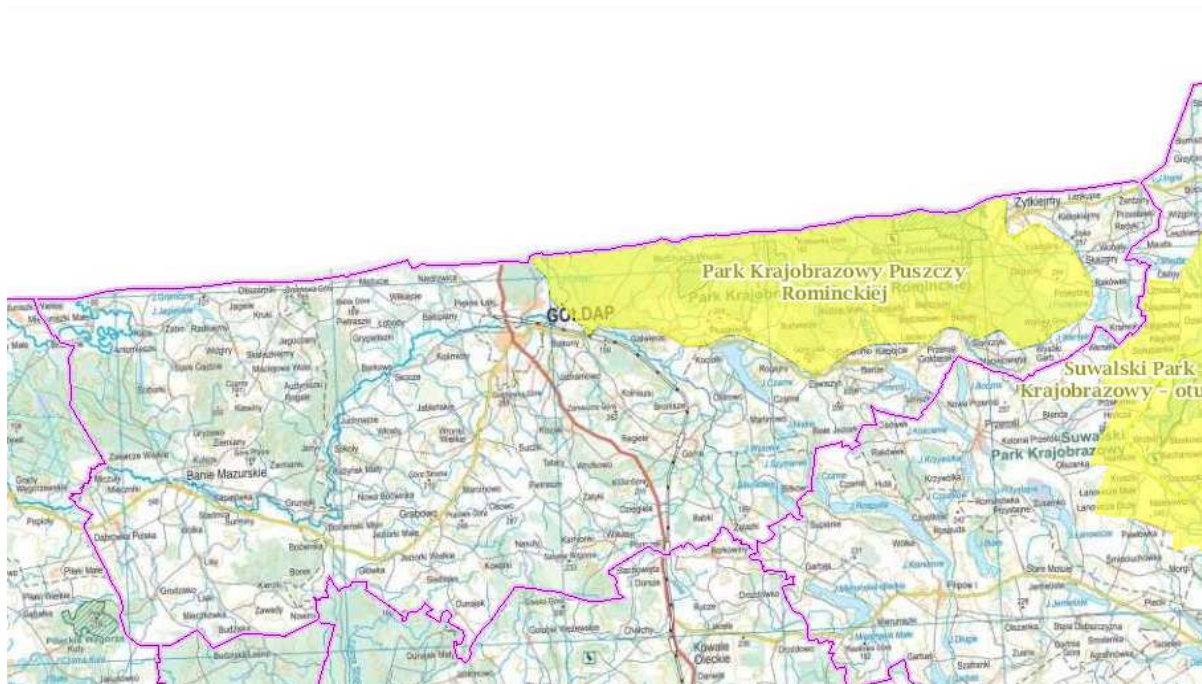
Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej - park został utworzony w 1998 roku Rozporządzeniem Nr 6/98 Wojewody Suwalskiego z dnia 14 stycznia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Suwalskiego Nr 2, poz. 8 z 1998 r.).⁵⁶ Obejmuje obszar o powierzchni 14620 ha położony na terenie gmin Gołdap i Dubieninki w powiecie gołdapskim. Szczególne cele ochrony Parku dotyczące ochrony:

- 1) wartości przyrodniczych:
 - a) zachowanie kompleksu leśnego Puszczy Rominckiej, bogactwa szaty roślinnej obejmującej liczną grupę chronionych i rzadkich gatunków roślin i zbiorowisk roślinnych,
 - b) zachowanie bogactwa przyrodniczego terenów przyleśnych, w szczególności obszarów podmokłych oraz ekstensywnych łąk;
- 2) wartości historycznych i kulturowych:
 - a) zachowanie swoistego charakteru zabudowy wiejskiej,
 - b) zachowanie tradycyjnej funkcji wsi oraz rozwój rękodzielnictwa ludowego;
- 3) walorów krajobrazowych:
 - a) zachowanie w niewielkim stopniu przekształconego krajobrazu rolniczego,

⁵⁶ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody <http://crfop.gdos.gov.pl/>

b) zapobieganie wznoszeniu budowli niezharmonizowanych z otoczeniem.⁵⁷

Ryc. 13. Park Krajobrazowy Puszczy Rominckiej.

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Na obszarze EGO położone są następujące Obszary Chronionego Krajobrazu:

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Legi - o powierzchni 8.579,8 ha położony jest w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie oleckim na terenie gmin: Wieliczki i Olecko oraz w powiecie etckim na terenie gmin Kalinowo i Etłk.⁵⁸

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Błędzianki - o powierzchni 5 994,5 ha, położony jest w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie gołdapskim na terenie gmin: Gołdap i Dubeninki.⁵⁹

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Gołdapy i Węgorapy - o powierzchni 30 534,0 ha, położony jest w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie węgorzewskim na terenie gmin: Budry,

⁵⁷ Rozporządzenie Nr 35 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 27 września 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego Nr 140 poz. 1647 z dnia 5 października 2005 r.).

⁵⁸ Rozporządzenie Nr 155 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 grudnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Legi.

⁵⁹ Rozporządzenie Nr 22 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Błędzianki.

Węgorzewo i miasta Węgorzewo oraz w powiecie gołdapskim na terenie gmin: Banie Mazurskie, Gołdap i miasta Gołdap.⁶⁰

Obszar Chronionego Krajobrazu Grabowo - o powierzchni 3 764,5 ha, położony jest w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie gołdapskim na terenie gminy Gołdap.⁶¹

Obszar Chronionego Krajobrazu Jezior Orzyskich - o powierzchni 21.153,0 ha, położony jest w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie piskim na terenie gmin: Biała Piska i Orzysz, w powiecie giżyckim na terenie gmin: Miłki, Wydminy oraz w powiecie etckim na terenie gmin: Etłk i Stare Juchy.⁶²

Obszar Chronionego Krajobrazu Jezior Oleckich - o powierzchni 10.521,3 ha położony jest w powiecie oleckim na terenie gmin: Olecko, Olecko miasto, Kowale Oleckie, Świtajno i Wieliczki.⁶³

Obszar Chronionego Krajobrazu Jezior Rajgrodzkich - o powierzchni 7.423,0 ha położony jest w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie etckim na terenie gmin: Kalinowo i Prostki.⁶⁴

Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Etckiego - o powierzchni 49.297,2 ha położony jest w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie etckim na terenie gmin: Stare Juchy, Kalinowo, Prostki, Etłk i miasta Etłk, w powiecie giżyckim na terenie gmin: Wydminy, Giżycko, w powiecie oleckim na terenie gmin: Świtajno, Olecko.⁶⁵

Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy Boreckiej - o powierzchni 22 860,9 ha, położony jest w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie węgorzewskim na terenie gminy Pozezdrze; w powiecie giżyckim na terenie gmin: Kruklanki, Wydminy oraz w powiecie oleckim na terenie gmin: Świtajno, Kowale Oleckie.⁶⁶

⁶⁰ Rozporządzenie Nr 49 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 2 lipca 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Gołdapy i Węgorapy.

⁶¹ Rozporządzenie Nr 23 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Grabowo.

⁶² Rozporządzenie Nr 152 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 13 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Jezior Orzyskich.

⁶³ Rozporządzenie Nr 139 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Jezior Oleckich.

⁶⁴ Rozporządzenie Nr 156 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 grudnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Jezior Rajgrodzkich.

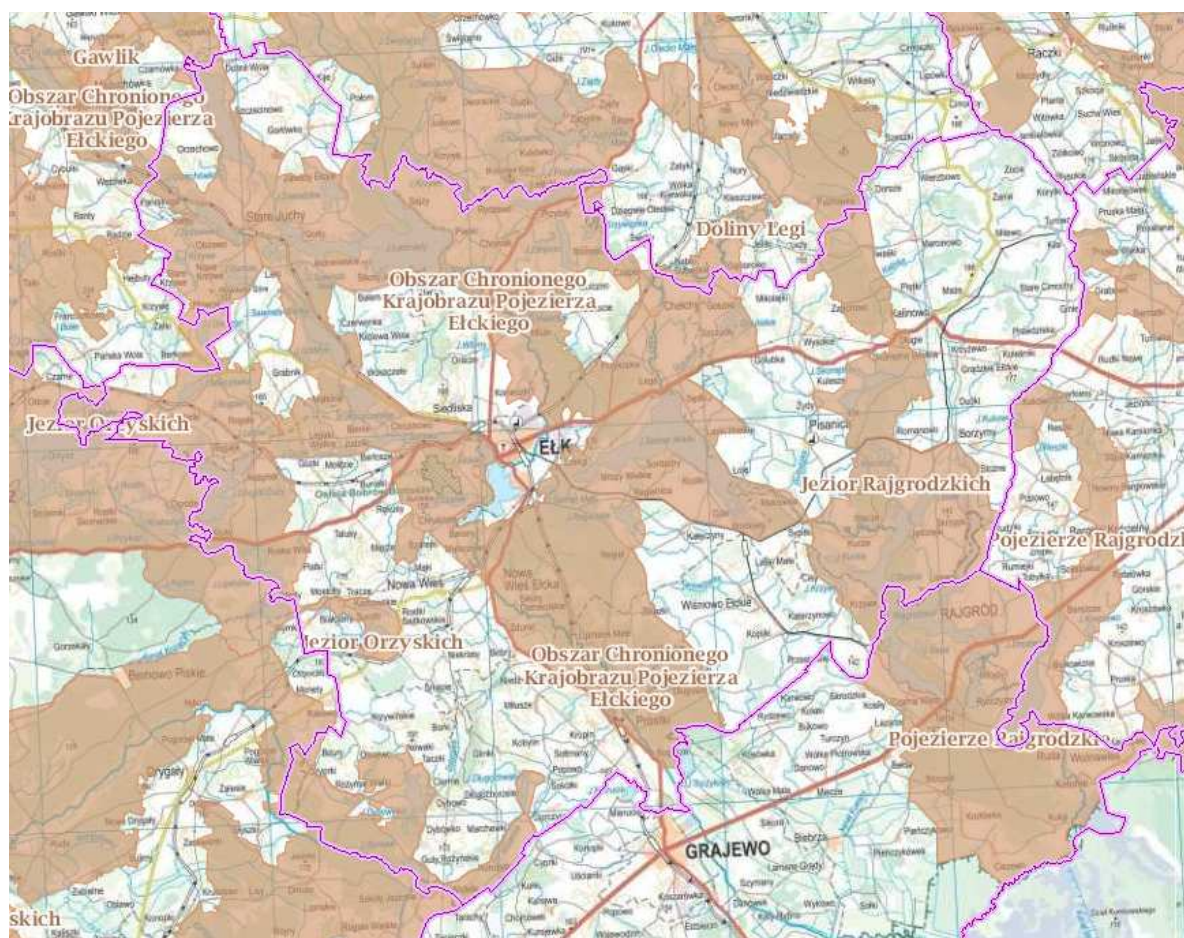
⁶⁵ Uchwała Nr VII/126/11 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 24 maja 2011 r. w sprawie wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Pojezierza Etckiego.

⁶⁶ Rozporządzenie Nr 132 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Puszczy Boreckiej.

Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy Rominckiej - o powierzchni 7 740,0 ha, położony jest w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie gołdapskim na terenie gmin: Gołdap i Dubeninki.⁶⁷

Obszar Chronionego Krajobrazu Wzgórz Dybowskich - o powierzchni 10.708,0 ha, położony w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie elckim na terenie gminy Prostki oraz w powiecie piskim na terenie gminy Biała Piska.⁶⁸

Obszar Chronionego Krajobrazu Wzgórz Szeskich - o powierzchni 12 495,1 ha, położony jest w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie gołdapskim na terenie gminy Gołdap oraz w powiecie oleckim na terenie gminy Kowale Oleckie.⁶⁹

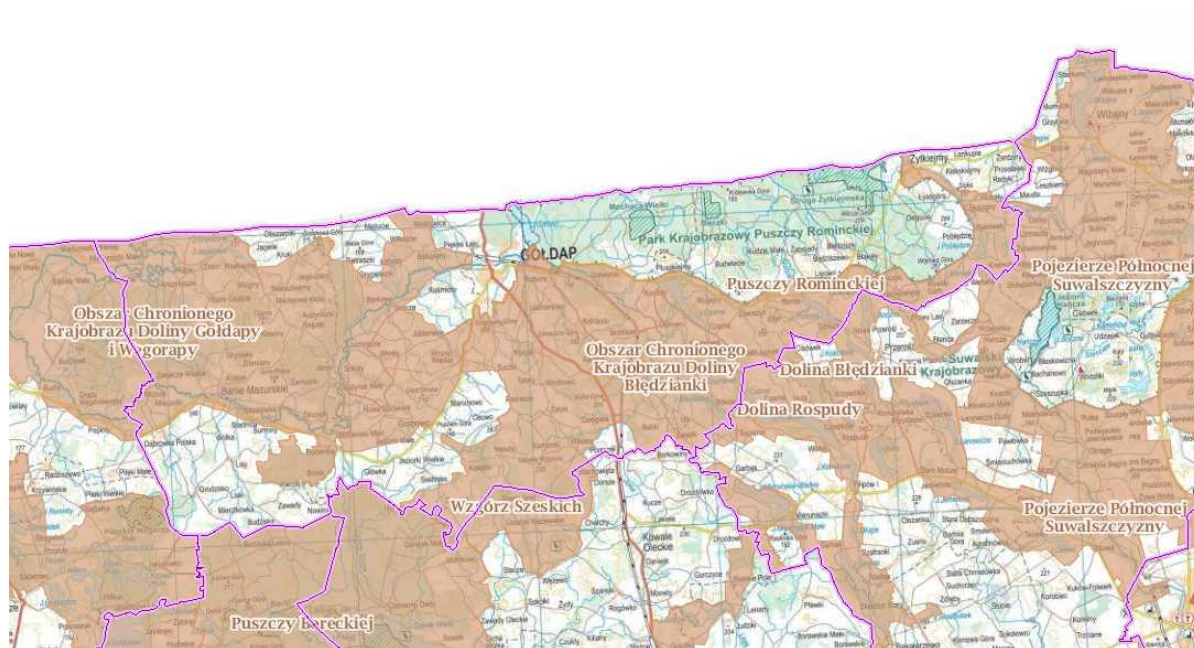
Ryc. 14. Obszary chronionego krajobrazu w powiecie elckim

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

⁶⁷ Rozporządzenie Nr 30 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Puszczy Rominckiej.

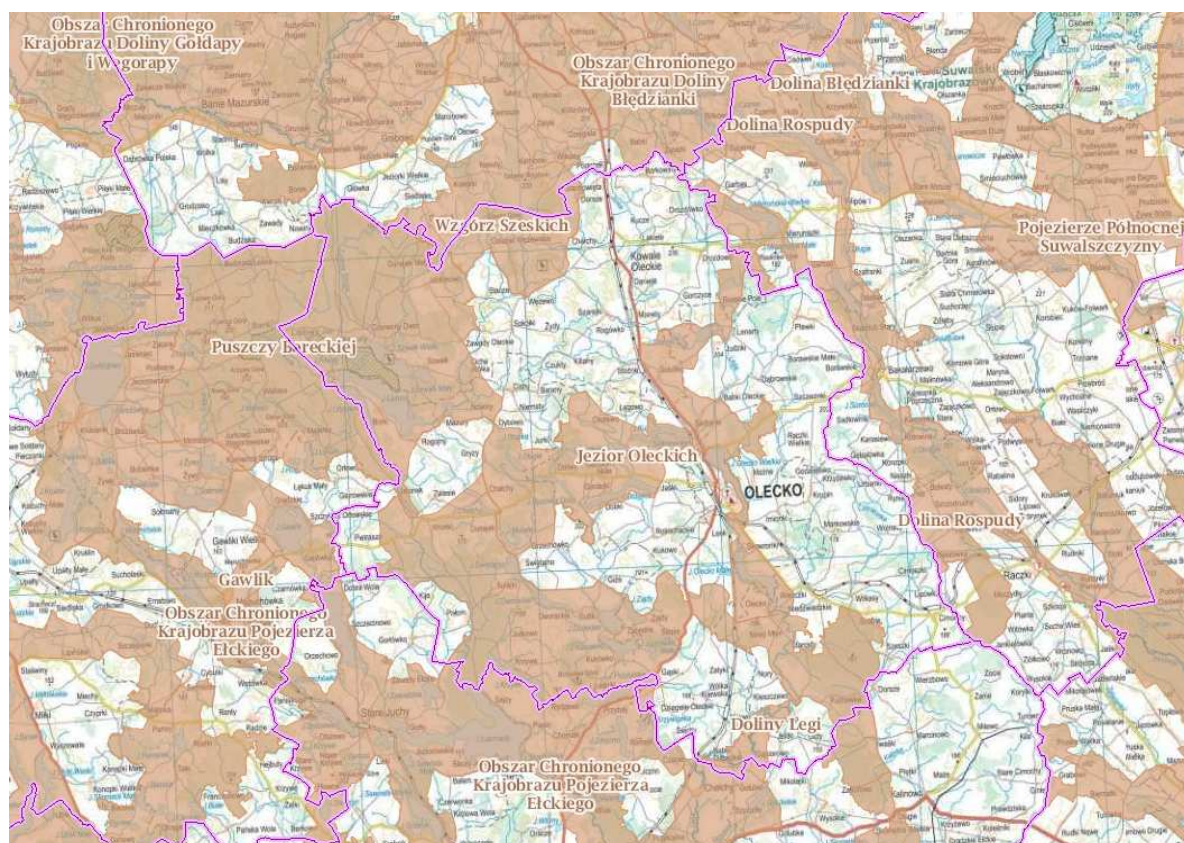
⁶⁸ Rozporządzenie Nr 97 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 31 lipca 2009 roku w sprawie zmiany granic Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórz Dybowskich.

⁶⁹ Rozporządzenie Nr 39 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórz Szeskich.

Ryc. 15. Obszary chronionego krajobrazu w powiecie gołdapskim.

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Ryc. 16. Obszary chronionego krajobrazu w powiecie oleckim.

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Obszar Natura 2000 PLH280034 Jezioro Woszczelskie

Zgodnie ze Standardowym Formularzem Danych ten obszar Natura 2000 położony jest w środkowej części Pojezierza Etckiego, o urozmaiconej rzeźbie terenu. Pojezierze Etckie przycinają dwie strefy oddziaływania wód fluwioglacjalnych. W sąsiedztwie powstało szereg jezior o dużej powierzchni, takie jak Krukiln, Wydmińskie, Jędzelek i Sawinda, których misy jeziorne wyznaczają ślad zasypanej rynny lodowcowej. Obszar utworzono w celu ochrony mezotroficznego jeziora Woszczelskiego oraz torfowiska przejściowego. Jezioro Woszczelskie powstało w wyniku wytapiania się wśród piasków brył martwego lodu. Jest zbiornikiem otwartym hydrologicznie, o powierzchni 172,6 ha i głębokości maksymalnej 10,6 m oraz średniej 3,3 m. W południowo-środkowej jego części znajduje się pagórkowata wyspa, o powierzchni 1,7 ha (Chmielewski 2007). Zbiornik jest długi na ponad 2,5 km i szeroki na około 1,2 km. Długość linii brzegowej wynosi 8,3 km. Ważnym siedliskiem jest również torfowisko przejściowe, znajdujące się w południowo-wschodniej części obszaru, między małymi, eutroficznymi zbiornikami, powstałymi w miejscu wyrobisk kopalni żwiru. Zbiorniki opisywanego obszaru regulują stosunki wodne najbliższego otoczenia, w tym wymienionego torfowiska.

Głównymi elementami obszaru "Jezioro Woszczelskie" są: mezotroficzne jezioro, zbiorniki eutroficzne, torfowisko przejściowe oraz niewielkie powierzchnie łąkowe (wilgotne łąka trzęślicowa i dwie powierzchnie świeżych łąk użytkowanych ekstensywnie) i niewielki fragment niżowego łągu jesionowo-olszowego, który rozwija się wzdłuż cieków łączących jeziora Sawinda Wielka z Woszczelskim. Jezioro Woszczelskie stanowi siedlisko występowania zbiorowisk ramienic oraz rzadkich gatunków naczyniowych roślin zanurzonych. W obrębie zbiorowisk ramienic zidentyfikowano pięć gatunków, które znajdują się w rejestrze Czerwonej Listy glonów w Polsce. Spośród nich, trzy gatunki: *Chara rudis*, *Ch. contraria* i *Ch. fragilis* posiadają kategorię narażonych na wymarcie, a dwa gatunki: *Ch. tomentosa* i *Nitellopsis obtusa* zaliczono do rzadkich. Z roślin naczyniowych do gatunków ściśle chronionych należy *Utricularia vulgaris*, *Epipactis palustris* i *Dactylorhiza incarnata* ssp. *incarnata* i częściowo chronionych *Nuphar lutea*. Do rzadkich roślin wodnych należy *Najas marina*, *Myriophyllum verticillatum* i *Potamogeton praelongus*, a z torfowiskowych *Equisetum variegatum*. Brzegi jeziora oraz wypłyenia obficie porasta roślinność szuwarowa. Ma ona duże znaczenia dla występującej tu fauny kręgowców i bezkręgowców. Zbiorowiska szuwarowe wykorzystywane są jako schronienie oraz miejsca lęgowe i tarliskowe. Na południe od jeziora Woszczelskiego znajduje się przyrodniczo cenne torfowisko przejściowe, o niewielkiej powierzchni, gdzie wśród torfowców obficie rozwija się *Equisetum variegatum* - gatunek stanowiący relikw glacialny oraz chronione stroczyki: bardzo liczny *Epipactis palustris* i rzadszy *Dactylorhiza incarnata*. Florę tego siedliska dodatkowo wzbogaca występowanie dwóch gatunków gruszynek: *Pyrola rotundifolia* i *P. minor*.⁷⁰

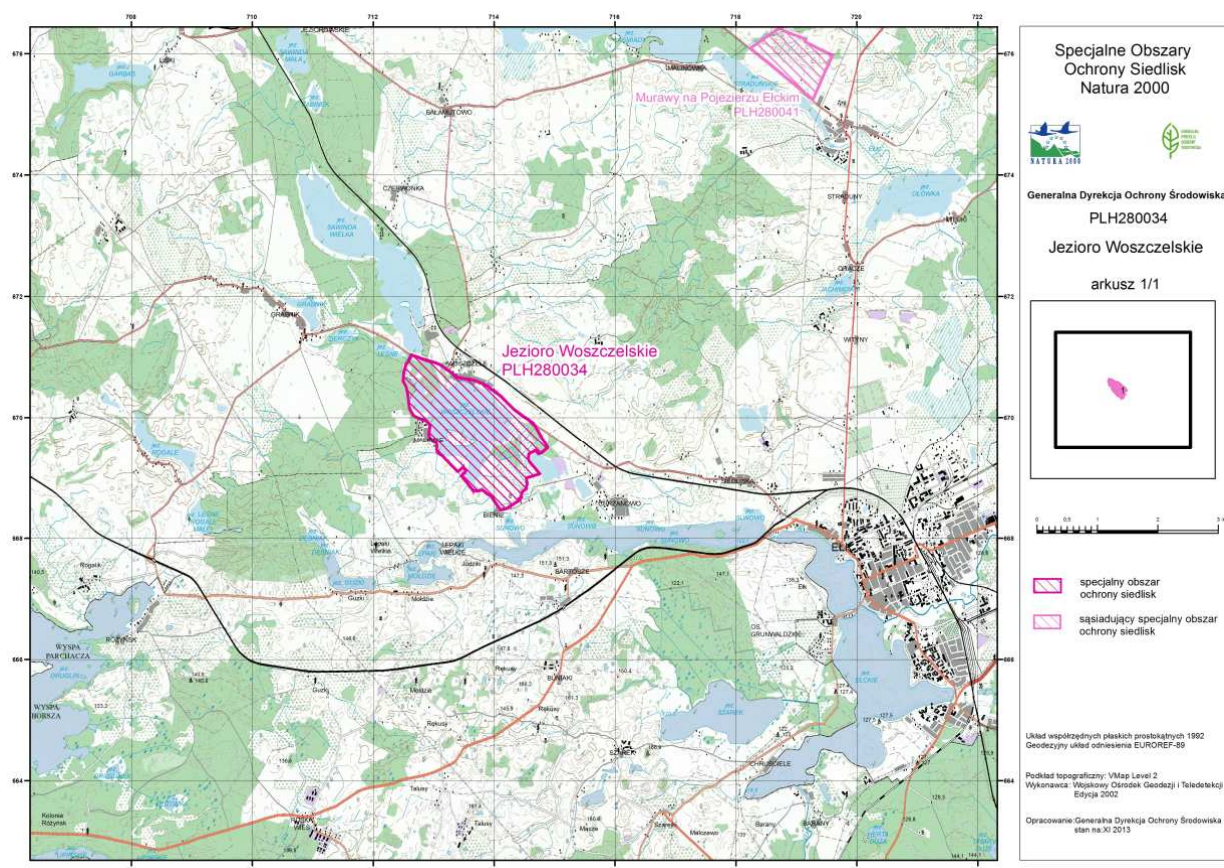
Obszar Natura 2000 PLH 280041 Murawy Na Pojezierzu Etckim

Obszar jest położony na północ od Etku, w mikroregionie Pojezierze Łaśmiadzkie, które stanowi środkową część Pojezierza Etckiego. Całe Pojezierze Etckie cechuje urozmaicona rzeźba terenu,

⁷⁰ Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH280034 Jezioro Woszczelskie - Data aktualizacji 2014-04.

uksztaltowana przez mazurski lob lodowcowy fazy poznańskiej i pomorskiej zlodowacenia bałtyckiego. Jest to krajobraz młodoglacjalny pagórkowatych pojezierzy. Samo Pojezierze Łańskie obejmuje tereny bardzo bogate w większe jeziora, z niewielkim udziałem lasów i przewaga gleb użytkowanych rolniczo. Proponowany obszar obejmuje 4 pagórki o charakterze kemowym wraz z otaczającymi je pastwiskami i polami uprawnymi. Znajduje się on w północnej części wsi Straduny, gminie Ełk. Pagóry kemowe o wysokości kilkunastu metrów, szerokości i długości do 200 metrów są ograniczone stromymi stokami, opadającymi ku równinnym obniżeniom. Kemy utworzone są ze żwirów i piasków gliniastych przeważnie poziomo warstwowych, które zostały osadzone w wyniku działalności wód lodowcowych w obrębie szczelin lodowców. Na całym obszarze przeważają gleby brunatne i zbliżone do brunatnych, a same wzgórza kemowe są zasobne w węgiel wapnia. W niniejszym obszarze występuje tylko jeden rodzaj siedliska z Załącznika I oraz 1 gatunek z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Pierwszoplanową wartością tego obszaru są kserotermiczne murawy z klasy Festuco-Brometea i wyłącznie dla ich ochrony został powołany obszar. Są to barwne, bujne, półnaturalne zbiorowiska o charakterze mezofilnym. Wyróżniają się one dużym udziałem gatunków kserotermicznych i wapieniolubnych. Chociaż nie ma tutaj najbardziej kserotermicznych gatunków o charakterze pontyjskim, które są charakterystyczne dla niższych jednostek fitosocjologicznych, to jednak występuje tutaj wiele roślin z klasy Festuco-Brometea. Znotowano kilka rzadkich gatunków w skali całego kraju, a bardzo rzadkich dla flory lokalnej, jak np.: *Anemone sylvestris*, *Centaurea erythraea*, *Gentiana cruciata*, *Gypsophila fastigiata*, *Oxytropis pilosa*, *Primula veris*, *Trifolium montanum*. Murawy kserotermiczne (Festuco-Brometea) stanowią 10,6% (8,19 ha) pokrycia terenu ostoi. Względna powierzchnia tego siedliska została oceniona na C, co odpowiada 0-2% powierzchni całkowitej występowania tego siedliska w Polsce. Stopień reprezentatywności tego siedliska został określony jako znaczący (C). Z kolei stan zachowania występujących na tym terenie płatów muraw kserotermicznych został zaklasyfikowany do kategorii C (średni lub zdegradowany). Obszar jest również cenny dla wielu gatunków płazów, gadów i owadów zamieszkujących łąki i murawy kserotermiczne. Na terenie muraw jest bardzo prawdopodobne występowanie motyla czerwończyka nieparka (*Lycaena dispar*). Gatunek ten występuje bowiem w pobliżu jeziora Selment Wielki, na Pojezierzu Ełckim (ten sam korytarz ekologiczny).⁷¹

⁷¹ Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH 280041 Murawy Na Pojezierzu Ełckim - Data aktualizacji 2014-04

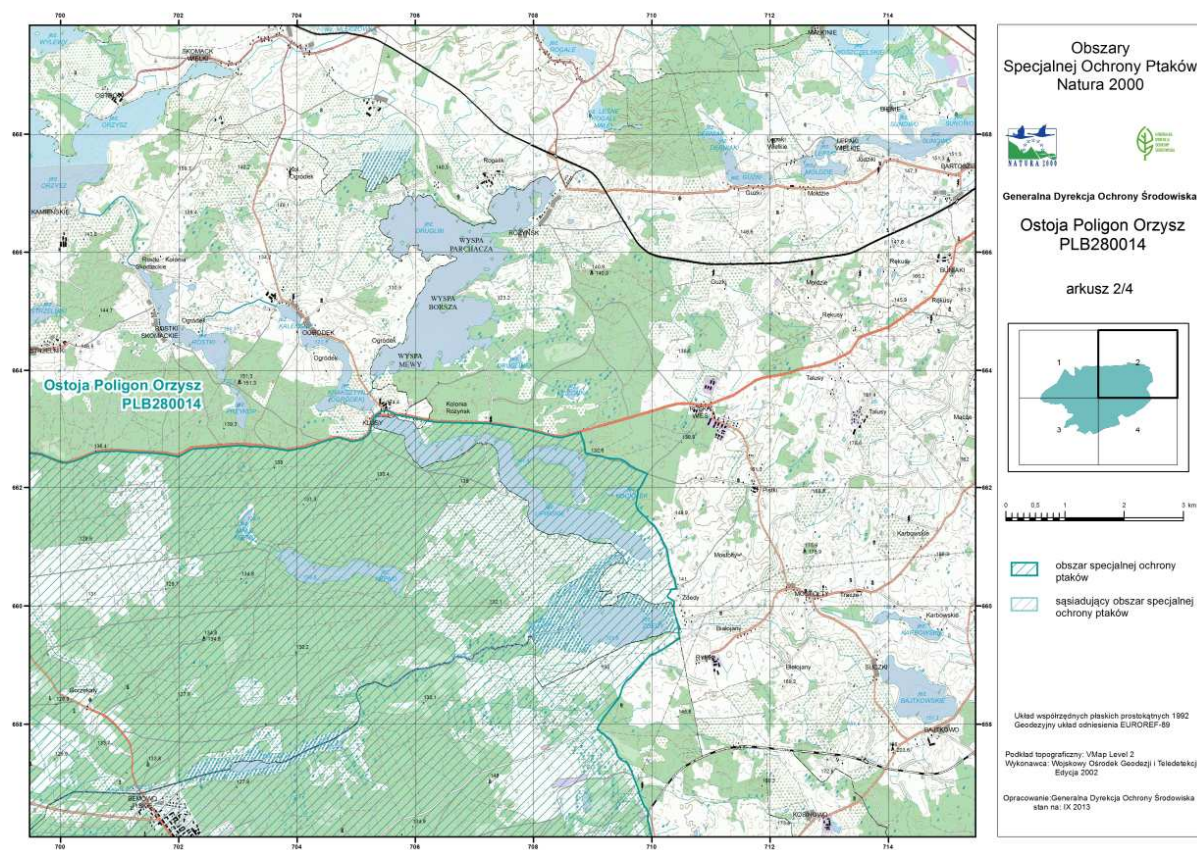
Ryc. 17. Obszary Natura 2000 w powiecie elckim

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl>

Obszar Natura 2000 PLB 280014 Ostoja Poligon Orzysz

Ostoją położoną jest na Równinie Mazurskiej. Znaczna część ostoi wchodzi w skład czynnego poligonu wojskowego Orzysz. Teren ostoi to lekko falista równina sandrowa. Ponad powierzchnią piaszczystego sandru wyniesione są pagórki morenowe. Na obrzeżach ostoi znajduje się 6 jezior różnej wielkości. Największym jest jezioro Roś. Sieć hydrograficzną tworzą cieki wodne: święceć, Dziekałówka, Kanał Kozielski, Czarna Struga i liczne rowy. W niektórych rejonach zachowały się duże powierzchnie torfowisk niskich porośniętych zbiorowiskami turzycowisk czy szuwarami trzcinowymi. Dość licznie występują tu polany śródlądowe. Lasy zajmują znaczną część ostoi. Są to głównie bory sosnowe świeże, bory mieszane oraz bory wilgotne. W dolinach rzek oraz na obrzeżach torfowisk występują również olsy i brzezina bagienna. Niezwykle ważnym elementem Środowiska są rozległe, otwarte polany poligonowe z podmokłymi obniżeniami i piaszczystymi wyniesieniami, częściowo porośnięte samosiewami sosny, brzozy, osiki. Znaczną część polan porastają tylko trawy i ziołorośla. W ostoi Poligon Orzysz stwierdzono występowanie co najmniej 11 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Liczebności 3 gatunków (cietrzewia, derkacza i żurawia) mieszczą się w kryteriach wyznaczania ostoi ptaków wprowadzonych przez BirdLife International. Ponadto 7 z

wymienionych gatunków zostało zamieszczonych na liście ptaków zagrożonych w Polskiej czerwonej księdze zwierząt. Poligon Orzysz jest jedną z 10 najważniejszych w Polsce ostoj cietrzewia.⁷²

Ryc. 18. . Obszar Natura 2000 Ostoja Poligon Orzysz w powiecie elckim

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl>

Obszar Natura 2000 PLH 280037 Torfowisko Zocie

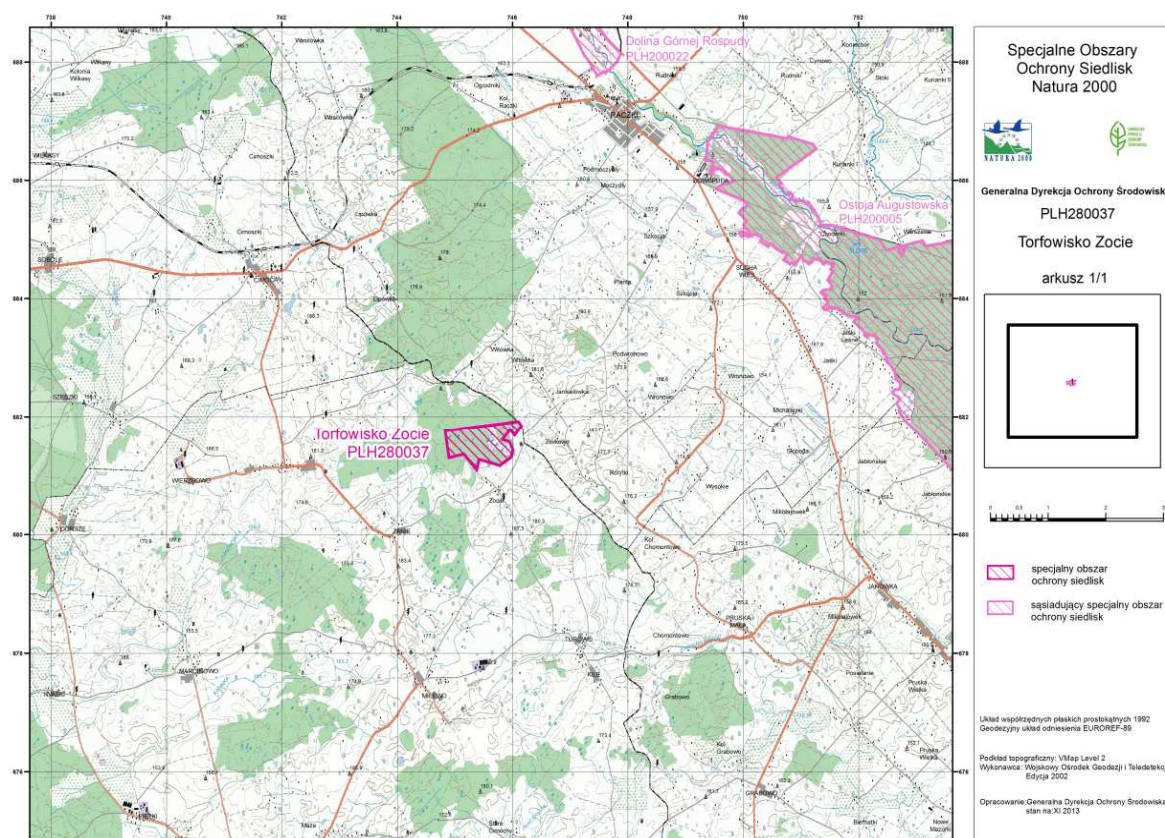
Torfowisko "Zocie" położone jest na wschodnim skraju Pojezierza Elckiego, praktycznie na lokalnym wododziale, oddzielającym zlewnie rzeki Legi od zachodu i Rospudy od strony wschodniej. Położenie administracyjne - województwo warmińsko-mazurskie, powiat elcki, gmina Kalinowo. Rejon torfowiska został ukształtowany pod wpływem ostatniego zlodowacenia bałtyckiego. Samo torfowisko zajmuje nieckę położoną na wysokości ok. 170 m n.p.m. Wzgórza te przylegające od południa i wschodu, to przeważnie tereny rolnicze, ekstensywnie użytkowane, przeważnie jako pastwiska i łąki. Od strony zachodniej i północnej torfowisko otoczone jest niedużym wilgotnym kompleksem leśnym. Zarówno samo torfowisko o powierzchni 11,88 ha, jak i przyległy kompleks leśny znajdują się w Administracji Lasów Państwowych. W przypadku opisywanego torfowiska mamy do czynienia z obiektem o zróżnicowanej trofii, gdzie w części jest to torfowisko przejściowe, a w części torfowisko niskie, nawiązujące nawet do węglanowego, pomimo śladów odwadniania w

⁷² Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLB 280014 Ostoja Poligon Orzysz - Data aktualizacji 2014-04

postaci zarośniętych już rowów, jak i częściowo drożnego rowu okrężnego na południowym skraju, torfowisko "Zocie" jest dobrze uwodnione, a tylko w okresach letnich można zauważyć niewielkie procesy przesuszenia na najwyższych kępach w strefie brzeżnej. Centralna część obiektu ma postać trzęsawiska, co wskazuje, że powstał on w miejscu niedużego jeziora, znikłego w czasach nowożytnych, przy wydatnej ingerencji człowieka. Opady w rejonie Etłu wynoszą na poziomie ok. 600 mm rocznie. Około pół kilometra na południowy zachód od torfowiska znajduje się nieduża wieś mazurska Zocie, która posiada dobrze zachowany historyczny układ tzw. ulicówki. Od ćwierćwiecza wieś ta praktycznie nie rozbudowała się. Razem z terenami polno-łukowymi tworzy harmonijny krajobraz historyczno-kulturowy.

Na torfowisku "Zocie" odnotowano liczne gatunki flory naczyniowej i mszaki, chronione oraz zagrożone w skali Polski i Europy środkowej (Kruszelnicki 2001, Bloch-Orłowska, Pisarek 2005). Roślinność torfowiska "Zocie" jest zróżnicowana. Obok kwaśnych dystroficznych miejsc ze zbiorowiskami należącymi do torfowisk przejściowych *Scheuchzerietalia palustris* (7140), występujące tu fragmenty zaliczyć można do rzędu torfowisk eutroficznych *Caricetalia davallianae* o zasadowym pH (7230). W szczególności torfowisko pokrywają zbiorowiska: turzycy nitkowatej *Caricetum lasiocarpae* oraz z domieszką przygielki białej *Rhynchospora alba*, bagnicy torfowej *Scheuchzeria palustris* i *Baethryon alpinum*. Ponadto występują tu fitocenozy: *Eleocharitetum quinqueflorae*, *Sphagno-Caricetum rostratae*, *Sphagnetum magellanicum* i *Phragmitetum communis*. Na torfowisku odnotowano niedużą ilość sosny i brzozy omszonej *Betula pubescens*. Otaczające torfowisko lasy, to przeważnie wilgotne drzewostany z przewagą sosny *Pinus silvestris* z domieszką brzozy brodawkowatej *Betula pendula* i olszy czarnej *Alnus glutinosa* z zagłębieniami z okrężnicą bagienną *Hottonia palustris*. Torfowisko "Zocie" oraz jego najbliższy region jest jeszcze słabo rozpoznany pod względem faunistycznym. Niemniej jednak odnotowano tu gatunki zwierząt, chronione zarówno prawem krajowym, jak i wynikającym z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej i z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Z Dyrektywy Siedliskowej są tu bóbr europejski *Castor fiber* i kumak nizinny *Bombina orientalis*. Ponadto, chronione gady i płazy.⁷³

⁷³ Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH 280037 Torfowisko Zocie - Data aktualizacji 2014-04

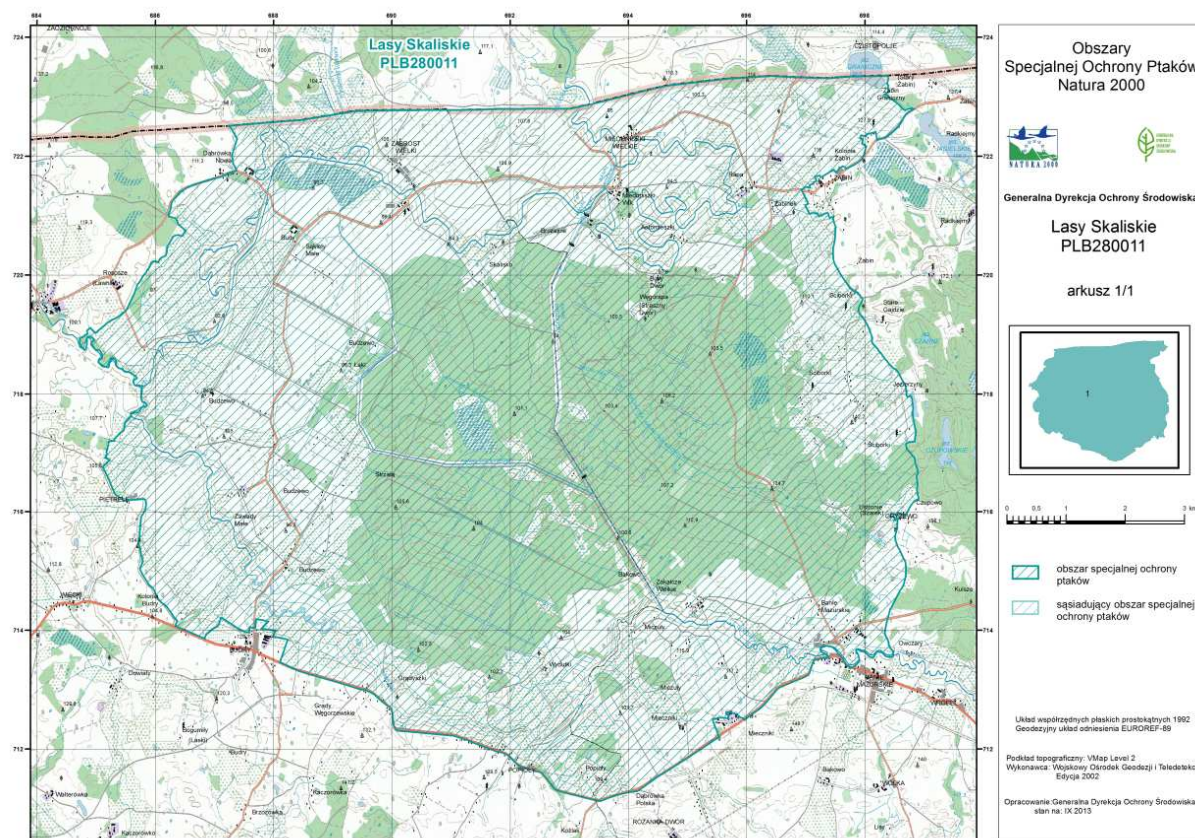
Ryc. 19. Obszar Natura 2000 Torfowisko Zocie w powiecie elckim.

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl>

Obszar Natura 2000 PLB 280011 Lasy Skaliskie

Obszar obejmuje Lasy Skaliskie oraz doliny rzek Gołdapi i Węgorapy. Na terenach leśnych dominują bory świerkowe i sosnowe, na znacznym obszarze rosnące na podłożu torfowym. Niewielkie enklawy z brzozą, olchą i dębem mają marginalne znaczenie lasotwórcze. Wewnątrz Lasów Skaliskich występuje "Bagno Minta", w latach 1980/1990 poddane znacznej sukcesji roślinności, jednak ostatnio dzięki spiętrzeniu wody przez bobry, teren ten znowu odzyskuje charakter otwartego torfowiska. W dolinach rzecznych otaczających kompleks leśny występuje cała gama otwartych siedlisk, od naturalnych, zabagnionych dolin rzecznych, przez ekstensywnie użytkowane łąki, do wielkoobszarowych terenów o intensywnym tempie uprawy. W wyniku prac melioracyjnych na początku XX w. powstał Kanał Brożajcki, który spowodował odwodnienie doliny Gołdapi w okolicach Budr. Przerzucenie wody z Gołdapi do Węgorapy ograniczyło naturalne wylewy rzek. W ostoi występuje co najmniej 16 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 1 gatunek z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W stosunkowo wysokiej liczebności (C7) występują: jarząbek, orlik krzykliwy (PCK), żuraw. W okresie wędrówek występuje co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego (C2) żurawia.⁷⁴

⁷⁴ Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLB 280011 Lasy Skaliskie - Data aktualizacji 2014-04

Ryc. 20. Obszar Natura 2000 Lasy Skalskie w powiecie gołdapskim.

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl>

Obszar Natura 2000 PLH 280049 Niecka Skaliska

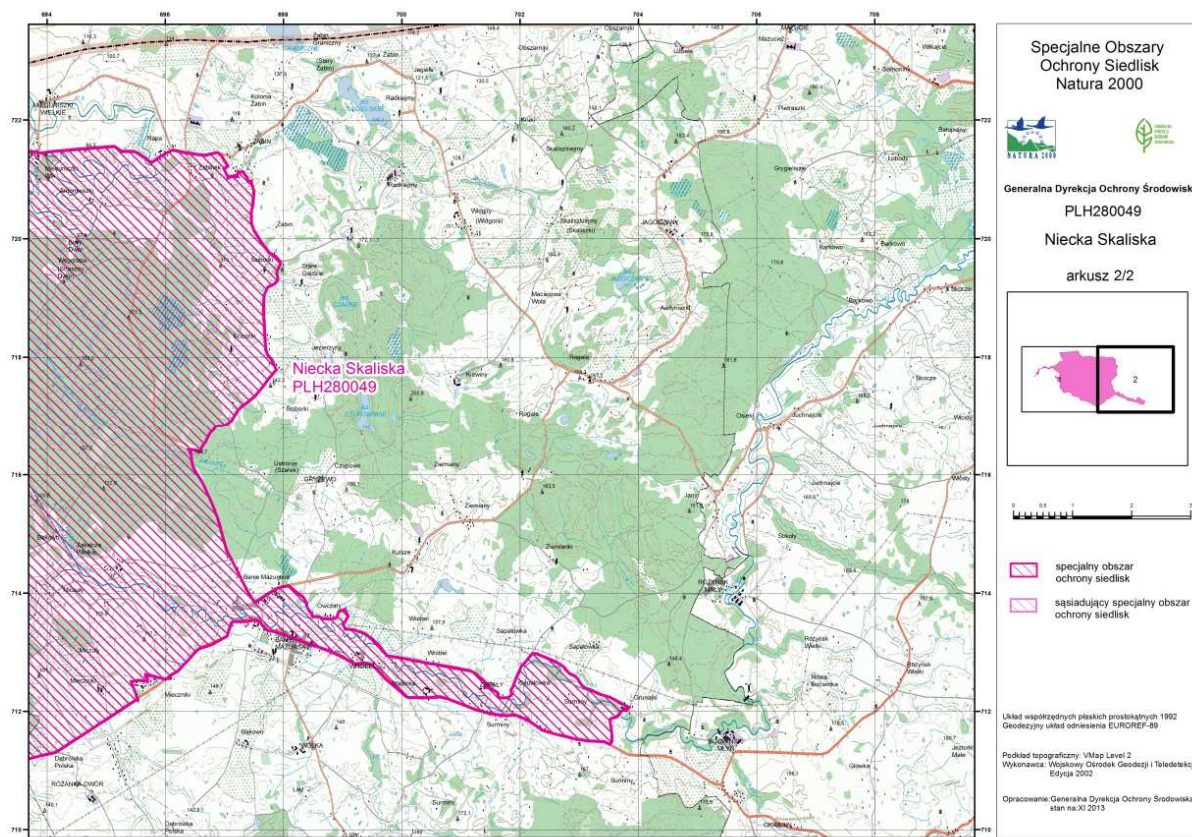
Obszar Niecki Skalskiej położony jest w północno-wschodniej części woj. warmińsko-mazurskiego na terenie gmin Banie Mazurskie (powiat gołdapski) i Budry (powiat węgorzewski). Rzeźba tego regionu jest charakterystyczna, jest to bowiem niecka zagłębienia końcowego jednej z faz zlodowaceń północnopolskich, pozbawiona jezior i modyfikowana przez współczesne procesy fluwialne rzek Węgorapy i Gołdapi. Niecka Skalska otoczona jest z trzech stron wzgórzami morenowymi - od zachodu tworzącymi mikroregion Wyniesienie Pawłowskie, z wysokościami 110-120 m n.p.m. w rejonie obszaru Natura 2000 i maksymalnie ponad 160 m n.p.m. Od południa Nieckę ograniczają położone poza obszarem Natura 2000 wzgórza Gór Piłackich sięgających maksymalnie do wysokości ponad 210 m n.p.m. oraz 120-150 m n.p.m. w sąsiedztwie obszaru Natura 2000. Od wschodu występują Pagórki Rogalskie, tworzące kolejny mikroregion, osiągające maksymalną wysokość ponad 190 m n.p.m. a sąsiedztwie obszaru Natura 2000 130-160 m n.p.m. Niecka Skalska jest płaskim obniżeniem wytopiskowym, położonym na wysokości około 92 m n.p.m. W części środkowej oraz południowo-wschodniej i wschodniej występują niewysokie wały piaszczyste, a w części wschodniej także stożek napływowy. Stwierdzona miąższość piasków i żwirów wynosi 5 do 8 m. W obszarze występują także zagłębienia wypełnione iłami i pyłami, których miąższość dochodzi nawet do 20 m. W części północnej występują także stosunkowo rozległe pokłady torfu, który w mniejszych zasięgach występuje jeszcze w innych częściach Niecki Skalskiej. W brzeżnej części Niecki

rozwinęły się stosunkowo szerokie lecz płytkie doliny rzek Węgorapy i Gołdapi, które przedostały się na obniżony teren niecki przełomowymi odcinkami przecinającymi Pagórki Pawłowskie na zachodzie (Węgorapa) i wzniesienia morenowe pomiędzy Pagórkami Rogalskimi na wschodzie i Górą Piłackimi na południu (Gołdapa). Rzeką Gołdapa rozwinęła swoją dolinę w części południowej oraz częściowo zachodniej Niecki Skaliskiej wraz z siecią licznych drobnych cieków dopływających. Rzeką Węgorapa wpływa na teren Niecki od strony zachodniej i płynie wzdłuż jej zachodniego i północnego obrzeża szerokimi zakolami meandrowymi. W części zachodniej rzece towarzyszy liczna sieć rowów melioracyjnych. W spłaszczonej części północnej charakterystyczne są łukowe odcinki rzeki z silnie rozwiniętymi zakolami meandrowymi. Zarówno rzeka Węgorapa, jak i Gołdapa wytworzyły liczne starorzecza jeszcze aktualnie w części z zachowanym lustrem wody. Porośnięte brzegi i głęboczki w korytach tych rzek stwarzają dobre warunki bytowania i rozrodu ryb

reofilnych. Na terenie prawie całej Niecki Skaliskiej wody gruntowe występują stosunkowo płytko, często lustro tych wód występuje na powierzchni, powodując rozległe zabagnienia. W XIX i na początku XX wieku utworzono sieci melioracyjne na terenie całej Niecki Skaliskiej, także w jej centralnej zalesionej części. W środkowej części powstał Kanał Brożajcki, o długości 7,6 km, łączący na południu Gołdapę z Węgorapą w części północnej. Wskutek szybkiego przerzucenia nim wód Gołdapi do Węgorapy wytworzyło się odwodnienie doliny Gołdapi w okolicy Budr oraz ograniczenie naturalnych wylewów rzek. W pobliżu wylotu Kanału Brożajckiego do Węgorapy uruchomiono w latach 90-tych XX wieku MEW Brożajcie o wysokości spadu 3,8 m. Jaz piętrzący nie jest wyposażony w przepławkę umożliwiającą wędrówkę ryb i innych organizmów. Na terenach leśnych dominują bory świerkowe i sosnowe, rosnące na znacznym obszarze na podłożu torfowym. Lasy zajmują około 45% powierzchni Niecki. Wśród lasów, obok grądów i borów mieszanych zachowała się mało zniekształcona świerczyna na torfie.

Na opisywanym obszarze stwierdzono występowanie 8 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Niecka Skłajska wyróżnia się obecnością licznych, dobrze zachowanych stanowisk świerczyny borealnej na torfie - zespołu *Sphagno girgensohnii-Piceetum*, który występuje wyłącznie w północno-wschodniej części kraju. Otoczone borami naturalne tarasy zalewowe rzeki Bachutki kryją fragmenty bardzo dobrze zachowanych łągów jesionowo-olszowych ze stanowiskami pióropusznika strusiego. Na gruntach świeżych i wilgotnych występują liczne stanowiska lasów grądowych i łągów dębowo-wiązowo- jesionowych, z których najlepiej zachowane jest stanowisko w historycznym miejscu w pobliżu wsi Rapa, otaczające grobowiec rodzinny von Farenheidów. Rzeki Gołdapa i Węgorapa posiadają naturalne koryta i liczne starorzecza, w których stwierdzono występowanie zbiorowisk roślinnych związków *Potamion* i *Nymphaeion*. Na ekstensywnie zagospodarowanych brzegach cieków występują ziołorośla nadrzeczne z kielisznikiem zarośliowym, sadźcem konopiastym (rząd *Convolvuletalia sepium*) W głębi zwartego kompleksu borów świerkowych znajduje się torfowisko *Minta*, z charakterystyczną toposekwencją zbiorowisk szuwarowych i torfowisk niskich klasy *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*. Znaczną wartością przyrodniczą są liczne łąki, dotąd ekstensywnie użytkowane w sposób tradycyjny, z zachowaną strukturą gatunkową łąk wilgotnych związków *Calthion*, *Filipendulion*, oraz łąk świeżych związku *Arrhenatherion elatioris*. Na terenie obszaru odnotowano 13 gatunków roślin podlegających ścisłej

ochronie prawnej oraz 24 gatunki chronione częściowo. Osobliwością florystyczną jest występowanie gatunku z Polskiej Czerwonej Księgi Roślin: wielosił błękitny. Na uwagę zasługują liczne stanowiska porostów nadrzewnych objętych ochroną gatunkową, w tym gatunki strefowe jak np. odnożyca jesionowa czy brodaczka kępkowa.⁷⁵

Ryc. 21. Obszar Natura 2000 Niecka Skaliska w powiecie gołdapskim.

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl>

Obszar Natura 2000 PLH 280005 Puszcza Romincka

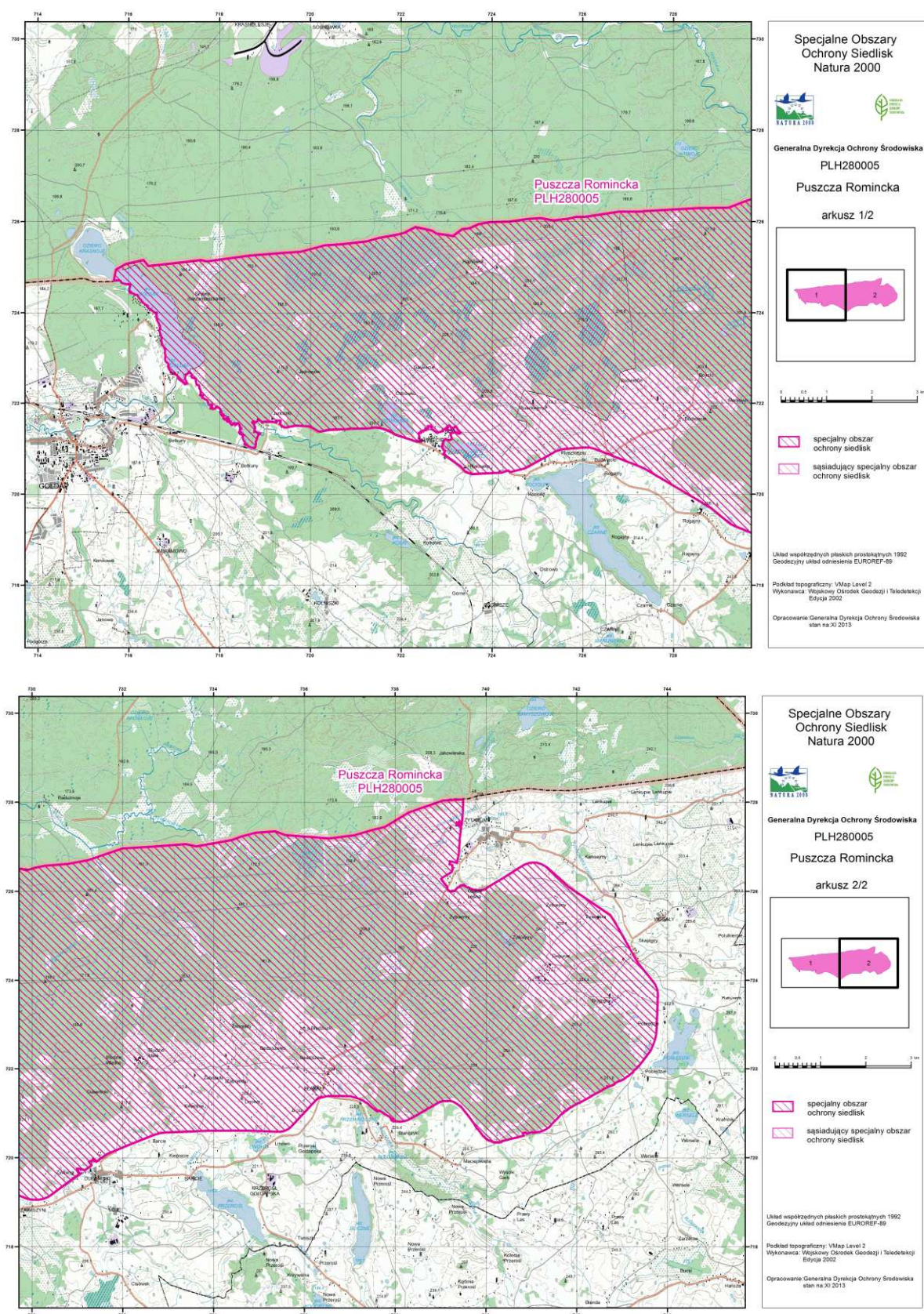
Puszcza Romincka to kompleks leśny, którego część znajduje się na terytorium Rosji, charakteryzujący się zróżnicowanym ukształtowaniem terenu, obecnością licznych cieków, występowaniem małych jezior i stosunkowo dużych obszarów torfowisk (jedno z nich zajmuje 150 ha). Puszcza leży na zapleczu moren czołowych fazy pomorskiej zlodowacenia Wisty. W silnie urozmaiconym krajobrazie znaczną powierzchnię zajmują pagórkowate wysoczyzny zbudowane z glin i piasków zwałowych. Liczne są wzgórza kemowe i moreny martwego lodu. Charakterystyczne są doliny rzek i mniejszych cieków, płynących w kierunku północnym (Błędzianka i jej dopływy - Bludzia, Czerwona Struga, Czarna oraz Żytkiejmska Struga z dopływami). Cieki te mają naturalny

⁷⁵ Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH 280049 Niecka Skaliska - Data aktualizacji 2014-04

charakter, meandrują lub płyną w dolinach głęboko wciętych w podłoże. Dolina Błędzianki - największej rzeki Puszczy wykształciła się w pasie utworów sandrowych. W dnie tej doliny często występują zagłębienia wytopiskowe. Można je spotkać także w innych fragmentach Puszczy (głównie w części północnej) i są one zwykle zatorfione. Na ciekach, zwłaszcza mniejszych, licznie występują tamy i rozlewiska bobrowe. Bardzo interesujące są torfowiska źródliskowe, wykształcone w postaci torfowisk kopułowych (np. w pobliżu rezerwatu "Czerwona Struga") i torfowisk wiszących np. w dolinie Błędzianki. Gliniaste pagórki i zbocza porośnięte są lasami, głównie liściastymi, z lipą, klonem, wiązem górskim, grabem i domieszką świerka, natomiast piaszczyste wzniesienia - leszczynowo-świerkowym lasem mieszanym. Równiny są zajęte przez świeże bory sosnowe i świerkowe, a sporadycznie przez bór świerkowy. W zatorfionych dolinach cieków rosną nadrzeczne lasy jesionowo-olszowe. Zagłębienia pojezierne zajęte są przez torfowiska. Z powodu swojej malowniczej rzeźby terenu oraz dużego udziału świerka Puszcza Romincka przypomina lasy tajgi. Puszcza Romincka jest najbardziej na północ wysuniętym dużym kompleksem leśnym w Polsce. Jej klimat cechuje wyraźny kontynentalizm, co sprzyja występowaniu licznych elementów borealnych, zarówno wśród flory, jak i zespołów roślinnych. Niemal wszystkie zespoły leśne występują w borealnych odmianach, co wyraża się obecnością grupy gatunków o północnym typie zasięgu, często na reliktowych, izolowanych stanowiskach. Szczególnie wysoką naturalnością odznaczają się śródleśne torfowiska, na których występuje między innymi świerczyna na torfie *Sphagno girgensohnii-Piceetum*. Puszcza ma duże znaczenie dla zachowania leśnych i torfowiskowych zbiorowisk roślinnych o cechach borealnych, a torfowisko wysokie chronione w rezerwacie przyrody "Mechacz Wielki" należy do najlepiej wykształconych i zachowanych kompleksów torfowych w Polsce. Łącznie stwierdzono tu 9 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Puszcza jest ważnym refugium fauny leśnej z wilkiem i rysiem, a także ważną ostoją wydry i bobra. Występuje tu również wiele innych rzadkich i zagrożonych gatunków zwierząt i roślin. Jako szczególnie istotne w skali Polski należy wymienić stanowiska następujących gatunków roślin: turzyca skąpokwiatowa *Carex pauciflora*, turzyca życicowa *C. loliacea*, *C. disperma*, *C. atherodes*, turzyca bagienna *C. limosa*, turzyca strunowa *C. chordorrhiza*, brzoza niska *Betula humilis*, malina moroszka *Rubus chamaemorus*, rosziczka długolistna *Drosera anglica*, fiołek torfowy *Viola epipsila*, manna litewska *Glyceria lithuanica*. Obszar ma również duże znaczenie dla ochrony ptaków.⁷⁶

⁷⁶ Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH 280005 Puszcza Romincka - Data aktualizacji 2014-04

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DLA PROJEKTU „PRO EGO 2014-2020”

Ryc. 22. Obszar Natura 2000 Puszcz Romincka w powiecie gołdapskim

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl>

Obszar Natura 2000 PLH280016 Ostoja Borecka

Duży kompleks leśny z udziałem drzewostanów liściastych, ze znaczącą domieszką świerka. Drzewostany mają charakter naturalny, część z nich osiągnęła wiek powyżej 150 lat. Silnie zróżnicowana rzeźba terenu (znaczące deniwelacje) została ukształtowana w okresie zlodowacenia. Miejsca położone w obniżeniach pokrywają bagienne typy lasu lub otwarte trzęsawiska. Teren poprzecinany jest licznymi strumieniami i obfituje w małe zbiorniki wodne. Ostoja obejmuje też kompleks jezior (jedno z największych to Łaśno). W południowo-zachodniej części ostoji znajduje się jezioro Żabinek położone w kotlinie eworsyjnej, z dnem porośniętym łąkami ramienicowymi. Liczne śródleśne łąki są silnie wilgotne.

Ważna ostoja fauny leśnej z wilkiem *Canis lupus* i żubrem *Bison bonasus* (jedno z 5 wolno żyjących stad w Polsce). Ogółem stwierdzono występowanie 7 gatunków zwierząt i 4 gatunki roślin z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Dobrze zachowane płaty roślinności naturalnej - zidentyfikowano tu 11 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Miejsce występowania rzadkiego zespołu *Scolochloetum festucaceae*. Jest to jeden z ważniejszych obszarów w Europie dla zachowania klasycznych lasów liściastych typu środkowoeuropejskiego, tzw. grądu subkontynentalnego z *Tilia cordata*, *Carpinus betulus*, *Acer platanoides* i *Ulmus glabra*, który występuje również w unikatowej odmianie zboczowej. Ważna jest też ciągłość bazy genetycznej różnych populacji od czasu średniowiecza, a także dobrze zachowane profile glebowe i leśne. Naturalne stanowiska cisa występują tu na wschodniej granicy zasięgu. Puszcza Borecka jest ważną ostoją ptaszą o randze europejskiej E-20.⁷⁷

Obszar Natura 2000 PLB280006 Puszcza Borecka

Obszar obejmuje zwarty kompleks leśny Puszczy Boreckiej, w skład którego wchodzi lasy liściaste i mieszane o bardzo zróżnicowanym typie siedliskowym. Duże przestrzenie zajmują drzewostany świerkowe rosnące na siedlisku lasowym. Rzeźba terenu jest mocno zróżnicowana, obniżenia zajęte są przez bagniste typy lasu lub przez otwarte mokradła. Puszcę odwadniają liczne rzeki - w większości należące do zlewni rzeki Ełk, dopływu Biebrzy i tylko niewielki jej obszar jest odwadniany przez cieki wpadające do rzeki Gołdapi oraz należące do zlewni Wielkich Jezior Mazurskich. Na obszarze puszczy znajduje się wiele drobnych zbiorników wodnych i kilka niewielkich jezior; na jej południowo-wschodnim skraju znajduje się zespół jezior z których największym jest jezioro Łaśno. W puszczy znajduje się wiele śródleśnych łąk, niektóre z nich są silnie zawilgocone. Szereg drzewostanów puszczańskich ma naturalny charakter.

Ostoja ptasia o randze europejskiej E 20. Występuje co najmniej 25 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 9 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowym obszar zasiedla powyżej 10% populacji krajowej (C6) dzięcioła białogrzbietego (PCK) i co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących gatunków ptaków: bocian czarny, dzięcioł średni, dzięcioł trójpalczasty (PCK), dzięcioł zielonosiwy, muchotłówka białoszyja, orlik krzykliwy (PCK), rybotów

⁷⁷ Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH280016 Ostoja Borecka - Data aktualizacji 2014-04

(PCK), żuraw; w stosunkowo wysokiej liczebności (C7) występują: bielik (PCK), kania czarna (PCK), jarząbek i zimorodek.⁷⁸

Pomniki Przyrody

Na terenie powiatu etckiego występują 32 pomniki przyrody, w tym 28 drzew lub aleje drzew oraz 4 głązy narzutowe.⁷⁹

Na terenie powiatu gołdapskiego znajduje się 40 pomników przyrody, w tym pojedyncze drzewa, aleje i grupy drzew oraz głązy narzutowe.⁸⁰

Na terenie powiatu oleckiego znajdują się 43 pomniki przyrody, w tym 42 to pojedyncze drzewa lub grupy drzew gatunków rodzimych: cisy, dęby, jesiony, klony świerki, lipy i modrzewie i 1 głąz narzutowy położony na terenie gminy Kowale Oleckie. Najwięcej drzew pomnikowych znajduje się w północno-zachodniej części gminy Kowale Oleckie - 15 i na terenie gminy Świętajno - 15, na terenie gminy Olecko - 7, na terenie gminy Wieliczki - 5.⁸¹

Zespoły Przyrodniczo-Krajobrazowe

- **Gołdapska Struga** - obejmuje dolinę potoku spływającego za wschodnich zboczy Gołdapskiej Góry na odcinku 3 km, wraz z przyległym otoczeniem, o łącznej powierzchni 183 ha. Powołany został w 1999 roku Rozporządzeniem Nr 132 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 1999 r. Nr 46, poz. 866).⁸²
- **Tatarska Góra** - zespół ten, o powierzchni 575 ha, powołany został w 1999 roku Rozporządzeniem Nr 133 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 1999 r. Nr 46, poz. 867).⁸³ Teren chroniony obejmuje obszar Tatarskiej Góry, która jest jednym z najwyższych wzniesień morenowych (307,8 m n.p.m.) w obrębie Szeskich Wzgórz na Pojezierzu Mazurskim. Bogato ukształtowaną czołowomorenową rzeźbę terenu uzupełnia w partii podszczytowej niewielkie (7 ha) jezioro dystroficzne oraz otaczające je torfowiska wysokie i przejściowe z bogatą roślinnością torfowiskową, jak również zespoły łąkowe.⁸⁴
- **Torfowisko Zocie** - obejmuje tereny polodowcowe z bardzo dobrze zachowanym torfowiskiem przejściowym o powierzchni 660 ha, położony jest na terenie gminy Kalinowo,

⁷⁸ Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLB280006 Puszcza Borecka - Data aktualizacji 2014-04

⁷⁹ Program Ochrony Środowiska Powiatu Etckiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019

⁸⁰ Program Ochrony Środowiska Powiatu Gołdapskiego

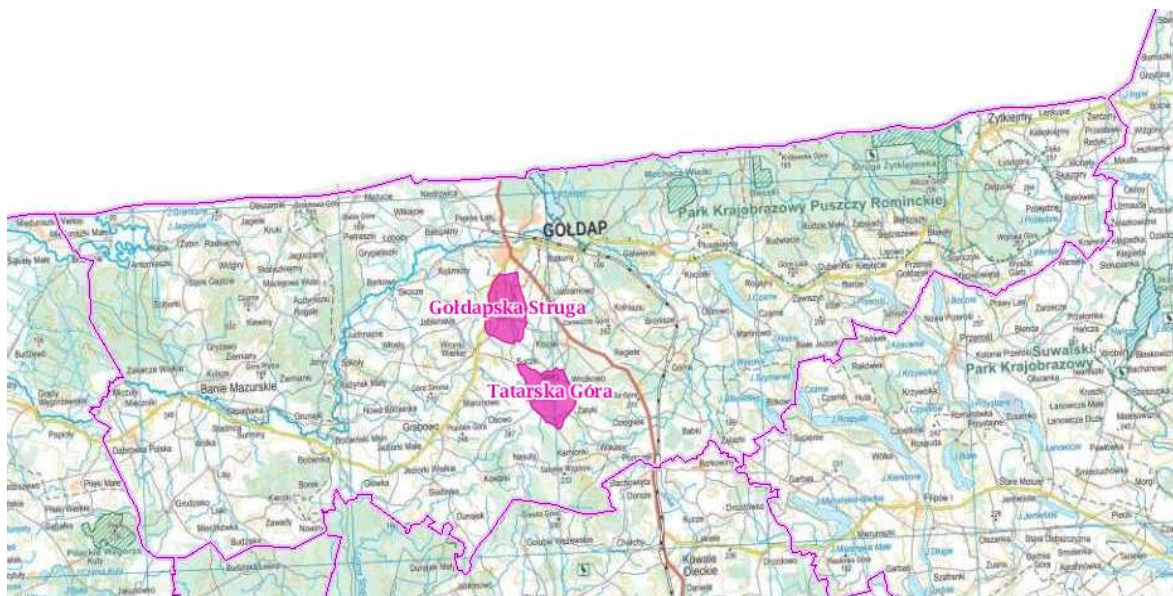
⁸¹ Program Ochrony Środowiska Dla Powiatu Oleckiego Na Lata 2013-2016 Z Perspektywą Do Roku 2020

⁸² Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody <http://crfop.gdos.gov.pl/>

⁸³ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody <http://crfop.gdos.gov.pl/>

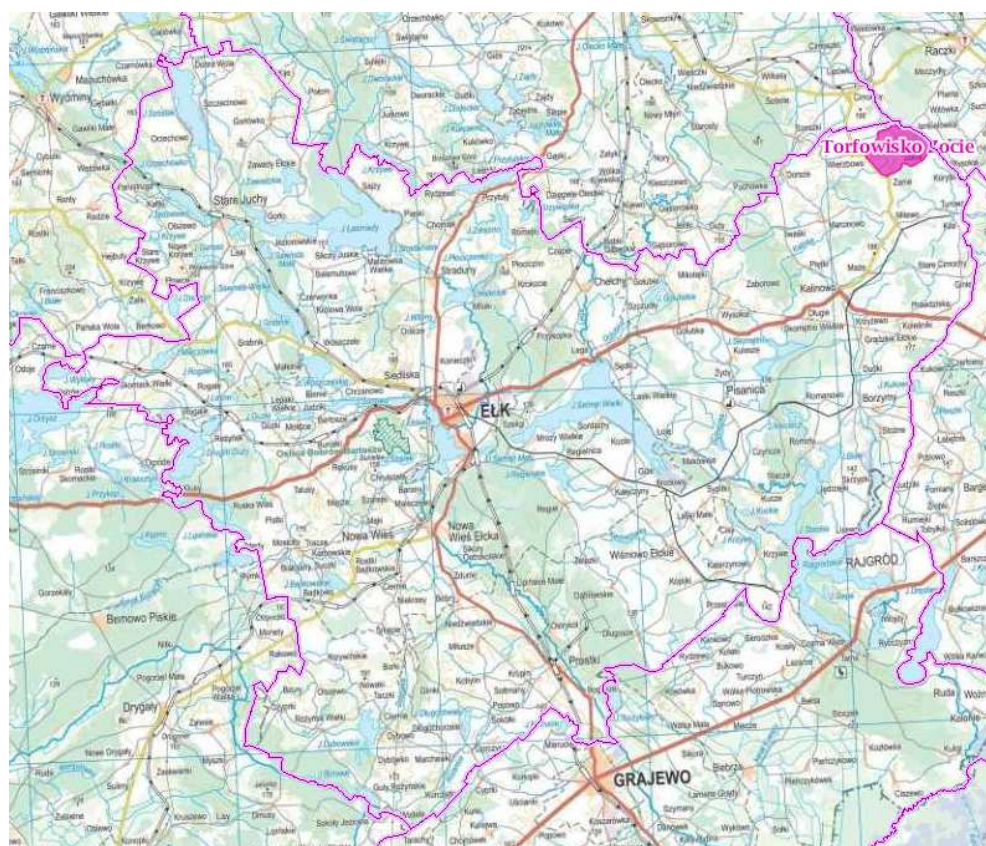
⁸⁴ Strategia Rozwoju Powiatu Gołdapskiego

powołany został w 2007 r. Rozporządzeniem Nr 21 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 20 lipca 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 109, poz. 1553).⁸⁵

Ryc. 23. Zespoły przyrodniczo krajobrazowe w powiecie gołdapskim

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

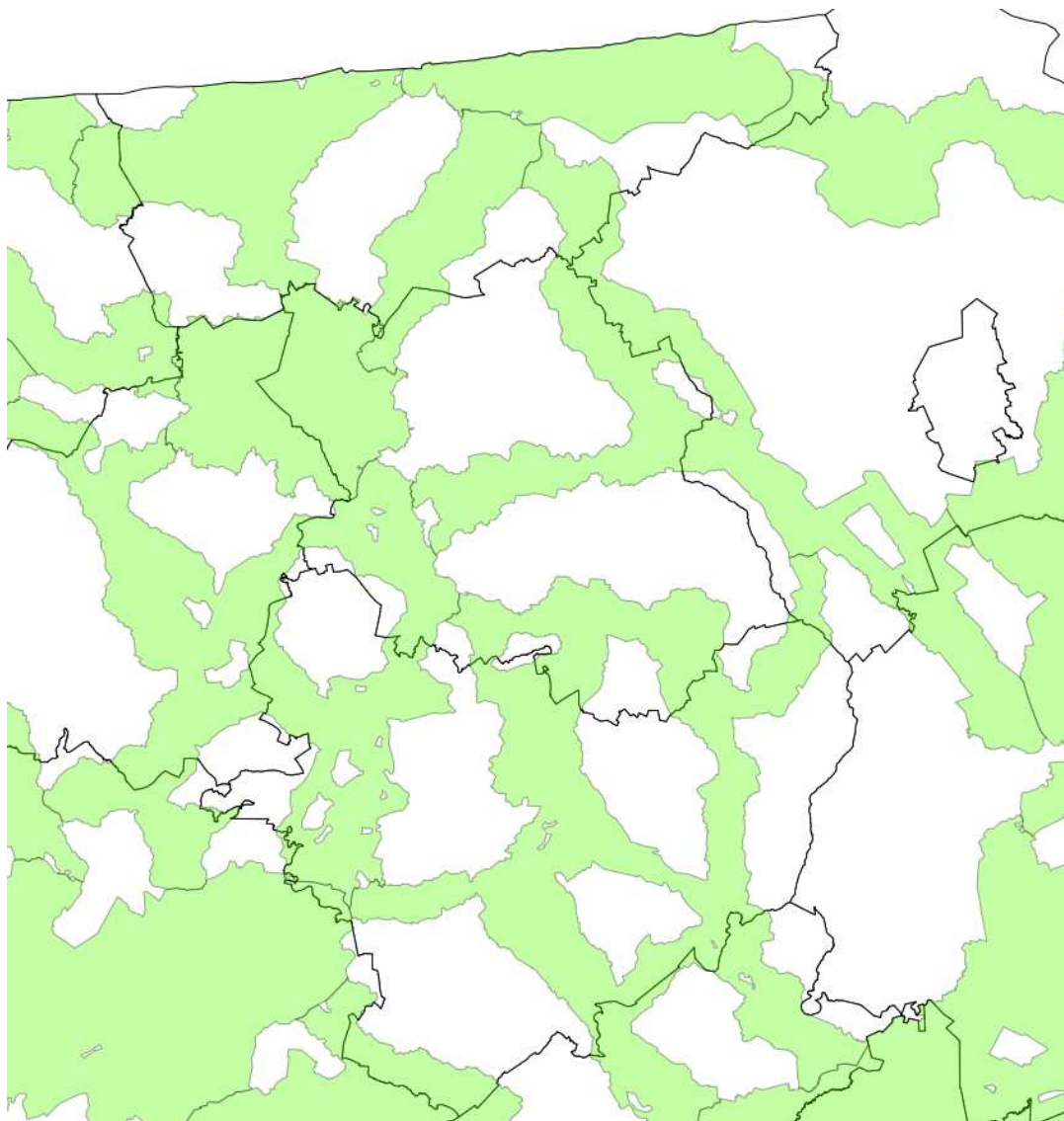
Ryc. 24. Zespoły przyrodniczo krajobrazowe w powiecie etckim

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

⁸⁵ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody <http://crfop.gdos.gov.pl/>

W obszarze EGO przebiegają następujące korytarze ekologiczne:

- Lasy Skaliskie KPn-6B
- Puszcza Romincka KPn-6
- Puszcza Romincka - Puszcza Augustowska KPn-4A
- Dolina Rospudy KPn-4B
- Szeskie Wzgórza KPn-6A
- Puszcza Borecka - Nizina Pruska KPn-7B
- Puszcza Borecka KPn-7
- Puszcza Borecka - Puszcza Piska KPn-7A
- Pojezierze Etckie KPn-1D
- Puszcza Piska GKPN-8
- Dolina Biebrzy - Puszcza Piska korytarz północny GKPN-1A

Ryc. 25. Korytarze ekologiczne w obszarze EGO.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk w Białowieży.

6.2. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Określenie wariantu „0”, czyli brak realizacji celów założonych w projekcie Programu PRO EGO 2014-2020 stanowi punkt odniesienia dla oceny stanu środowiska lub identyfikacji i waloryzacji oddziałujących na nie czynników w wariantcie zakładającym realizację *Programu*.

W niniejszej *Prognozie* w celu oszacowania możliwych do wystąpienia zmian w środowisku w przypadku wariantu „0”, przyjęto, iż odstąpienie od realizacji zamierzeń określonych w projekcie *Programu* zmniejszy szanse na ograniczenie występujących już obecnie negatywnych trendów lub na wzmocnienie pozytywnych tendencji w dziedzinie środowiska i możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru EGO.

Wśród najistotniejszych negatywnych zmian wywołanych brakiem realizacji projektu *Programu* można wymienić:

- wzrost niekorzystnych oddziaływań, takich jak emisja zanieczyszczeń do powietrza, nasilenie hałasu i wibracji wynikających z intensywnego ruchu komunikacyjnego, złego stanu nawierzchni dróg, spadek dynamiki i zakresu prac procesów związanych z modernizacją istniejącej infrastruktury drogowej,
- wzrost presji na środowisko oraz pogorszenie jego stanu w wyniku braku wprowadzania nowoczesnych rozwiązań, o zdecydowanie mniejszym negatywnym oddziaływaniu na środowisko niż obecnie, w zakresie infrastruktury technicznej, w tym między innymi: budowa lub modernizacja infrastruktury wodno - ściekowej,
- zwiększenie zagrożeń nadzwyczajnych powierzchni ziemi i środowiska gruntowo-wodnego spowodowane skutkami katastrof drogowych (będących wynikiem braku poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego lub pogarszania się istniejącego stanu, w wyniku wzrostu natężenia ruchu, przy jednoczesnym złym stanie technicznym dróg) oraz skutkami katastrof kolejowych powodowanych przewozem ładunków niebezpiecznych,
- dewastacja terenów zieleni oraz ich zaśmiecanie wynikające ze wzrostu antyekologicznych postaw społeczeństwa.

Parametry jakościowe powietrza kształtowane są w szczególności poprzez działania podejmowane w sferze transportu. Należy jednak przyjąć, iż niezależnie od realizacji dokumentu poddanego niniejszej ocenie, regulacje prawne w zakresie standardów jakości środowiska oraz prowadzony monitoring środowiska przyczyniać się będą do sukcesywnej poprawy jakości powietrza. Nie mniej jednak zakłada się, iż podjęte w ramach *Programu* działania oraz nakłady w sektorze infrastruktury drogowej winny odnieść wymierne pozytywne skutki w postaci zmniejszenia presji antropogenicznej na środowisko w zakresie zarówno źródeł, jak i ładunku substancji odprowadzanych do powietrza. Brak wdrożenia dokumentu spowolni te procesy.

Uwarunkowania prawne wymuszają konieczność wdrażania prawidłowych rozwiązań w zakresie gospodarki wodno - ściekowej, w tym budowy oczyszczalni ścieków, realizacji systemów kanalizacji sanitarnej oraz deszczowej. Jednak wskutek rozwoju analizowanego terenu istniejące systemy techniczne mogą stać się niewystarczające. Wobec powyższego bardzo istotne znaczenie ma zabezpieczenie środowiska przyrodniczego poprzez dostosowanie istniejących elementów sieci infrastruktury technicznej. Brak realizacji *Programu* przyczyni się do sytuacji, w której w mniejszym stopniu oraz wolniej przebiegać będą procesy związane z modernizacją istniejącej oraz budową nowej infrastruktury technicznej, co w przypadku przestarzałych technologii lub awaryjności urządzeń w wyniku ich technicznego zużycia może stwarzać zagrożenia dla środowiska.

Rozpatrując negatywne i pozytywne skutki, jakie może wywołać wybór wariantu „0” stwierdza się, iż korzystniejszym rozwiązaniem dla środowiska przyrodniczego jest realizacja założeń analizowanego projektu *Programu*. Niemniej jednak należy zaznaczyć, iż wszystkie prace, w szczególności związane z robotami budowlanymi powinny być prowadzone z poszanowaniem środowiska, przez co na etapie budowy negatywne oddziaływanie będzie miało jedynie charakter chwilowy.

7. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA ISTNIEJĄCYCH PROBLEMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI DOTYCZĄCYCH OBSZARÓW PODLEGAJĄCYCH OCHRONIE NA PODSTAWIE USTWY Z DNIA 16 KWIETNIA 2004 R. O OCHRONIE PRZYRODY

Przy ustalaniu celów Programu "PRO EGO 2014-2020" wykorzystano m.in. analizę stanu społeczno-gospodarczego oraz stanu środowiska na terenie EGO, a także wyniki badań i analizy SWOT. Z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, wśród najistotniejszych problemów ochrony środowiska należy wymienić:

- zły stan techniczny dróg krajowych (w tym przewożących ładunki niebezpieczne) - systematyczny wzrost hałasu pochodzenia komunikacyjnego
- zanieczyszczenie środowiska odpadami poprzez dzikie wysypiska, co powoduje dysharmonię w krajobrazie, jak również poważne zagrożenie dla stabilności środowiska glebowego, wodnego i atmosferycznego,
- intensywną eksploatację zasobów przyrodniczych (wód, gleb, powietrza, krajobrazu), przebiegająca w sposób niekontrolowany, co wpływa na stopniową degradację i dewastację zasobów,

- niewystarczający stopień zwodociągownienia i skanalizowania, co wpływa niekorzystnie na stan zdrowia mieszkańców, jak również oddziałuje na środowisko (np. nieuszczelnione szamba, przydomowe zanieczyszczają wody podziemne),
- emisja zanieczyszczeń do powietrza pochodząca z indywidualnych źródeł ciepła opalanych odpadami komunalnymi, niska jakość używanych paliw - podnosi zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego,
- brak zieleni izolacyjnej wzdłuż dróg i obiektów na terenie miast, która mogłaby w niewielkim stopniu zmniejszyć oddziaływanie hałasu i zanieczyszczeń powietrza,
- nasilająca się presja turystyki na środowisko,
- transport substancji niebezpiecznych przez analizowany obszar, stanowi zagrożenie dla ludności i środowiska przyrodniczego,
- silna konkurencja w procesie ubiegania się o fundusze unijne oraz inne środki zewnętrzne - prowadzi ona do zniechęcenia, a tym samym do zahamowania rozwoju lokalnego w zakresie infrastruktury drogowej i turystyczno-wypoczynkowej,
- pogłębienie nieskuteczności w egzekwowaniu przepisów prawa miejscowego, w szczególności w zakresie ładu przestrzennego i estetyki - wpływa na brak systematyczności i samowolę w wykonywanych działaniach.

Położenie obszaru EGO w terenach cennych przyrodniczo, w tym Natura 2000 może również wiązać się z potencjalnymi problemami i zagrożeniami dla tych terenów, jednak realizacja zapisów zawartych w *Programie*, którego nadrzędną zasadą jest zasada zrównoważonego rozwoju, powinno przyczynić się do poprawy poszczególnych komponentów środowiska, a więc pośrednio lub bezpośrednio będzie miała pozytywny wpływ na obszary cenne przyrodniczo.

W odniesieniu do potencjalnego zagrożenia obszarów chronionych (na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody) występujących na obszarze EGO, identyfikacja wpływu zagrożeń została przedstawiona w postaci poniższej tabeli.

Tab. 3. Problemy ochrony środowiska w związku z występowaniem obszarów podlegających ochronie

Forma ochrony przyrody	Nazwa formy ochrony	Potencjalne zagrożenia
Pomniki przyrody		W przypadku pomników drzew, drzewostanów, może wystąpić zagrożenie istnienia z powodu czynników pogodowych, zagrożeń powodowanych przez wystąpienie szkodników owadzych. Brak systematycznego monitoringu stanu pomników przyrody i objęcia właściwymi formami pielęgnacji, ze względu na brak środków finansowych.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DLA PROJEKTU „PRO EGO 2014-2020”

Forma ochrony przyrody	Nazwa formy ochrony	Potencjalne zagrożenia
Zespoły Przyrodniczo-Krajobrazowe	Gołdapska Struga Tatarska Góra Torfowisko Zocie	Zagrożenia wynikają przede wszystkim z zanieczyszczenia środowiska związanego ze zwiększoną antropopresją: nasilająca się presja turystyki i zanieczyszczenia środowiska związane z jej rozwojem, nieskanalizowany ruch turystyczny, zanieczyszczenia wód, wnikanie gatunków obcych geograficznie i ekologicznie, zaśmiecanie, wydeptywanie.
Rezerwat Przyrody	Ostoja Bartosze Boczki Czarnówko Czerwona Struga Dziki Kąt Mechacz Wielki Struga Żytkiejmska Torfowisko na Tatarskiej Górze Uroczysko Kramik Cisowy Jar Lisowy Jar Mazury	Do głównych zagrożeń zaliczyć należy nasilającą się presję turystyki i zanieczyszczenia środowiska związane z jej rozwojem, nieskanalizowany ruch turystyczny, zanieczyszczenia spowodowane występowaniem dzikich wysypisk, zanieczyszczenie gleby i wody, antropopresja.
Park Krajobrazowy	Puszczy Romnickiej	Zagrożenia wynikają przede wszystkim z zanieczyszczenia środowiska związanego ze zwiększoną antropopresją: nasilającą się presja turystyki i zanieczyszczenia środowiska związane z jej rozwojem, nieskanalizowany ruch turystyczny, zanieczyszczenia wód i gleby, wnikanie gatunków obcych geograficznie i ekologicznie, zaśmiecanie, wydeptywanie, niszczenie runa.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DLA PROJEKTU „PRO EGO 2014-2020”

Forma ochrony przyrody	Nazwa formy ochrony	Potencjalne zagrożenia
Obszar Chronionego Krajobrazu	Doliny Legi Doliny Błędzianki Doliny Gołdapy i Węgorapy Grabowo Jezioro Orzyskie Jezioro Oleckie Jezioro Rajgrodzkie Pojezierza Etckiego Puszczy Boreckiej Puszczy Romnickiej Wzgórz Dybowskich Wzgórz Szeskich	Zagrożenia wynikają przede wszystkim z zanieczyszczenia środowiska związanego ze zwiększoną antropopresją: nasilającą się presją turystyki i zanieczyszczenia środowiska związane z jej rozwojem, nieskanalizowany ruch turystyczny, zanieczyszczenia wód i gleby, wnikanie gatunków obcych geograficznie i ekologicznie, zaśmiecanie, wydeptywanie.
OSO Natura 2000	Ostoja Polygon Orzysz PLB280014	Stosowanie oprysków chemicznych wpływające na redukcję bazy pokarmowej. Obiekty, budynki wojskowe stanowiące element krajobrazu - Wykonywanie robót i prac ziemnych (okopy, wykopy), często o stromych ścianach, które mogą stanowić pułapkę dla nietlonych osobników, Zaniechanie użytkowania dla celów wojskowych - Zanik odpowiednich siedlisk (wrzosowisk, borówczysk, mozaiki siedlisk oraz ekotonów) oraz aren tokowych, spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych - osuszanie terenu, intensywne koszenie lub niewłaściwe koszenie, zalesianie terenów otwartych - zanik siedlisk otwartych. Zarastanie siedlisk (sukcesja wtórna roślinności zaroślowej)
	Puszcza Borecka PLB280006	Wycinka starodrzewi, turystyka, osuszanie mokradel eksploatacja drzewostanów nad wodami, eksploatacja starodrzewi zaburzona struktura wiekowa i gatunkowa lasów na siedliskach grądowych, rozpraszanie zabudowy, chemizacja środowiska, zanik polan, eutrofizacja jezior, wycinanie starodrzewi, konkurencja pokarmowa ze strony kormorana.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DLA PROJEKTU „PRO EGO 2014-2020”

Forma ochrony przyrody	Nazwa formy ochrony	Potencjalne zagrożenia
	Lasy Skalskie PLB280011	Intensyfikacja rolnictwa, zalesianie terenów otwartych, niewłaściwa gospodarka leśna, zabudowa rozproszona, usuwanie martwych i umierających drzew, atropopresja
SOO Natura 2000	Jezioro Woszczelskie PLH280034	Brak kanalizacji w okolicznych miejscowościach i nadmierna zabudowa letniskowa oraz duża liczba pomostów, przez które niszczone jest pas roślinności szuwarowej i zanurzonej, powodują silną eutrofizację zbiornika. W połączeniu ze spadkiem poziomu wody w wyniku nieprawidłowego funkcjonowania urządzeń piętrzących na odpływie, zbiornik ulega szybkiej degradacji. Dodatkowym zagrożeniem jest niszczenie trzciny, zarówno w okresie wegetacji jak również zimą. Głównym zagrożeniem istniejącym i potencjalnym jest nadmierna wycinka drzew i pozyskanie drewna. Powoduje to niedobory martwego drewna i starych osobników drzew. Usuwanie konarów i pni drzew z nurtu cieku dopływającego do jeziora Woszczelskiego negatywnie wpływa na samo jezioro oraz na hydrologiczną strukturę cieku. Nadmierne obniżenie poziomu wody ma wpływ na siedlisko łągu.

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DLA PROJEKTU „PRO EGO 2014-2020”

Forma ochrony przyrody	Nazwa formy ochrony	Potencjalne zagrożenia
	Murawy na Pojezierzu Etckim PLH280041	Zarzucenie pasterstwa, brak wypasu - brak prowadzenia wypasu, co może skutkować zarastaniem muraw drzewami i krzewami. Stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych - negatywny wpływ na murawy chemizacji przy stosowaniu jej na uprawach w pobliżu pól siedliska. Nawożenie /nawozy sztuczne/ - negatywny wpływ na murawy chemizacji przy stosowaniu jej na uprawach w pobliżu pól siedliska Potencjalne zagrożenia to również: zbyt intensywny wypas na płatach chronionego siedliska, ewolucja biocenotyczna, sukcesja - zarastanie muraw drzewami i krzewami, wydobywanie piasku i żwiru - eksploatacja kruszywa z pagórków kemowych, porastanych przez chronione siedlisko, zalesianie terenów otwartych - wprowadzenie zadrzewień na płaty chronionego siedliska, silna urbanizacja, intensyfikacja hodowli zwierząt prowadząca do zbyt intensywnego wypasu na chronionych siedliskach, pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych /obiektów rekreacyjnych - zaśmiecanie, lokalizowanie upraw rolnych na płatach siedliska
	Torfowisko Zocie PLH280037	Eutrofizacja, związana m.in. z intensyfikacją rolnictwa i zabudową brzegów sukcesja naturalna, a także odwodnienia, zakłócanie stosunków wodnych, silna antropopresja
	Ostoja Borecka PLH280016	Eutrofizacja, związana m.in. z intensyfikacją rolnictwa i zabudową brzegów sukcesja naturalna w kierunku borów bagiennych, a także odwodnienia, zakłócanie stosunków wodnych, silna antropopresja

Forma ochrony przyrody	Nazwa formy ochrony	Potencjalne zagrożenia
	Niecka Skaliska PLH280049	Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie (zasypywania, w celu powiększania areалу gruntów nadających się do zagospodarowania rolniczego), modyfikowanie akwenów wód stojących (zamiana starorzeczy na stawy rybne, wykorzystywanie zasobów wody do zasilania stawów rybnych), intensywne koszenie lub zaniechanie / brak koszenia (powodujące niekorzystne zmiany składu florystycznego, sukcesja), wypas intensywny (niekorzystne zmiany składu florystycznego) lub zarzucenie pasterstwa, brak wypasu (zarastanie przez podrost drzew i krzewów), wycinka lasu (zręby zupełne), modyfikowanie przepływów wodnych (pływów i prądów morskich) (powodujące zmiany uwilgotnienia siedliska)
	Puszcza Romnicka PLH280005	Zagrożenia wynikają przede wszystkim z zanieczyszczenia środowiska związanego ze zwiększoną antropopresją: nasilającą się presją turystyki i zanieczyszczenia środowiska związane z jej rozwojem, nieskanalizowany ruch turystyczny, zanieczyszczenia wód i gleby, wnikanie gatunków obcych geograficznie i ekologicznie, zaśmiecanie, wydeptywanie.

Źródło: Opracowanie własne EKOTON sp. z o. o.

Obszar EGO jest bogaty w różnorodne formy ochrony przyrody, co świadczy o wysokim stopniu naturalności przyrody i jej szczególnych walorach. Potencjalne zagrożenia środowiska mogące wpływać na obszary objęte ochroną wynikają przede wszystkim z nasilonego ruchu turystycznego, zwłaszcza w sezonie letnim oraz ciągle niewystarczającego stanu infrastruktury turystycznej: wyznaczonych szlaków turystycznych (kładek, ścieżek), miejsc parkingowych, miejsc odpoczynku, koszy na odpady, tablic informujących o zasadach zachowania na danym obszarze. Oprócz powierzchniowych form ochrony przyrody, na analizowanym terenie występują drzewa objęte ochroną jako pomniki przyrody. Największym zagrożeniem, oprócz czynników naturalnych (obumieranie, niszczenie przez wichury) jest niepodejmowanie działań polegających na spowalnianiu naturalnych procesów (obcinanie suchych konarów, impregnacja środkami grzybo- i owadobójczymi). Oczywiście dotyczy to tylko obiektów rosnących poza lasami. W środowisku naturalnym, w parkach narodowych czy rezerwach drzewa podlegają procesom starzenia się, zamierania i rozkładu. W dalszym ciągu są podejmowane niewystarczające środki finansowe na czynną ochronę tego rodzaju zabytków przyrody.

Skuteczna ochrona wielu gatunków zwierząt wymaga nie tylko ochrony gatunkowej czy obszarowej. Niezbędne jest również zachowanie, łączności ekologicznej pomiędzy płatami siedlisk

dostępnych dla tych zwierząt. Jest to szczególnie ważne w przypadkach gatunków o znacznych wymaganiach przestrzennych, jak np. duże drapieżniki. Zbyt małe i dodatkowo izolowane populacje zagrożone są wyginięciem ze względu na ich niewielką zmienność genetyczną i silny wpływ czynników losowych. Poszczególne gatunki zwierząt przemieszczają się najczęściej wielokrotnie wzdłuż tych samych obszarów - które dobrze znają i które zapewniają im bezpieczeństwo. Stąd istotna rola korytarzy ekologicznych umożliwiających zmniejszenie stopnia izolacji poszczególnych płatów siedlisk i ułatwienie przemieszczania się organizmów pomiędzy nimi, a co za tym idzie, zwiększenie prawdopodobieństwa kolonizacji izolowanych płatów. Korytarze powodują zwiększenie przepływu genów pomiędzy płatami siedlisk zapobiegające utracie różnorodności genetycznej oraz przeciwdziałające depresji wsobnej a także kształtują obniżenie śmiertelności, szczególnie wśród osobników młodych, wypartych z płatów dogodnych siedlisk, wskutek zachowań terytorialnych.

Przez analizowany obszar EGO przebiegają korytarze ekologiczne. Wzdłuż korytarzy może odbywać się ekspansja wielu gatunków zwierząt, zwłaszcza związanych z różnymi typami środowisk zarówno leśnych, jak i odkrytych. Korytarz ekologiczny z racji swego przeznaczenia powinien charakteryzować się dobrym stanem środowiska. W dolinie jednym z najważniejszych czynników jest czystość wody w rzece, zależąca od gospodarczej aktywności w granicach całego dorzecza. Korytarze ekologiczne spełniają swoją funkcję jedynie wówczas, gdy są drożne na całej swojej długości. Oznacza to, że na obszarze korytarza ekologicznego musi być zachowany, korzystny z punktu widzenia możliwości przemieszczania określonych gatunków, układ siedlisk, a istniejące bariery migracyjne nie powinny znacząco wpływać na możliwości ich migracji. W praktyce szereg czynników, zarówno o charakterze naturalnym, jak i przede wszystkim antropogenicznym, powoduje zakłócenie, a nawet przerwanie ich ciągłości i wynikającą z niej fragmentację i izolację siedlisk. W konsekwencji utrudnia to lub uniemożliwia migrację i wymianę osobników pomiędzy populacjami. Czynniki powodujące przerwanie łączności ekologicznej określane są mianem barier ekologicznych.

Do barier można zaliczyć:

- infrastrukturę komunikacyjną - przede wszystkim drogi o dużym natężeniu ruchu, ogrodzone drogi ekspresowe i autostrady oraz linie szybkich kolei,
- tereny zabudowane - przede wszystkim rozwój zabudowy wzdłuż dróg, terenów przemysłowych oraz składowisk i innych rozległych obszarów zurbanizowanych;
- infrastrukturę związaną z energetyką, w tym farmy wiatrowe (zagrożenie dla ptaków podczas ich migracji) oraz elektrownie wodnych (bariery dla ssaków związanych ze środowiskiem wodnym i innych zwierząt wodnych).

Zaplanowane w analizowanym *Programie* działania, wynikające przede wszystkim z rozbudowy i modernizacji infrastruktury komunikacyjnej mogą chwilowo zakłócić funkcjonowanie korytarzy. Niemniej jednak realizacja zamierzeń *Programu* skupiona jest na remontach i przebudowach już istniejących dróg, a więc nie przyczyni się do fragmentacji korytarzy ekologicznych, gdyż nie spowoduje fragmentacji istniejących siedlisk przyrodniczych, a więc nie wpłynie na wystąpienie zakłóceń w ich funkcjonowaniu.

Realizacja ustaleń zawartych w Programie może zostać utrudniona poprzez następujące problemy, wynikające z potencjalnych zagrożeń środowiska:

- katastrofy naturalne lub antropogeniczne (pożary lasów, zagrożenia powodziowe, huragany i silne wiatry, transport materiałów niebezpiecznych, awarie przemysłowe),
- pogłębiająca się nieskuteczność w egzekwowaniu przepisów prawa miejscowego, w szczególności w zakresie ładu przestrzennego i turystyki,
- niebezpieczeństwo nasilania się różnic między ochroną środowiska a strategicznym dla regionu rozwojem społeczno-gospodarczym (konflikty w zakresie powstawania przedsięwzięć na obszarach chronionych),
- niewystarczająca ilość środków finansowych na realizację przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska.

Działania zaplanowane do realizacji w projektowanym dokumencie nie stoją w sprzeczności z zakazami określonymi w:

- Zarządzeniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jezioro Woszczelskie PLH280034 (Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn, dnia 8 stycznia 2015 r. Poz. 80),
- Zarządzeniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 października 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lasy Skaliskie PLB280011 (Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn, dnia 7 listopada 2014 r. Poz. 3623),
- Zarządzeniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 30 maja 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Murawy na Pojezierzu Etckim PLH280041 (Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn, dnia 12 czerwca 2014 r. Poz. 2172),
- Zarządzeniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 10 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Niecka Skaliska PLH280049 (Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn, dnia 12 grudnia 2014 r. Poz. 4070),
- Zarządzeniu Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Poligon Orzysz PLB280014 Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn, dnia 8 stycznia 2015 r. Poz. 79,
- Projekcie Planu Zadań Ochronnych obszaru Natura 2000 PLB280006 Puszcza Borecka,
- Projekcie Planu Zadań Ochronnych obszaru Natura2000 PLH 280016 Ostoja Borecka,
- Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (M.P. nr 49, poz. 549).

8. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA CELÓW OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONYCH NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ SPOSOBÓW, W JAKICH TE CELE I INNE PROBLEMY ŚRODOWISKA ZOSTAŁY UWZGLĘDNIONE PODCZAS OPRACOWYWANIA DOKUMENTU

Podstawą do opracowania przedmiotowego projektu *Programu "PRO EGO 2014-2020"* są następujące dokumenty:

MIĘDZYNARODOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE

- Europa 2020. Strategia Na Rzecz Inteligentnego i Zrównoważonego Rozwoju Sprzyjającego Włączeniu Społecznemu,
- Dyrektywa 2000/60/We Parlamentu Europejskiego i Rady Z Dnia 23 Października 2000 R. Ustanawiającej Ramy Wspólnotowego Działania W Dziedzinie Polityki Wodnej (Dz. U. UE L z Dnia 22 Grudnia 2000 R.) Tzw. Ramowa Dyrektywa Wodna,
- Pakiet Klimatyczno - Energetyczny (Przyjęty Przez Komisję Europejską W Grudniu 2008 Roku),
- Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

KRAJOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE

- Strategia Rozwoju Kraju Do 2020 Roku,
- „Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju”,
- Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne I Środowisko Perspektywa Do 2020 R.,
- Polityka Klimatyczna Polski,
- Strategie Redukcji Emisji Gazów Ciężkich w Polsce Do Roku 2020,
- Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Aktywne Społeczeństwo, Konkurencyjna Gospodarka, Sprawne Państwo (ŚSRK),
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie,
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Do Roku 2030,
- Strategiczny Plan Adaptacji Dla Sektorów i Obszarów Wrażliwych Na Zmiany Klimatu Do Roku 2020 Z Perspektywą Do Roku 2030,
- Polityka Ekologiczna Państwa W Latach 2009 - 2012 z Perspektywą Do Roku 2016,
- II Polityka Ekologiczna Państwa (Dokument Z Perspektywą Do 2025 Roku),
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami,
- Program Infrastruktura i Środowisko 2014-2020,
- Program Wiedza i Edukacja Rozwój,

- Program Polska Cyfrowa,
- Program Polska Wschodnia,
- Program Pomoc Techniczna,
- Program Oczyszczania Kraju Z Azbestu Na Lata 2009-2032.

REGIONALNE DOKUMENTY STRATEGICZNE

- Strategia Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020,
- Strategia Rozwoju Społeczno - Gospodarczego, Województwa Warmińsko - mazurskiego do roku 2025,
- Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury 2014 - 2020,
- Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko - Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko - Mazurskiego,
- Plan Gospodarki Odpadami Dla Województwa Warmińsko - Mazurskiego na lata 2011 - 2016

Powiatowe i gminne

- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Elckiego do roku 2016,
- Program Ochrony Środowiska Miasta Elku Na Lata 2014-2017,
- Program Ochrony Środowiska na lata 2014 -2017 z perspektywą na lata 2018 - 2021 dla Gminy Elk,
- Powiatowy Program Ochrony Środowiska na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019,
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Elku do roku 2020,
- Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Miasta i Gminy Elk Oraz Gminy Stare Juchy na lata 2013-2022,
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Elku. Kierunki i Polityka Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Elku,
- Strategia Rozwoju Powiatu Gołdapskiego,
- Program Ochrony Środowiska Powiatu Gołdapskiego,
- Strategii Rozwoju Powiatu Oleckiego na lata 2016-2025,
- Program Ochrony Środowiska Dla Powiatu Oleckiego na lata 2013-2016 z perspektywą do roku 2020,
- Program Opieki Nad Zabytkami Miasta Elk na lata 2015-2018,
- Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego dla Elckiego Obszaru Funkcjonalnego,
- Program Ochrony Środowiska Miasta Elku na lata 2014 - 2017,
- Zintegrowana Strategia Rozwoju Elckiego Obszaru Funkcjonalnego Na Lata 2014 - 2025,
- Strategia Rozwoju Ośrodka Subregionalnego Elk do roku 2025,
- Program Rewitalizacji Elku,

- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Elk na lata 2014-2020,
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Kalinowo na lata 2015-2025,
- Projekt Założeń Do Planu Zaopatrzenia W Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Gminy Kalinowo na lata 2015 - 2030,
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Kalinowo na lata 2004 - 2013,
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Prostki,
- Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Stare Juchy Do 2020 Roku,
- Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Elckiego Do Roku 2016,
- Program Współpracy Samorządu Powiatowego w Elku z Sektorem Pozarządowym W Zakresie Działalności Użytku Publicznego w roku 2011,
- Program Ochrony Środowiska Gmina Dubeninki,
- Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Dubeninki na lata 2004 - 2013,
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Banie Mazurskie,
- Ponadlokalny Program Miast Cittaslow W Zakresie Miasta Gołdap,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta I Gminy Gołdap,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta I Gminy Olecko,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Elku,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Elk,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kalinowo,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Prostki,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Stare Juchy,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dubeninki,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kowale Oleckie,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Świętajno,
- Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wieliczki.

W Programie jako cele główne przyjęto: Wzrost konkurencyjności gospodarki dla poprawy warunków życia mieszkańców obszaru funkcjonalnego subregionu EGO. Cele szczegółowe to:

- poprawa warunków inwestycyjnych,
- wzrost znaczenia ego jako obszaru atrakcyjnego turystycznie,
- zwiększenie jakości kapitału ludzkiego.

Główne cele wyznaczają działania zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju. Jako wiążące przyjmuje się cele Polityki ekologicznej państwa. Uwzględnia się także fakt, iż powyższe dokumenty krajowe w dużej mierze adoptowały już cele i założenia europejskiej i światowej polityki ekologicznej, a zatem są w najwyższym stopniu zbieżne z odpowiadającymi im politykami ustanowionymi na poziomie międzynarodowym i krajowym.

Program "PRO EGO 2014-2020" wpisuje się w cele ww. dokumentów strategicznych w zakresie społecznym, gospodarczym i środowiskowym. Problematyka ochrony środowiska określona w tych dokumentach, dotycząca zachowania, ochrony i poprawy jakości środowiska, ochrony zdrowia ludzkiego, racjonalnego wykorzystywania zasobów naturalnych, promowania współpracy w celu ochrony środowiska, osiągnięcia konkretnych wskaźników w zakresie klimatu i energii w pełni wpisuje się w cele Programu.

Cele ogólne strategicznych dokumentów rozwoju kraju dotyczą następujących kwestii: stworzenia konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki, budowanie spójności społecznej i terytorialnej, podnoszenie sprawności i efektywności funkcjonowania państwa. Większość celów zapisanych w dokumentach sektorowych lub dokumentach niższego szczebla uszczegóławia wyróżnione wcześniej wyzwania strategiczne. Projekt Programu odwołuje się do wymienionych wyzwań strategicznych, w szczególności do podnoszenia poziomu konkurencyjności gospodarki i budowania spójności społecznej, i terytorialnej. Jednocześnie cele ochrony środowiska zawarte w krajowych dokumentach strategicznych stanowią element budowania konkurencyjności gospodarki i osiągania spójności społecznej i terytorialnej. Analogiczne spojrzenie odzwierciedla przedmiotowy Program, gdzie aspekty ochrony środowiska w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii, ochrony środowiska i zdrowia ludzi uwzględniono we wszystkich celach strategicznych. Cele i kierunki działań określone w projekcie Programu dotyczą najważniejszych aspektów w ochronie środowiska, podejmowanych przez dokumenty strategiczne wyższego rzędu, takich jak: racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami naturalnymi, poprawy efektywności energetycznej, stosowanie odnawialnych źródeł energii, poprawa efektywności i optymalizacja systemów transportowych, wykorzystanie nowoczesnych technologii w ochronie środowiska, ochrony terenów cennych przyrodniczo, zwiększanie świadomości ekologicznej społeczeństwa. Program "PRO EGO 2014-2020" uwzględnia cele ochrony środowiska ustanowione na poziomie międzynarodowym, krajowym, regionalnym i lokalnym. Świadczą o tym ustalenia Programu w zakresie celów i kierunków działań, których realizacja ma doprowadzić do poprawy stanu przyrody, efektywniejszego wykorzystania zasobów i walorów środowiska w rozwoju społeczno - gospodarczym. Dążenia te mają jednocześnie służyć zachowaniu dóbr przyrody przyszłym pokoleniom, a także sprzyjać rozwojowi gospodarczemu i poprawie atrakcyjności obszaru EGO. Realizacja celów z zakresu rozbudowy infrastruktury ochrony środowiska powinna umożliwić osiągnięcie standardów określonych dyrektywami Unii Europejskiej i wynikających z Traktatu Akcesyjnego.

9. OKREŚLENIE, ANALIZA I OCENA PRZEWIDYWANEGO ZNACZĄCEGO ODDZIAŁYWANIA, NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TEGO OBSZARU, A TAKŻE NA POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA

Program "PRO EGO 2014-2020" został przygotowany w celu wzrostu konkurencyjności gospodarki dla poprawy warunków życia mieszkańców obszaru funkcjonalnego Subregionu EGO. poprzez realizację celów strategicznych tj.: poprawę warunków inwestycyjnych, wzrost znaczenia EGO jako obszaru atrakcyjnego turystycznie, zwiększenie jakości kapitału ludzkiego. Realizacja przedmiotowego Programu powinna przyczynić się do poprawy istniejącego stanu środowiska. Niemniej jednak niektóre z zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć mogą lokalnie oddziaływać na środowisko. Podstawowym celem sporządzania niniejszej Prognozy jest wskazanie potencjalnych skutków realizacji ustaleń Programu na środowisko i mieszkańców. Ze względu na znaczny stopień ogólności sformułowań w zakresie celów, działań i projektów zawartych w dokumencie, możliwe jest dokonanie ogólnej ich oceny. W związku z tym szczegółowa analiza wpływu poszczególnych inwestycji (przedsięwzięć) zostanie przeprowadzona w ramach procedury oceny oddziaływania na środowisko. W ramach procedury OOS przeanalizowane zostaną rozwiązania alternatywne dla poszczególnych inwestycji, a także ewentualne działania minimalizujące, czy kompensujące negatywny wpływ na środowisko.

Poniżej w tabeli nr 4 dokonano oceny skutków realizacji Programu PRO EGO 2014-2020. Określając poszczególne oddziaływania odniesiono się do realizacji kierunków działań i projektów. Wyniki analizy oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska oraz obszary Natura 2000 przedstawiono w postaci macierzy interakcji. Przy ocenie poszczególnych działań wzięto również pod uwagę wzajemne zależności poszczególnych elementów środowiska oraz ich oddziaływanie między sobą. Szczególny nacisk położono na oddziaływanie przyjętych działań na obszary cenne przyrodniczo w tym Natura 2000.

Za pomocą matrycy przeanalizowano oddziaływania: pozytywne, negatywne, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, bezpośrednie, pośrednie, wtórne i skumulowane.

Tab. 4. Wyniki analizy przewidywanych oddziaływań na obszar Natura 2000 i środowisko projektowanego dokumentu.

Kierunki działań	Projekt	Natura 2000, pozostałe formy ochrony przyrody, korytarze ekologiczne	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Klimat akustyczny	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
Działanie 1. Tworzenie i rozwój produktów turystycznych	Subregionalny szlak rowerowy EGO	-, B, K	-, B, K	+, B, D	-, B, K	-, B, D	0, P, D	+, P, D	-, B, D	+, B, D	+,P,D	+,P,D	-,B, D	0, P, D	+, P, D
	Promocja i wykorzystanie walorów turystycznych EGO	+, P, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D
	Poprawa gospodarki wodno- ściekowej na obszarach wiejskich EGO	+,P , D	+,P, D	+,B D	+,B, D	+,B, D	+,B, D	+,P, D	+,P, D	+,BD	+, P, D	0,P, D	+, B, D	+,P, D	+, P, D
	Zagospodarowanie turystyczne jezior i rzek w gminach wiejskich EGO	-,B, K	-, B, K	+, B, D	-, B, K	-, B, K	+,P, D	+,P, D	+,P, D	+, P, D	0,P,D	0,P,D	-,B, D	0,P, D	+, P, D
	Jezioro Gołdap i rzeka Gołdapa	-,B, K	-, B, K	+, B, D	+, P, D	-, P, D	+,B, D	+,P, D	+,P, D	+, P, D	0,P,D	0,P,D	0,P, D	0,P, D	+, P, D
	Jezior Oleckie Wielkie, Oleckie Małe i rzeka Lega	-,B, K	-, B, K	+, B, D	+, P, D	-, P, D	+,B, D	+,P, D	+,P, D	+, P, D	0,P,D	0,P,D	0,P, D	0,P, D	+, P, D
	Jezioro Etckie i rzeka Etłk	-,B, K	-, B, K	+, B, D	+, P, D	-, P, D	+,B, D	+,P, D	+,P, D	+, P, D	0,P,D	0,P,D	0,P, D	0,P, D	+, P, D

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DLA PROJEKTU „PRO EGO 2014-2020”

Kierunki działań	Projekt	Natura 2000, pozostałe formy ochrony przyrody, korytarze ekologiczne	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Klimat akustyczny	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
	Regionalne Centrum Sportów Wodnych w Ełku	0,P, D	0, P, D	+, B, D	0, P, D	0, P, D	+,B, D	0,P, D	-,B, D	+, P, D	0,P,D	0,P,D	0,P, D	0,P, D	+, P, D
	Ełcka Kolej Wąskotorowa: Kolejowe Centrum Nauki w Ełku	-,B, K	-, B, K	+, B, D	+, P, D	-, P, D	+,B, D	+,P, D	+,P, D	+, P, D	0,P,D	0,P,D	0,P, D	0,P, D	+, P, D
	OZE w EGO: Poprawa efektywności energetycznej w Subregionie EGO z wykorzystaniem OZE	0,P, D	0, P, D	+, B, D	0, P, D	0, P, D	+,B, D	0,P, D	-,B, D	+, P, D	+,B,D	0,P,D	0,P, D	0,P, D	+, P, D
	Uzdrowisko Gołdap Zdrój	0,P, D	0, P, D	+, B, D	+, P, D	-, P, D	+,B, D	+,P, D	+,P, D	+, P, D	0,P,D	0,P,D	0,P, D	0,P, D	+, P, D
	Poprawa infrastruktury retencyjnej na obszarze EGO	-,B, K	-, B, K	+, B, D	+, P, D	-, P, D	+,B, D	+,P, D	+,P, D	+, P, D	0,P,D	0,P,D	0,P, D	0,P, D	+, P, D
Działanie 2. Wspieranie rozwoju powiązań klastrowych	Stworzenie klastrów: turystycznego, zdrowotnego, meblarskiego i rolno-spożywczego w subregionie EGO	0, P, D	0, P, D	+, B, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	+, B, D

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DLA PROJEKTU „PRO EGO 2014-2020”

Kierunki działań	Projekt	Natura 2000, pozostałe formy ochrony przyrody, korytarze ekologiczne	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Klimat akustyczny	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
Działanie 3. Wsparcie i fundusze dla biznesu	Kompleksowe wsparcie dla biznesu: fundusz pożyczkowy i IOB	0, P, D	0, P, D	+, B, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	+, B, D
	Park Naukowo-Technologiczny w Etku i „Szkoła Młodego Einsteina”	0, P, D	0, P, D	+, B, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	+, B, D
	Stworzenie Centrum Wsparcia Biznesu w Etku i pobudzenie do działalności instytucji otoczenia biznesu	0, P, D	0, P, D	+, B, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	+, B, D
	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych pod rozwój przedsiębiorczości	0, P, D	0, P, D	+, B, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	+, B, D
Działanie 4. Wspieranie szkolnictwa i edukacji	Zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości edukacji w obszarze EGO	0, P, D	0, P, D	+, B, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	+, B, D
	Budowa nowoczesnego Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego	0, P, D	0, P, D	+, B, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	+, B, D

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DLA PROJEKTU „PRO EGO 2014-2020”

Kierunki działań	Projekt	Natura 2000, pozostałe formy ochrony przyrody, korytarze ekologiczne	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Klimat akustyczny	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
Działanie 5. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców	Integracja społeczno-zawodowa mieszkańców Subregionu EGO	0, P, D	0, P, D	+, B, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	+, B, D
Działanie 6. Zwiększanie dostępności komunikacyjnej	Rewitalizacja centrów miast Ełku, Gołdapi i Olecka	0, P, D	0, P, D	+, B, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	+, B, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	+, B, D	+, B, D
	Linia kolejowa Olecko - Gołdap	-, B, K	-, B, K	+, B, D	-, P, K	-, P, K	+, B, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	-, B, D	0, P, D	+, P, D
	Modernizacja i rozbudowa Drogi Krajowej nr 65 Kowale Oleckie-Prostki - granica województwa	-, B, K	-, B, K	+, B, D	-, P, K	-, P, K	+, B, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	-, B, D	0, P, D	+, P, D
	Drogi gminne i powiatowe	-, B, K	-, B, K	+, B, D	-, P, K	-, P, K	+, B, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	+, P, D	-, B, D	0, P, D	+, P, D

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DLA PROJEKTU „PRO EGO 2014-2020”

Kierunki działań	Projekt	Natura 2000, pozostałe formy ochrony przyrody, korytarze ekologiczne	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Klimat akustyczny	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
	Rozwój infrastruktury transportowej, transportu publicznego oraz budowa małej obwodnicy w Ośrodku Subregionalnym Etłk	0,P, D	0, P, D	+, B, D	0, P, D	0, P, D	+,B, D	+,P, D	+,P, D	+, P, D	+,P, D	+,P, D	-, B, D	0,P, D	+, P, D
Działanie 7. Integracja i promocja EGO.	Promocja gospodarcza EGO	0, P, D	0, P, D	+, B, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	+, B, D
Działanie 8. Współpraca zewnętrzna.	Siła w kontaktach zewnętrznych	0, P, D	0, P, D	+, B, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	+, B, D
	Rozwój Współpracy Transnarodowej i Transgranicznej Samorządów EGO z Samorządami Partnerskimi	0, P, D	0, P, D	+, B, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	+, B, D
Działanie 9. Zwiększanie jakości i sprawności administracji.	Kadry JST; zarządzanie strategiczne, kompetencje zawodowe pracowników samorządowych, IK, TC/IT - szkolenie umiejętności	0, P, D	0, P, D	+, B, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	0, P, D	+, B, D

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO DLA PROJEKTU „PRO EGO 2014-2020”

Oznaczenia:

Identyfikacja oddziaływań:

(+) - realizacja działań spowoduje pozytywne oddziaływania i skutki,

(-) - realizacja działań spowoduje negatywne oddziaływania i skutki,

(0) - realizacja działań nie wpływa na środowisko

Rodzaje oddziaływań*

P - Pośrednie,

B - Bezpośrednie,

W - Wtórne,

Sk - Skumulowane,

K - Krótkoterminowe,

Ś - Średnioterminowe,

D - Długoterminowe,

S - Stałe,

C - Chwilowe

**Rodzaj oddziaływania został określony na podstawie art. 51 ust. 2 pkt. 2 lit. e ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko*

Źródło: opracowanie własne EKOTON sp. z o. o.

Oddziaływanie na obszary Natura 2000

Sieć Natura 2000 jest systemem ochrony zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego, wdrażanym na terytorium wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej. Dla każdego kraju członkowskiego określa się listę siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, dla których należy utworzyć obszary Natura 2000 w podziale na regiony biogeograficzne. Podstawą prawną tworzenia sieci Natura 2000 są dwie dyrektywy: siedliskowa (habitatowa) oraz ptasia, na mocy których powoływane są obszary specjalnej ochrony ptaków oraz specjalne obszary ochrony siedlisk.

W ramach analizy dokonano także oceny przewidywanych znaczących oddziaływań w odniesieniu do siedlisk przyrodniczych i gatunków wymienionych w SDF dla obszarów Natura 2000 oraz zwrócono szczególną uwagę na obszary podlegające ochronie prawnej na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2009 r., Nr 151, poz. 1220 ze zm.).

Na obszarze EGO znajdują się następujące powierzchniowe formy ochrony przyrody:

- pomniki przyrody,
- rezerваты przyrody: Ostoja Bartosze, Boczki, Czarnówko, Czerwona Struga, Dziki Kąt, Mechacz Wielki, Struga Żytkiejmska, Torfowisko na Tatarskiej Górze, Uroczysko Kramik, Cisowy Jar, Lisowy Jar, Mazury,
- Obszary Chronionego Krajobrazu: Doliny Legi, Doliny Błędzianki, Doliny Gołdapy i Węgorapy, Grabowo, Jezioro Orzyskie, Jezioro Oleckie, Jezioro Rajgrodzkie, Pojezierza Etckiego, Puszczy Boreckiej, Puszczy Romnickiej, Wzgórz Dybowskich, Wzgórz Szeskich,
- Zespoły przyrodniczo - krajobrazowe: Gołdapska Struga, Tatarska Góra, Torfowisko Zocie,
- Park Krajobrazowy Puszczy Romnickiej,
- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków OSO Natura 2000: Ostoja Poligon Orzysz PLB280014, Puszcza Borecka PLB280006, Lasy Skalskie PLB280011,
- Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk SOO Natura 2000: Jezioro Woszczelskie PLH280034, Murawy na Pojezierzu Etckim PLH280041, Torfowisko Zocie PLH280037, Ostoja Borecka PLH280016, Niecka Skalska PLH280049, Puszcza Romnicka PLH280005.

Jak już wcześniej zaznaczono analizowany Program został stworzony w celu realizacji zrównoważonego rozwoju społeczno - gospodarczego, uwzględniającego poprawę istniejącego stanu środowiska. Jednak niektóre z zaplanowanych do realizacji działań i przedsięwzięć mogą lokalnie oddziaływać na obszary Natura 2000 jak i inne powierzchniowe formy ochrony przyrody. Dopiero szczegółowa analiza przedinwestycyjna na etapie uzyskiwania decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych określi szczegółowo zakres oddziaływania poszczególnych inwestycji. W przypadku realizacji zamierzeń inwestycyjnych, które mogłyby negatywnie oddziaływać na te obszary lub populacje gatunków, powinny zostać przeprowadzone działania kompensujące i/lub minimalizujące.

Oddziaływanie na różnorodność biologiczną oraz rośliny

Realizacja działań wynikających z wyznaczonych celów w Programie, w sposób pośredni lub bezpośredni będzie oddziaływała pozytywnie na różnorodność biologiczną oraz rośliny lub będzie

neutralna lub krótkotrwale negatywnie w czasie budowy, na rzecz aktywnej ochrony przyrody - związane bezpośrednio ze specyfiką ekosystemów.

Oddziaływanie na ludzi i zwierzęta

Oddziaływanie na ludzi i zwierzęta związane z realizacją planowanych działań określonych w Programie będzie najczęściej pozytywne lub neutralne. Oddziaływania pozytywne wiązać się będą z poprawą gospodarki wodno-ściekowej, zastosowaniem OZE, poprawą efektywności energetycznej i stanu powietrza. Ma to zasadniczy wpływ na zdrowie ludzi i zwierząt. Przewidywane oddziaływania związane są przede wszystkim z realizacją celów w zakresie rozwoju infrastruktury. Z analizy można wnioskować o pozytywnych skutkach wdrażania działań Programu na stan środowiska. Warto jednak podkreślić, iż występowanie oddziaływań negatywnych może nastąpić w wyniku w krótkotrwałego i chwilowego wpływu budowy lub modernizacji obiektów, przynoszących w rezultacie długotrwałe oddziaływanie pozytywne.

Oddziaływanie na wodę

Wszystkie inwestycje, w ramach których przewiduje się prace związane z poprawą systemu komunikacyjnego i infrastruktury wodno - kanalizacyjnej, na etapie prowadzonych robót budowlanych mogą stanowić zagrożenie dla wód podziemnych. Chodzi tu w szczególności o prace ziemne i organizacyjne związane z konieczności wykonywania wykopów pod infrastrukturę techniczną, przewody kanalizacyjne i inne uzbrojenie terenu. Prace ziemne doprowadzić mogą do odsłonięcia warstw wodonośnych lub zmniejszenia warstwy izolacyjnej, w efekcie czego może dojść do dotarcia wód infiltracyjnych do wodonośca. Sytuacja taka może wystąpić zwłaszcza w miejscach, gdzie wody gruntowe występują płytko. Głównymi zanieczyszczeniami zagrażającymi jakości wód podziemnych są przede wszystkim węglowodory ropopochodne i metale ciężkie, pochodzące z zaplecza budowy i bazy budowlano - materiałowej.

Spodziewanym efektem realizacji Programu będzie między innymi uregulowanie gospodarki wodno - ściekowej poprzez budowę i modernizację infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.

Wszystkie zamierzenia inwestycyjne związane z infrastrukturą ochrony środowiska mają na celu osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych oraz ochronę jakości wód podziemnych i racjonalizację ich wykorzystania, a więc w dalszej perspektywie skutki oddziaływania dadzą pozytywny i długotrwały efekt.

Oddziaływanie na powietrze

Oddziaływanie pozytywne wystąpi na etapie zrealizowania celów związanych z ochroną powietrza. Negatywne oddziaływanie na powietrze wiązać się będzie natomiast z fazą budowy. W fazie budowy nastąpi emisja zanieczyszczeń do powietrza zarówno zorganizowana jak i niezorganizowana. Spowodowana ona będzie pracą maszyn budowlanych i środków transportu emitujących zanieczyszczenia powstające ze spalania paliw w silnikach spalinowych (tlenki azotu, benzen, tlenek węgla, węglowodory alifatyczne i aromatyczne). Dodatkowo dojdzie do emisji pyłów podczas prac ziemnych i w czasie ruchu pojazdów po nawierzchniach nieutwardzonych, a także

emisji węglowodorów podczas układania nawierzchni bitumicznych. Emisja tych zanieczyszczeń będzie miała charakter lokalny i ograniczony do dość krótkiego okresu czasu. Dlatego też nie będzie powodować znacznych uciążliwości i kumulacji w środowisku. W tym przypadku spodziewanym efektem jest poprawa jakości powietrza atmosferycznego poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń. Poprawa jakości powietrza nastąpi także w wyniku modernizacji kotłowni i wyeliminowaniu węgla jako paliwa, pomocy w rozwoju odnawialnych źródeł energii, ograniczeniu emisji pochodzących z komunikacji. Realizacja ustaleń Programu wpłynie także na polepszenie jakości powietrza dzięki zwiększeniu udziału odnawialnych źródeł energii, ograniczając w ten sposób zużycie energii z tradycyjnych źródeł.

Oddziaływanie na powierzchnię ziemi

Zakłada się, iż oddziaływanie negatywne na powierzchnię ziemi wiązać się będzie z realizacją wszystkich planowanych działań na skutek fazy budowy. Praca ciężkiego sprzętu mechanicznego wykorzystywanego m.in. do przygotowania terenu, zdjęcia darniny, wykonania wykopów, robót ziemnych doprowadzić może do zmiany struktury gleby, do zagęszczenia powierzchni ziemi, zmniejszenia porowatości i powietrza glebowego. W fazie budowy dojść może również do zanieczyszczenia środowiska glebowego substancjami niebezpiecznymi pochodzącymi z niewłaściwie prowadzonych prac budowlanych (np. wycieki płynów eksploatacyjnych z pojazdów i maszyn, niewłaściwe gromadzenie odpadów niebezpiecznych) lub zdarzeń drogowych z udziałem pojazdów przewożących materiały niebezpieczne. Nie mniej jednak powyższe zdarzenia występują losowo i są trudne do przewidzenia, zarówno w zakresie częstości występowania, jak i zakresu oraz nasilenia potencjalnego, negatywnego oddziaływania.

Oddziaływanie pozytywne wynikające z realizacji większości zamierzeń wiązać się będzie z realizacją infrastruktury technicznej (infrastruktura wodno - kanalizacyjna). Realizacja tych zadań bezpośrednio przełoży się na poprawę stanu czystości gleb.

Oddziaływanie na krajobraz

Realizacja ustaleń Programu może przyczynić się do poprawy walorów krajobrazowych obszaru EGO. Przede wszystkim dotyczy to terenów zdegradowanych, na których konieczna jest rekultywacja. Zgodnie z przyjętymi w Programie celami tereny te mają zostać zidentyfikowane i poddane odpowiednim zabiegom.

Oddziaływanie na klimat

Na podstawie analizy można zauważyć, iż osiągnięcie niektórych celów Programu będzie w sposób pośredni pozytywnie oddziaływać na elementy klimatu. Pozytywne oddziaływanie na klimat będzie wynikać przede wszystkim z ograniczenia emisji pochodzącej z różnych źródeł i zwiększenie wykorzystania OZE, poprawy efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej i mieszkalnych, zwiększenie efektywności energetycznej oświetlenia.

Oddziaływanie na klimat akustyczny

Tak jak w poprzednich wypadkach oddziaływanie na klimat akustyczny można analizować w dwóch fazach - w fazie budowy oraz w fazie eksploatacji omawianego obszaru. Wzmożony hałas emitowany będzie podczas budowy prowadzonej w ramach realizacji przedsięwzięć strategicznych, w szczególności odnoszących się do zadań związanych z budową, przebudową lub modernizacją infrastruktury technicznej. Hałas emitowany podczas prac budowlanych będzie miał charakter okresowy występujący jedynie do czasu zakończenia budowy. Związany będzie wyłącznie z pracą wykorzystywanych maszyn i urządzeń oraz ruchem pojazdów ciężarowych.

Pozytywny wpływ na kształtowanie się klimatu akustycznego będzie poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej i instalacji powstałych w wyniku realizacji Programu co spowoduje zmniejszenie emisji hałasu do środowiska dzięki zastosowaniu nowoczesnych technik, zgodnych z obowiązującymi normami prawnymi.

Oddziaływanie na zasoby naturalne

Realizacja postanowień Programu, zakłada racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju. Można zatem zauważyć pozytywne oddziaływanie analizowanego dokumentu na zasoby naturalne przejawiające się w ograniczeniu presji wywieranej na środowisko podczas prowadzenia prac geologicznych i eksploatacji surowców. Pozytywny wpływ będzie obserwowany także w wyniku identyfikacji obszarów zanieczyszczonych i zdegradowanych, ich rekultywacji i zagospodarowaniu.

Oddziaływanie na zabytki

Pozytywny wpływ na zabytki będzie miała przebudowa i modernizacja ulic, z uwagi na zmniejszenie zanieczyszczeń komunikacyjnych. Należy tu zaznaczyć, iż pyły oraz drgania odgrywają rolę czynnika niszczącego elewacje i konstrukcję tych obiektów. Zagospodarowanie terenu zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju również będzie miało pozytywny wpływ na zabytki.

Oddziaływanie na dobra materialne

Zakłada się, iż poprzez poprawę infrastruktury nastąpi pozytywny wpływ na dobra materialne, co zwiększy wartość i znaczenie społeczno-gospodarcze przedmiotowego obszaru oraz poprawi stan środowiska. Oddziaływania bezpośrednie i pośrednie są związane przede wszystkim z budową i funkcjonowaniem danej inwestycji zarówno na etapie budowy, jak i późniejszej eksploatacji. W tym przypadku przewiduje się, iż jedynie na etapie budowy danych obiektów mogą wystąpić chwilowe negatywne oddziaływania tego typu, natomiast późniejsza eksploatacja będzie skutkować pozytywnym wpływem na wszystkie komponenty środowiska.

Planowane w Programie przedsięwzięcia mogą wykazywać efekty skumulowane, w momencie, gdy inwestycje nakładają się będą w czasie z innymi planowanymi na tym obszarze i w jego sąsiedztwie przedsięwzięciami. W razie nakładania się harmonogramów prac związanych z budową niektórych obiektów nie można wykluczyć oddziaływania skumulowanego na wszystkie

komponenty środowiska. Zwiększy się emisja zanieczyszczeń powietrza w wyniku pracy sprzętu i maszyn w jednakowym czasie. Destabilizacji ulegnie klimat akustyczny, niektóre prace będą generować drgania i wibracje powierzchni ziemi i wody. Będą to oddziaływania, które ustąpią wraz z zakończeniem prac budowlanych.

Oddziaływania wtórne, podobnie jak oddziaływania skumulowane, są trudne do przewidzenia, przede wszystkim ze względu na możliwość wystąpienia z opóźnieniem oraz w oddaleniu od źródła pierwotnego oddziaływania.

Analiza ustalonych w Programie działań ma pozytywne, długoterminowe oddziaływanie na środowisko o stałych efektach. Brak znaczących negatywnych oddziaływań Programu na środowisko, należy uznać jako jej oczywisty walor w świetle specyfiki ocenianego dokumentu.

10. PRZEDSTAWIENIE ROZWIĄZAŃ MAJĄCYCH NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZENIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO, MOGĄCYCH BYĆ REZULTATEM REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TEGO OBSZARU

Realizacja każdego z celów, wyznaczonych w ramach Programu „PRO EGO 2014-2020”, będzie w zróżnicowany sposób oddziaływała na poszczególne komponenty środowiska. Większość planowanych kierunków interwencji będzie skutkować podejmowaniem działań mogących wywołać oddziaływanie pozytywne lub neutralne.

W przypadku działań związanych z rozwojem infrastruktury liniowej możliwe jest wystąpienie negatywnych oddziaływań. Dla nich konieczne jest określenie rozwiązań zapobiegających, ograniczających lub kompensujących potencjalne szkody środowiska naturalnego. Analiza oddziaływań głównych kierunków działań wykazała, że potencjalnie największe negatywne skutki w środowisku przyrodniczym pojawić się mogą w związku z realizacją zamierzeń związanych z rozwojem infrastruktury drogowej, energetycznej.

Działaniem łagodzącym negatywne oddziaływania ze strony rozbudowy infrastruktury technicznej na elementy przyrodnicze jest, przede wszystkim takie planowanie tras ich przebiegu, aby w jak najmniejszym stopniu ingerowały one w obszary cenne przyrodniczo. Nowe inwestycje powinny być każdorazowo poddane indywidualnemu -screeningowi, aby stwierdzić czy jest konieczne przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko. Negatywne oddziaływanie związane z rozwojem infrastruktury technicznej można łagodzić poprzez:

- dokładną analizę środowiskową poprzedzającą lokalizowanie nowo projektowanych instalacji OZE na obszarach prawnie chronionych,
- realizację nowych tras komunikacyjnych i energetycznych w sposób minimalizujący/zapobiegający ich oddziaływaniu na korytarze ekologiczne, tj. takie prowadzenie inwestycji, aby nie powodowały one defragmentacji i przzerwania spójności powiązanych ze sobą obszarów przyrodniczych,
- realizację inwestycji komunikacyjnych z zachowaniem odpowiedniej odległości od zabudowy mieszkaniowej (szczególnie od zwartej zabudowy),
- stosowanie rozwiązań technicznych sprzyjających osiągnięciu wymaganych standardów jakości środowiska na terenach zamieszkałych poprzez zastosowanie np.: pasów zieleni izolacyjnej, cichych nawierzchni, stref uspokojonego ruchu, ekranów akustycznych, itp.,
- zastosowanie np.: podziemnych i nadziemnych przejść dla zwierząt, przepławek dla ryb na rzekach wykorzystywanych przez elektrownie wodne, właściwe rozmieszczenie urządzeń OZE,
- właściwe prowadzenie polityki przestrzennej uwzględniającej zarówno potrzeby rozwoju infrastruktury służącej ludziom, ale także sprzyjającej zachowaniu wysokiego potencjału przyrodniczego środowiska.

Zapobieganie negatywnemu wpływowi na środowisko planowanych strategicznych przedsięwzięć powinno odbywać się zawsze już na etapie planowania danego przedsięwzięcia. Ograniczanie wpływu jest tak samo istotne na etapie realizacji celu (zabiegi minimalizujące na etapie budowy, modernizacji), jak i w trakcie eksploatacji inwestycji (np. użytkowania drogi). Należy wziąć pod uwagę, iż problemy z inwestycjami mogą zaistnieć na obszarach chronionych. Rozwiązanie tych problemów będzie wymagało dużego wysiłku i niejednokrotnie poniesienia kosztów.

W świetle uregulowań prawnych konflikty te można rozwiązać na trzy sposoby:

- podjęcie działań minimalizujących i/lub kompensacyjnych,
- zmianę lokalizacji inwestycji, omijając tereny chronione,
- rezygnację z inwestycji.

Wszystkie te rozwiązania są trudne w realizacji. Najmniej korzystną sytuacją okazuje się zawsze rozwiązanie trzecie, które jest rozwiązaniem ostatecznym. Rezygnacja powoduje brak rozwiązania ważnych problemów lokalnych społeczności, a w efekcie doprowadza do wykształcenia postaw niechętnych ochronie przyrody. W przypadku realizacji Programu konieczne jest uwzględnienie zapisów zawartych w SDF oraz Planach Zadań Ochronnych.

Biorąc pod uwagę powyższe, bardzo ważną rolę odgrywać będą tu oceny oddziaływania na środowisko, które należy prowadzić dla przedsięwzięć mogących pogorszyć stan środowiska. Na podstawie tej oceny wydawane będą decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach.

Mając na celu zapobieganie i ograniczanie negatywnego oddziaływania na środowisko związanego z termomodernizacją budynków, powinna ona być przeprowadzana przy dostosowaniu terminów i sposobów wykonywania prac budowlanych, remontowych i innych do okresów lęgów,

rozrodu i hibernacji, ale także przy wspomaganiu rozmnażania się gatunku na stanowiskach naturalnych, i edukacji społeczeństwa oraz właściwych służb w zakresie rozpoznawania gatunków chronionych, i sposobów ich ochrony. Wobec powyższego wskazana jest dokładna analiza poszczególnych przypadków planowanych termomodernizacji i weryfikacja miejsc lęgowych ptaków (inwentaryzacja ornitologiczna) oraz schronień nietoperzy. Przy planowanych pracach wskazana jest również konsultacja i nadzór ornitologa oraz chiropterologa.

11. PRZEDSTAWIENIE ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKTOWANYM DOKUMENCIE WRAZ Z UZASADNIENIEM ICH WYBORU ORAZ OPIS METOD DOKONANIA OCENY PROWADZĄCEJ DO TEGO WYBORU ALBO WYJAŚNIENIE BRAKU ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH, W TYM WSKAZANIA NAPOTKANYCH TRUDNOŚCI WYNIKAJĄCYCH Z NIEDOSTATKÓW TECHNIKI LUB LUK WE WSPÓŁCZESNEJ WIEDZY

Program "PRO EGO 2014-2020" przedstawia cele strategiczne w zakresie:

- Poprawy warunków inwestycyjnych,
- Wzrostu znaczenia EGO jako obszaru atrakcyjnego turystycznie,
- Zwiększenie jakości kapitału ludzkiego.

W najbliższych latach na obszarze EGO zaplanowanych zostało kilkanaście inwestycji związanych ze stanem środowiska. Świadczy to o chęci władz powiatów i lokalnych samorządów do wprowadzania zmian prowadzących do poprawy jakości środowiska przyrodniczego jak i standardu życia mieszkańców.

Mimo chęci władz do wprowadzania zmian prowadzących do poprawy jakości środowiska przyrodniczego, jak i standardu życia mieszkańców, oraz przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego, realizacja wielu z zaplanowanych działań będzie zależeć w dużym stopniu od pozyskania środków zewnętrznych, głównie z funduszy unijnych.

Wyznaczone cele są spójne z dokumentami wyższych szczebli, zawierają pełen zakres informacji na temat aktualnego stanu środowiska naturalnego na obszarze EGO, przedziały czasowe wykonania poszczególnych inwestycji oraz nakłady finansowe i źródło finansowania (w tym z funduszy Unii Europejskiej), dlatego zrezygnowano z przedstawienia rozwiązań alternatywnych do zaproponowanych.

Podstawowym problemem w dokonywanej ocenie oddziaływania analizowanego dokumentu jest stosunkowo duży poziom ogólności przedmiotowego dokumentu, w szczególności jeśli chodzi o projekt. Jednak należy dodać, iż brak szczegółowości jest dość typową cechą tego typu

opracowań. Ogólny charakter zapisów, zwłaszcza dotyczących projektów kluczowych umożliwił w niektórych przypadkach tylko pobieżną prognozę możliwych oddziaływań. Proponowane do realizacji zadania w ramach Programu mają pozytywny wpływ na środowisko i proponowanie rozwiązań alternatywnych nie ma uzasadnienia zarówno z formalnego, jak i ekologicznego punktu widzenia. Ponadto, jak wyżej wspomniano, dokument ten ma charakter strategiczny, na wysokim stopniu ogólności, w związku z tym brak jest możliwości precyzyjnego określenia działań alternatywnych dla wskazanych działań w tym napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy. Skutki środowiskowe podejmowanych działań zależą od lokalnej chłonności środowiska lub od występowania w rejonie realizacji przedsięwzięcia tzw. obszarów wrażliwych, dlatego przy np. budowie nowych dróg, należy rozważać warianty alternatywne tak, aby wybrać ten, który w najmniejszym stopniu będzie negatywnie oddziaływać na środowisko. W przypadku wszystkich przedsięwzięć, rozwiązania alternatywne, winny być przeanalizowane na etapie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2013. 1235, ze zm.).

W ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko rozwiązania alternatywne do proponowanych w Programie mogą obejmować alternatywne: lokalizacje przedsięwzięcia, przebiegi szlaków w przypadku inwestycji drogowych, rozwiązania technologiczne lub konstrukcyjne przedsięwzięć, różne skale i rozmiary inwestycji, harmonogramy lub organizacje prac budowlanych, metody budowy, sposoby likwidacji przedsięwzięć oraz alternatywne procesy. Zgodnie z opinią Komisji Europejskiej warianty alternatywne odnoszą się wyłącznie do projektowanych przedsięwzięć, które ze swojej strony mogą być wariantowane w wyżej wymieniony sposób. Dokumenty strategiczne, o dużym stopniu ogólności (a takim jest Program) nie mogą i nie powinny podlegać tak dalece idącemu wariantowaniu. Nie powinno się też poddawać ocenie wariantów tych inwestycji, dla których nie zidentyfikowano negatywnych oddziaływań.

12. STRESZCZENIE SPORZĄDZONE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Prognoza oddziaływania na środowisko dla programu PRO EGO 2014-2020, została opracowana zgodnie z wytycznymi ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2013. 1235, ze zm.) i stanowi element postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania tego dokumentu na środowisko.

Prognoza dotyczy następujących zagadnień, będących treścią analizowanej Programu: analizy i oceny środowiska przyrodniczego oraz problemów jego ochrony, identyfikacji, i charakterystyki przewidywanych znaczących oddziaływań, i ustaleń zawartych w Programie.

Prognoza oddziaływania na środowisko ma na celu sprawdzenie stopnia uwzględnienia, w tym projekcie celów ochrony środowiska i priorytetów ekologicznych ustanowionych na szczeblu regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Porównanie zapisów dokumentów strategicznych wyższego rzędu z przedmiotowym Programem pokazuje, dużą zgodność głównych celów i kierunków działań. Nie stwierdzono celów sprzecznych i wykluczających się.

Prognoza jako punkt wyjścia do kolejnych analiz, opisuje istniejący stan środowiska Subregionu EGO oraz problemy związane z jego zrównoważonym rozwojem społeczno-gospodarczym.

W analizowanym Programie cele zostały określone na podstawie analizy stanu środowiska oraz prognozowanych zmian w oparciu o obowiązujące przepisy oraz nowe wymagania prawne, a także cele dokumentów strategicznych wyższego szczebla, oraz planów i programów powiatowych i gminnych.

Celem głównym przedmiotowego Programu " PRO EGO" jest:

WZROST KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARKI DLA POPRAWY WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW OBSZARU FUNKCJONALNEGO EGO

Program wyznacza trzy cele strategiczne:

- Poprawa warunków inwestycyjnych.
- Wzrost znaczenia EGO jako obszaru atrakcyjnego turystycznie.
- Zwiększenie jakości kapitału ludzkiego.

W analizowanym Programie wyznaczono do realizacji 9 kierunków działań:

1. Tworzenie i rozwój produktów turystycznych,
2. Wspieranie rozwoju powiązań klastrowych,
3. Wsparcie i fundusze dla biznesu,
4. Wspieranie szkolnictwa i edukacji,
5. Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców,
6. Zwiększanie dostępności komunikacyjnej,
7. Integracja i promocja EGO,
8. Współpraca zewnętrzna,
9. Zwiększanie jakości i sprawności administracji.

Analizie i ocenie poddano również przewidywane znaczące oddziaływania na środowisko. W wyniku analizy stwierdzono, iż wśród kierunków działań ujętych w Programie nie ma inwestycji mogących powodować większe zagrożenie dla środowiska, gdyż suma korzyści z realizacji działań przekracza potencjalne zagrożenie.

Podsumowując, można stwierdzić, iż zdecydowana większość zaproponowanych celów i działań będzie miała dodatni wpływ na środowisko i ludzi. Zakładając, że zostaną one wcielone w życie, powinny wpłynąć na zwiększenie tempa zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Subregionu EGO.

13. SPIS LITERATURY

- Raport o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego w 2014 roku.
- Ocena roczna jakości powietrza w województwie warmińsko - mazurskim za rok 2014.
- Stan akustyczny środowiska miasta Elk w świetle badań monitoringowych hałasu komunikacyjnego w 2011 roku
- Stan akustyczny środowiska miasta Olecko w świetle badań monitoringowych hałasu komunikacyjnego w 2013 roku
- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH280034 Jezioro Woszczelskie - Data aktualizacji 2014-04
- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH 280041 Murawy Na Pojezierzu Elckim - Data aktualizacji 2014-04
- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLB 280014 Ostoja Poligon Orzysz - Data aktualizacji 2014-04
- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH 280037 Torfowisko Zocie - Data aktualizacji 2014-04
- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLB 280011 Lasy Skaliskie - Data aktualizacji 2014-04
- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH 280049 Niecka Skalska - Data aktualizacji 2014-04
- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH 280005 Puszcza Romincka - Data aktualizacji 2014-04
- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLH280016 Ostoja Borecka - Data aktualizacji 2014-04
- Standardowy Formularz Danych Obszaru Natura 2000 PLB280006 Puszcza Borecka - Data aktualizacji 2014-04
- Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014
- Strategia Rozwoju Powiatu Oleckiego na lata 2016-2025
- Program Ochrony Środowiska Powiatu Elckiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019
- Strategia Rozwoju Powiatu Gołdapskiego
- Rozporządzenie Nr 35 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 27 września 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego Nr 140 poz. 1647 z dnia 5 października 2005 r.).
- Rozporządzenie Nr 155 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 grudnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Legi.
- Rozporządzenie Nr 22 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Błędzianki.
- Rozporządzenie Nr 49 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 2 lipca 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Gołdapy i Węgorapy.

- Rozporządzenie Nr 23 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Grabowo.
- Rozporządzenie Nr 152 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 13 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Jezior Orzyskich.
- Rozporządzenie Nr 139 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Jezior Oleckich.
- Rozporządzenie Nr 156 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 grudnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Jezior Rajgrodzkich.
- Uchwała Nr VII/126/11 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 24 maja 2011 r. w sprawie wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Pojezierza Etckiego.
- Rozporządzenie Nr 132 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Puszczy Boreckiej.
- Rozporządzenie Nr 30 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Puszczy Rominckiej.
- Rozporządzenie Nr 97 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 31 lipca 2009 roku w sprawie zmiany granic Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórz Dybowskich.
- Rozporządzenie Nr 39 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórz Szeskich,
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Jezioro Woszczelskie PLH280034 (Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn, dnia 8 stycznia 2015 r. Poz. 80),
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 października 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lasy Skaliskie PLB280011 (Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn, dnia 7 listopada 2014 r. Poz. 3623),
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 30 maja 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Murawy na Pojezierzu Etckim PLH280041 (Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn, dnia 12 czerwca 2014 r. Poz. 2172),
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 10 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Niecka Skaliska PLH280049 (Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn, dnia 12 grudnia 2014 r. Poz. 4070),
- Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Poligon Orzysz PLB280014 Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Olsztyn, dnia 8 stycznia 2015 r. Poz. 79,
- Projekt Planu Zadań Ochronnych obszaru Natura 2000 PLB280006 Puszcza Borecka,
- Projekt Planu Zadań Ochronnych obszaru Natura2000 PLH 280016 Ostoja Borecka,

- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (M.P. nr 49, poz. 549).
- www.funduszeuropejskie.gov.pl
- Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody <http://crfop.gdos.gov.pl/>
- <http://geoserwis.gdos.gov.pl>
- <http://powietrze.gios.gov.pl/>

14. SPIS RYCIN

RYC. 1. KIERUNKI DZIAŁAŃ W PODZIALE NA CELE STRATEGICZNE.	10
RYC. 2. OBSZAR EGO	65
RYC. 3. UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI I REGIONY GEOGRAFICZNE OBSZARU EGO NA TLE WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO- MAZURSKIEGO	66
RYC. 4. GŁÓWNE ZBIORNIKI WÓD PODZIEMNYCH W OBRĘBIE OBSZARU EGO	73
RYC. 5. MAPA HYDROGEOLOGICZNA - WYDAJNOŚĆ POTENCJALNA STUDNI NA TERENIE EGO	74
RYC. 6. STAN JAKOŚCI POWIETRZA W GOŁDAPU NA DZIEŃ 11 GRUDNIA 2015 ROKU.	76
RYC. 7. KRAINY I DZIELNICE PRZYRODNICZO-LEŚNE W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM.	78
RYC. 8. TYPY SIEDLISK MOKRADŁOWYCH NA OBSZARZE EGO.	80
RYC. 9. GRUPY ZBIOROWISK ROŚLINNYCH NA MOKRADŁACH.	81
RYC. 10. REZERWAT OSTOJA BOBRÓW BARTOSZE W POWIECIE ELCKIM.	83
RYC. 11. REZERWATY PRZYRODY W POWIECIE GOŁDAPSKIM.	85
RYC. 12. REZERWATY W POWIECIE OLECKIM.	87
RYC. 13. PARK KRAJOBRAZOWY PUSZCZY ROMINCKIEJ.	88
RYC. 14. OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU W POWIECIE ELCKIM	90
RYC. 15. OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU W POWIECIE GOŁDAPSKIM.	91
RYC. 16. OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU W POWIECIE OLECKIM.	91
RYC. 17. OBSZARY NATURA 2000 W POWIECIE ELCKIM	94
RYC. 18. . OBSZAR NATURA 2000 OSTOJA POLIGON ORZYSZ W POWIECIE ELCKIM	95
RYC. 19. OBSZAR NATURA 2000 TORFOWISKO ŻOCIE W POWIECIE ELCKIM.	97
RYC. 20. OBSZAR NATURA 2000 LASY SKALISKIE W POWIECIE GOŁDAPSKIM.	98
RYC. 21. OBSZAR NATURA 2000 NIECKA SKALISKA W POWIECIE GOŁDAPSKIM.	100
RYC. 22. OBSZAR NATURA 2000 PUSZCZA ROMINCKA W POWIECIE GOŁDAPSKIM.....	102
RYC. 23. ZESPOŁY PRZYRODNICZO KRAJOBRAZOWE W POWIECIE GOŁDAPSKIM.....	105
RYC. 24. ZESPOŁY PRZYRODNICZO KRAJOBRAZOWE W POWIECIE ELCKIM	105
RYC. 25. KORYTARZE EKOLOGICZNE W OBSZARZE EGO.....	106

15. SPIS TABEL

TAB. 1. WSKAŹNIKI MONITORINGU.	60
TAB. 2. CHARAKTERYSTYKA EKOLOGICZNA JEDNOSTEK PRZYRODNICZO-LEŚNYCH.	79
TAB. 3. PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA W ZWIĄZKU Z WYSTĘPOWANIEM OBSZARÓW PODLEGAJĄCYCH OCHRONIE.....	109
TAB. 4. WYNIKI ANALIZY PRZEWIDYWANYCH ODDZIAŁYWAŃ NA OBSZAR NATURA 2000 I ŚRODOWISKO PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU.	122